

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

x. A
STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1949:57
HANDELSDEPARTEMENTET

UTREDNING

angående

DE HANDELSPOLITISKA
ARBETSFORMERNA M. M.

I

STOCKHOLM

1949

Statens offentliga utredningar 1949

Kronologisk förteckning

1. Norrlandskommitténs principbetänkande. Första delen. Norrländska utvecklingslinjer. Idun. 303 s. **Jo.**
2. Norrlandskommitténs principbetänkande. Andra delen. Särskilda utredningar. Idun. 194 s. **Jo.**
3. Norrlandskommitténs principbetänkande. Tredje delen. Utlåtanden och förslag i vissa frågor. Idun. 163 s. **Jo.**
4. Utredning med förslag om lösdriivarlagens upphävande m. m. Marcus. 213 s., bil. 1 73 s., bil. 2 106 s. **I.**
5. Principer och metoder för kostnadsberäkningar vid statens järnvägar. Beckman. 122 s. **K.**
6. Kriminalvård i frihet. Fångvårdsstyrelsens utredning angående skyddsarbetets organisation m. m. Marcus. 140 s. **Ju.**
7. Betänkande med förslag till indexreglering av folkpensionerna. Beckman. 80 s. **S.**
8. Betänkande angående förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. Norstedt. 105 s. **Ju.**
9. 1944 års allmänna skattekommitté. 3. Betänkande för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Värmlands län. Beckman. 45 s. **K.**
10. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 17. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Värmlands län. Beckman. 45 s. **K.**
11. Betänkande om sinnesslövrården. Katalog och Tidskriftstryck. 248 s., 1 karta. **L.**
12. Utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader. Idun. 94 s. **S.**
13. 1945 års bankkommitté. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank. Beckman. 83 s. **Fi.**
14. Bilagor till 1942 års järnvägskostnadsutrednings betänkande. Produktions- och kostnadsstrukturen vid statens järnvägar. Promemorior. Av A. Sjöberg. Beckman. 269 s. **K.**
15. P. M. med synpunkter på det svenska långtidsprogrammet. I anslutning till OEEC:s interimrapport. Beckman. 23 s. **H.**
16. Promemorior över preliminär utredning rörande befälsrekryteringen inom försvaret. Beckman. 75 s. **Fö.**
17. Betänkande med förslag till lag om registrerade föreningar m. m. Idun. 277 s. **Ju.**
18. Kvalitetsforskning och konsumentupplysning. Kihlström. 265 s., 16 pl. **H.**
19. 1945 års skogshärbärgesutrednings betänkande. 2. Utredning med förslag till lagstiftning rörande tillfälliga bostäder vid skogs- och flottnings- m. fl. arbeten. Idun. 188 s., 26 pl. **S.**
20. Dissertationskommitténs betänkande med förslag till religionsfrihetslag m. m. Marcus. XLVIII. 390 s. **Ju.**
21. Svensk hamnbyggnadspolitik. Marcus. 318 s. **K.**
22. Betänkande rörande gallring av handlingar hos vissa av försvarets myndigheter. Hæggeström. 232 s. **Fö.**
23. Lagberedningens utlåtande angående lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde. Norstedt. 28 s. **Ju.**
24. Kommunallagskommitténs betänkande 2 med förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt innehavare av kommunala förtroendeuppdrag. Idun. 84 s. **I.**
25. 1945 års försäkringsutredning. 1. Principbetänkande rörande försäkringsväsendet. Norstedt. 220 s. **H.**
26. 1945 års försäkringsutredning. 2. Betänkande med förslag till lag om trafikförsäkring. Norstedt. 160 s. **H.**
27. Betänkande med förslag till lag om sjömansskatt m. m. Katalog och Tidskriftstryck. 237 s. **Fi.**
28. Folk- och skolbibliotek. Betänkande och förslag avgivet av folkbibliotekssakkunniga. Gummeson. 173 s. **E.**
29. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 3—4. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Uppsala län och Södermanlands län. Beckman. 57 s. **K.**
30. Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 9. Tiden juli 1947—juni 1948. Av K. Åmark. Idun. 382 s. **Fö.**
31. Social upplysning. Idun. XVI, 175 s., 89* s. **S.**
32. Yrkesutbildning för varubud m. fl. Norstedt. 66 s. **E.**
33. En generalplan för rikets farleder och hamnar. Bilaga 2 till SOU 1949:21 om svensk hamnbyggnadspolitik. Marcus. 242 s. **K.**
34. Betänkande med förslag angående ändrade grunder för fördelning och uttagande av kostnad för byggnad och underhåll av skogsvägar. Germandt. 66 s. **Jo.**
35. Skolöverstyrelsens utlåtande över vissa av 1940 års skolutrednings betänkanden och 1946 års skolkommissionens principbetänkande jämte sammanfattning av avgivna yttranden. Hæggeström. 404 s. **E.**
36. Utredningar i anslutning till 1949 års nationalbudget. Marcus. 67 s. **Fö.**
37. Klientelet på arbetshemmen. En socialpsykologisk utredning om försumliga försörjare och störande understödstagare. Beckman. 206 s. **S.**
38. Betänkande rörande avbetalnings- och forskottsköp m. m. Gummeson. 67 s. **Ju.**
39. Betänkande angående statens konstsamlingars organisation och lokalbehov. Marcus. 231 s. **E.**
40. Betänkande med förslag angående förenklad rekvisitions- och granskningsförfarande beträffande vissa statsbidrag till folkskoleväsendet. Katalog och Tidskriftstryck. 98 s. **E.**
41. Betänkande och förslag angående studiehjälperksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. statliga och statsunderstödda läroanstalter. Beckman. 103 s. **E.**
42. Elkraftutredningens redogörelse nr 2: 1—2. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distributionen av elektrisk kraft. Stockholms stad och Stockholms län. Beckman. 38 s. **K.**
43. Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. Beckman. 365 s. **I.**
44. Betänkande med förslag till vissa åtgärder till rationalisering av gat- och kantstensindustrin. Beckman. 102 s. **H.**
45. Betänkande med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige. Marcus. 85 s. **Ju.**
46. Betänkande med utredning i vissa värnpliktsfrågor. Katalog och Tidskriftstryck. 293 s. **Fö.**
47. Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser rörande beskattningen av äkta makar. Idun. 332 s. **Fi.**

(Forts. å omslagets 3:e sida)

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1949:57
HANDELSDEPARTEMENTET

UTREDNING

angående

DE HANDELSPOLITISKA
ARBETSFORMERNA M. M.

I

KATALOG OCH TIDSKRIFTSTRYCK
STOCKHOLM 1949

STATENS OFFENTLIGA TRYCKERIET
NORDVAJNÅNDS LÄNS TRYCKERI

1874

utgån

DE HANDELSPOLITISKA
ARBETSFORMERNA M. M.

KÖPENHAGEN
H. SCHULTE

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

<i>Skrivelse till statsrådet och chefen för handelsdepartementet</i>	5
Avd. I. De handelspolitiska arbetsformerna.	
<i>A. Den nuvarande organisationen.</i>	
Inledning	9
Förberedelserna för de särskilda avtalsförhandlingarna	12
Importplansarbetet	24
Förhandlingarna	26
Övervakningen utav avtalen	29
<i>B. Utredningens yttrande.</i>	
Allmänna synpunkter	30
Förberedelserna för de särskilda avtalsförhandlingarna	32
Exportuppgifternas tillförlitlighet	38
Importens fördelning med hänsyn till priserna	40
Kontingentsystemet	41
Kompensationsaffärer	42
Förhandlingarna	43
Övervakningen av handelsavtalen	48
Avd. II. Den handelspolitiska administrationen.	
<i>A. Krisförvaltningen</i>	
	51
<i>B. Utrikesförvaltningen.</i>	
Tidigare vidtagna förstärkningar	54
Den nuvarande organisationen	57
Utredningens yttrande	61
Den yttre representationen	63
UD:s handelsavdelning	77
Beräknade kostnader för de föreslagna förstärkningarna	80
Avd. III. Sammanfattning	83

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Skrivelse till statsrådet och chefen för handelsdepartementet 1

Avt. I. De handelspolitiska åtgärderna 1

A. Den utsträckt ekonomiska 1

 1. Inledning 1

 2. Förberedelsen för de särskilda avtalsförhandlingarna 1

 3. Förhandlingen 1

 4. Övervakningen under avtalsförhandlingarna 1

B. Förhandlingsprinciperna 1

 1. Allmänna synpunkter 1

 2. Förberedelsen för de särskilda avtalsförhandlingarna 1

 3. Exportpolitiska tillägg 1

 4. Importens fördelning och hänsyn till priserna 1

 5. Kontingentsystem 1

 6. Kompensationsåtgärder 1

 7. Förhandlingen 1

 8. Övervakningen av handelsstaterna 1

Avt. II. Den handelspolitiska situationen 1

A. Årsberättelsen 1

B. Utvärderingen 1

 1. Tillgång till råvaror 1

 2. Den utsträckt ekonomiska 1

 3. Utvärderingens tillstånd 1

 4. Den tillräckliga 1

 5. Utvärderingens 1

 6. Förändringarna 1

 7. Förändringarna 1

Avt. III. Sammanfattning 1

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Handelsdepartementet.

Med anledning av en vid 1948 års riksdag väckt motion, II:179, har samma års riksdag i skrivelse nr 49, under åberopande av vad som anförts i utrikesutskottets utlåtande, nr 5, anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa skyndsamt utredning angående åtgärder ägnade att effektivisera förberedelsen till och förandet av Sveriges handelsavtalsförhandlingar.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 oktober 1948 har Herr Statsrådet den 12 november samma år tillkallat följande personer att verkställa ifrågasvarande utredning jämte därmed sammanhängande spörsmål, nämligen generaldirektören Axel Gjöres, dåvarande envoyén, numera riksbankschefen Klas Böök, utrikesrådet Adolf Croneborg, direktören Rudolf Domellöf, direktören Carl August Jacobsson, direktören, konsul Thorsten Lundgren, direktören Hans Mott, ledamoten av riksdagens andra kammare Ragnar Persson, disponenten Christian von Sydow, direktören, konteramiral Erik Wetter samt direktören Åke Wetterlind, varjämte Herr Statsrådet uppdrog åt Gjöres att i egenskap av ordförande leda utredningsarbetet. Vidare förordnade Herr Statsrådet med stöd av samma bemyndigande byråchefen Erik Grafström att såsom expert biträda utredningen. Till sekreterare åt utredningen förordnades byråsekreteraren Göran von Wachenfeldt.

I direktiven för utredningen, vilka finnas angivna i statsrådsprotokollet för den 29 oktober 1948, framhålles, att uppgiften i första hand borde vara att undersöka möjligheterna att inom ramen för den nuvarande organisationen rationalisera och effektivisera det handelspolitiska planläggningsarbetet. Med hänsyn till arbetets svårighetsgrad och stora betydelse borde särskild uppmärksamhet ägnas frågan, huruvida tillräcklig och kunnig personal stode till handelskommissionens förfogande. Vidare borde övervägas, i vilken utsträckning andra statliga organ och myndigheter samt representanter för näringslivet borde medverka i förberedelsearbetet. Utredningen borde därjämte ha sin uppmärksamhet riktad på frågan, huruvida tillförlitligare uppgifter från exportindustrien angående beräknade exportmöjligheter kunde erhållas.

Beträffande själva förhandlingsförfarandet framhålles, att även om allmänna bestämmelser för detta inte torde böra uppställas, borde dock under utredningsarbetet olika förhandlingsmetoder bliva föremål för pröv-

ning. Därjämte syntes utredningen böra överväga, huruvida förhandlarna skulle deltaga i eller följa utredningsarbetet och hur kontakten mellan förhandlarna och utredningsorganen lämpligen borde vara ordnad under den tid förhandlingarna påginge.

En annan fråga, som uppställes i direktiven, avser förekomsten av olika avtalstyper. Det framhålles därvid, att det från svensk sida på längre sikt vore ett önskemål att komma tillbaka till en sådan avtalsform, som var gängse före kriget, men att möjligheterna till en sådan återgång bestämdes av den allmänna handelspolitiska utvecklingen i världen och att en utredning av dessa problem därför torde böra för närvarande begränsas till att lämna en översikt och analys av de olika avtalstyperna.

Slutligen borde enligt direktiven utredningen ägna uppmärksamhet åt frågan hur det handelspolitiska arbetet borde organiseras, när de nuvarande krisorganen avvecklats, och sålunda hur en mera fast organisation av framför allt det handelspolitiska utredningsarbetet på längre sikt borde ordnas.

Genom remiss den 16 juli 1949 har Herr Statsrådet till utredningen överlämnat skrivelse från Statens Handelskommission den 9 april 1949 angående behovet av förstärkning av handelsrepresentationen i utlandet jämte vissa bilagor att tagas i övervägande vid utredningsuppdragets fullgörande.

I skrivelse den 10 september 1949 har Ministern för Utrikes Ärendena hemställt, att de sakkunniga ville till behandling upptaga jämväl frågan om en effektivisering av utrikesförvaltningens organisation i vad avsåge handläggningen av kommersiella och handelspolitiska spörsmål ävensom att däröver avgiva yttrande.

I statsrådsprotokollet för den 29 oktober 1948 har bl. a. erinrats om ett utlåtande av statsutskottet den 9 mars 1948, vari framhålles, huru som händelseutvecklingen under och efter kriget nödvändiggjort, att provisoriska anordningar måst vidtagas för att på ett nöjaktigt sätt kunna tillgodose personalbehovet inom såväl utrikesdepartementet som utrikesförvaltningen. Det vore därför i dåvarande läge knappast möjligt för riksdagen att klart överblicka och bedöma behovet av den personal, som på olika håll inom utrikesförvaltningen kunde befinnas erforderlig. Det syntes utskottet därför önskvärt, att så snart förhållandena det medgäve denna förvaltning bleve föremål för översyn. I skrivelse den 17 mars 1948 (nr 3) har riksdagen lämnat detta uttalande utan erinran och anmält, att den fattat beslut i överensstämmelse med vad utskottet i utlåtandet föreslagit.

Det torde — framhöll Ministern för Utrikes Ärendena — ännu vara för tidigt att företaga en sådan allmän översyn av de spörsmål, som i riksdagens här berörda skrivelse åsyftades. Emellertid kunde en del speciella

personal- och organisationsfrågor redan nu anses aktuella eller bliva aktualiserade i en nära framtid. Vidare påpekades att ifrågavarande utredning även måste beröra personalbehovet inom UD:s handelsavdelning och jämväl särskilda spörsmål om utrikesrepresentationen i främmande länder. I det sammanhanget erinrades om det betänkande, som särskilt tillkallade sakkunniga den 20 maj 1948 avgivit rörande vissa utrikeshandelsfrämjande åtgärder, vari hade uttalats, hurusom det, för att utrikesförvaltningen effektivt skulle kunna tillvarata det svenska näringslivets intressen, vore angeläget, att frågan om utrikesrepresentationens organisation i vad avsåge handläggningen av kommersiella och handelspolitiska spörsmål tid efter annan bleve föremål för omprövning. En del undersökningar angående det nuvarande behovet av svensk utrikesrepresentation i nu nämnda avseenden hade även relativt nyligen ägt rum beträffande vissa för svensk utrikeshandel viktiga marknader, nämligen Nord-, Syd- och Mellanamerika. Med hänsyn till de efter kriget avsevärt ändrade förhållandena i så gott som hela världen ville de sakkunniga ifrågasätta, om icke en översyn ur nyssnämnda synpunkter av vår utrikesförvaltning åter borde komma till stånd, icke minst med hänsyn till den i flertalet länder alltmer utökade statsregleringen av utrikeshandeln.

I en nu föreliggande framställning behandlas ett första avsnitt av det uppdrag som Herr Statsrådet lämnat utredningen. Därvid toges sikte, icke i främsta rummet på förändringar i den handelspolitiska administrationen utan på själva arbetets uppläggning, på proceduren och arbetsmetoderna. Däremot kommer först i en senare framställning att övervägas frågan hur en mera fast organisation av det handelspolitiska utredningsarbetet på längre sikt bör ordnas och vidare kommer sedermera att givas en analys av de olika förekommande avtalstyperna. Till fullgörande av det uppdrag, som lämnats utredningen av Ministern för Utrikes Ärendena, behandlas i en särskild avdelning frågan om en effektivisering av utrikesförvaltningens organisation i vad avser handläggningen av kommersiella och handelspolitiska spörsmål.

Utredningen får härmed överlämna ifrågavarande framställning.

Riksbankschefen Böök har icke haft tillfälle närvara vid det sammanträde, då denna framställning justerats.

Stockholm den 1 november 1949.

AXEL GJÖRES

ADOLF CRONEBORG RUDOLF DOMELLÖF C. A. JACOBSSON

TH. LUNDGREN H. MOTT RAGNAR PERSSON

CHR. VON SYDOW E. WETTER ÅKE WETTERLIND

G. v. Wachenfeldt.

Avd. I. De handelspolitiska arbetsformerna.

A. Den nuvarande organisationen.

Inledning.

De handelspolitiska arbetsformer, som för närvarande tillämpas i vårt land, ha bestämts av de förhållanden, som rådde under det senaste världskriget, och av de förändringar i den internationella handeln, som blivit en följd av kriget. Vid världskrigets utbrott utfärdade Kungl. Maj:t en rad import- och exportförbud i syfte att av försörjningsmässiga skäl reglera varuutbytet. För handhavandet härav utsågs statens handelslicensnämnd, som fick i uppdrag att inom vidsträckta områden handhava den licensgivning, som författningen förutsåg. Den samtidigt existerande jordbruksnämnden blev licensmyndighet för vissa till livsmedelsförsörjningen hörande varugrupper. Redan i november 1939 efterträddes handelslicensnämnden av Statens handelskommission (HK), som fick till uppgift att under rådande utomordentliga förhållanden handhava erforderliga regleringsåtgärder beträffande varuutbytet med utlandet med undantag för sådana uppgifter, som voro anförtrodda annan myndighet. Redan under detta skede kom HK att icke endast bli det verkställighetsorgan beträffande sådana regleringsåtgärder på det handelspolitiska området, som voro en följd av kriget, utan också den utredande myndighet, som till Kungl. Maj:ts förfogande ställde det material, som utgjorde underlaget för direktiv till de organ, som hade att föra förhandlingar med främmande makter. Det ligger i sakens natur att HK för fullgörandet av denna uppgift måste stå i nära förbindelse med de försörjningskommissioner, som krisförhållandena gjorde nödvändiga, såsom livsmedelskommissionen (LK), industrikommissionen (IK), bränslekommissionen (BK), trafikkommissionen (TK) och i viss utsträckning även med den redan före kriget upprättade statens reservförrådsnämnd.

Den alltjämt rådande krisen i de internationella betalningsförhållandena har medfört en stark utveckling av det bilaterala avtalssystemet. Sverige har sålunda för närvarande med olika länder slutit en rad avtal av

denna karaktär. De kunna skilja sig i enskildheter, men det gemensamt utmärkande för dem är principen om handelns balansering över en begränsad period — i regel tolv månader — och den ofta i detalj genomförda kvoteringen av såväl importen som exporten. Det är denna handelspolitiska avtalsform, som ger det väsentliga innehållet åt det handelspolitiska arbetet i nuvarande läge. HK har på grund härav sig anförtrodda arbetsuppgifter av större omfattning och delvis annan art än under kriget. Kommissionen intar nu en central ställning i det handelspolitiska arbetet i vad avser nödvändiga utredningar men även i fråga om tillsyn och övervakning av varuutbytets utveckling. Detta har också kommit till uttryck i den förändrade instruktion för HK, som utfärdades den 12 december 1947 och där HK:s uppgifter (2 §) preciserats på följande sätt:

a) att med uppmärksamhet följa den allmänna utvecklingen beträffande varuutbytet med utlandet samt vidtaga eller hos Kungl. Maj:t föreslå de åtgärder, vilka kommissionen därutinnan finner påkallade;

b) att verkställa erforderliga utredningar och avgiva yttranden i frågor, som röra handelsöverenskommelser med främmande makter;

c) att utöva tillsyn över tillämpningen av gällande handelsöverenskommelser samt i anslutning härtill meddela erforderliga föreskrifter, råd och upplysningar;

d) att i den omfattning, som Kungl. Maj:t bestämmer, och i enlighet med de föreskrifter, som Kungl. Maj:t må meddela, handlägga ärenden rörande undantag från stadgade export- och importförbud; samt

e) att i övrigt verka för att varuutbytet med utlandet får en med hänsyn till föreliggande behov och andra synpunkter lämplig sammansättning och inriktning.

Instruktionen (6 §) säger vidare, att HK bör samarbeta med näringslivets organisationer på de områden, vilka beröras av kommissionens verksamhet, samt bör, i den mån så lämpligen kan ske, utverka dessa organisationers biträde för att genomföra kommissionen åvilande uppgifter.

Man torde kunna säga, att HK:s verksamhet för närvarande består i följande uppgifter:

1) att söka beräkna den allmänna ram för vår totala import, som inkomsterna av den förutsebara exporten och betalningar härflytande ur andra källor under en viss period kan medgiva och att därvid i huvudragen beräkna hur denna import lämpligen må kunna fördelas på olika valutaområden;

2) att vid förestående avtalsförhandlingar företaga utredningar och avgiva förslag till Kungl. Maj:t rörande omfattning och sammansättning av import respektive export;

3) att övervaka varuutbytets utveckling inom ramen för träffade avtal och

4) att handhava den licensiering i fråga om import och export, som avtalens genomförande nödvändiggör.

Vid genomförandet av dessa uppgifter står HK i nära samarbete med existerande kommissioner på försörjningsområdet, med riksbanken och med näringslivet. Detta är av betydande vikt i praktiskt taget alla faser av kommissionens verksamhet. Vid bedömandet av den sannolika exportutvecklingen, en bedömning som utgör den viktigaste faktorn vid uppgörandet av den allmänna importplanen, äro de stora exportorganisationernas uppgifter av största betydelse. Dessa uppgifter utgå från den bedömning av marknadsläget man inom näringslivet i den aktuella situationen gör och grunda sig till vissa delar på redan kontrakterade eller under förhandling varande leveransavtal men till allra största delen på en uppskattning av vad olika marknader kunna tänkas komma att köpa av svenska produkter. Den importplan, som på detta sätt framkommer, utgör endast en allmän prognos, som enligt vad erfarenheten visat kommit att rätt avsevärt justeras dels på grund av de handelsöverenskommelser, som senare komma att träffas, och dels på grund även av marknadsutvecklingen själv, som mer än en gång visat sig leda till andra resultat än vad som kunnat förutses vid träffandet av handelsavtalen. Importplanen kan sålunda icke sägas vara annat än en allmän prognos, som, även om den som arbetshypotes avser att gälla en 12-månadersperiod, dock på grund av antydda omständigheter måste justeras med vissa mellanrum.

Liksom man vid uppgörandet av den allmänna importplanen har att se till att den totala importen svarar mot de inkomster, som härflyta ur exporten och ur andra källor, så gäller också att vid uppgörande av avtal mellan Sverige och annat land nå fram till en liknande balans. Man har här i första hand att söka bedöma vilken export Sverige under den kommande avtalsperioden kan påräkna till landet i fråga och vilka inkomster i övrigt, som kunna stå till förfogande. Dessa sammanlagda inkomstposter skola svara för fullgörandet av de finansiella skyldigheter, som Sverige kan ha gentemot vederbörande land, och för betalning av importen. De svårigheter beträffande exportens storlek, som ovan påpekats i samband med den allmänna importplaneringen, föreligga också vid uppgörandet av den delplan beträffande import och export, som HK har att prestera i utredningarna till de aktuella handelsavtalsförhandlingarna.

Förberedelserna för de särskilda avtalsförhandlingarna.

Det handelspolitiska arbetet är, som torde framgå redan av denna inledande allmänna orientering, vitt förgrenat och berör en rad statliga myndigheter liksom ett stort antal av näringslivets organisationer.

Den schematiska tablå över den huvudsakliga gången av förberedelsearbetet liksom den redogörelse, som här följer rörande den nuvarande organisationen, avse att ge en mera detaljerad bild av dessa förhållanden.

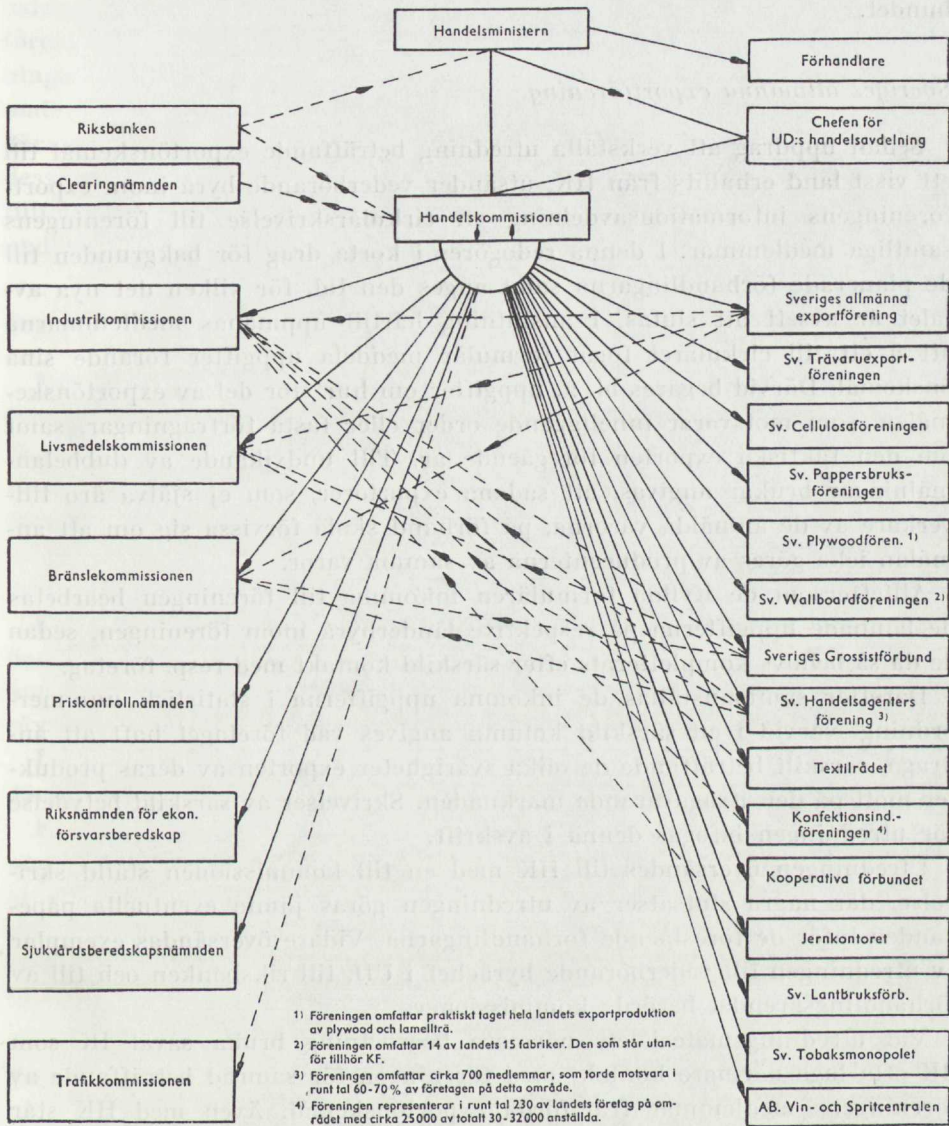
När det gäller sådana länder, med vilka handelsavtal redan finnas, aktualiseras frågan om nya förhandlingar automatiskt, när den tid närmar sig, då avtalet ifråga utlöper, och det ankommer på UD:s handelsavdelning att lämna meddelande härom. Även i sådana fall, då det inte redan finns något avtal, torde det i allmänhet vara hos handelsavdelningen, som avtalsfrågorna aktualiseras. Detta kan ske på så sätt att beskickningen i det land, varom fråga kan vara, rapporterar att sådana förändringar inträtt beträffande villkoren för varuutbytet att en avtalsmässig reglering av förbindelserna synes vara lämplig eller nödvändig. I regel torde dessutom de svenska exportörerna, enskilt eller genom sina organisationer, ge handelsavdelningen upplysningar om förändringarna på olika marknader. Om förhållandena anses påkalla åtgärder, anmäler chefen för handelsavdelningen ärendet för handelsministern. Efter dennes övervägande, i vissa fall sedan ärendet varit föremål för behandling i statsrådsberedningen, ges, om så befinnes lämpligt, i uppdrag åt chefen för handelsavdelningen att på vanligt sätt vidtaga förberedelser för upptagande av förhandlingar.

I första hand anmodas därvid HK att företaga de utredningar, som skola ligga till grund för avtalsförhandlingarna, och inom kommissionen är det närmast avtalsutredningssektionen, som har att handlägga sådana uppgifter. Sektionen anmodar myndigheter och näringsorganisationer, som angivas på tablå, att inkomma med yttranden och därvid angiva sina önskemål med avseende å förestående förhandlingar. Remissförfarandet är skriftligt och i regel tillämpas en remisstid av 3—4 veckor, beroende på hur lång tid kommissionen har till sitt förfogande.

Näringsorganisationernas behandling av ärendena består i allmänhet i att de infordra uppgifter från sina medlemmar angående import- och exportönskemål. I vissa fall grunda sig yttrandena helt eller delvis på statistik, som organisationerna införskaffa och bearbeta, eller på marknadsorienteringar i vederbörande land.

För att närmare belysa arten och omfattningen av näringsorganisationernas handläggning av ifrågavarande ärenden lämnas här redogörelser beträffande några av de viktigaste sammanslutningarna, nämligen export-

NORMALFALL FÖR EN HANDELSAVTALSUTREDNING

föreningen, trävaruexportföreningen, cellulosa-föreningen, pappersbruksföreningen, grossistförbundet, Textilrådet, Jernkontoret och lantbruksförbundet.

Sveriges allmänna exportförening.

Sedan uppdrag att verkställa utredning beträffande exportönskemål till ett visst land erhållits från HK, utsänder vederbörande byrå inom exportföreningens informationsavdelning en cirkulärskrivelse till föreningens samtliga medlemmar. I denna redogöres i korta drag för bakgrunden till de planerade förhandlingarna samt anges den tid, för vilken det nya avtalet är avsett att slutas. I anslutning härtill uppmanas medlemmarna att å ett till cirkuläret fogat formulär meddela uppgifter rörande sina önskemål. Därvid begäres bl. a. uppgifter om hur stor del av exportönskemålen, som motsvarar ineliggande order eller fasta förfrågningar, samt om den faktiska exporten föregående år. Till undvikande av dubbelanmälningar brukar angivas, att sådana exportörer, som ej själva äro tillverkare av de anmälda varorna, på förhand skola förvissa sig om att anmälan icke göres av producenterna av samma varor.

Allteftersom de ifyllda formulären inkomma till föreningen bearbetas de lämnade uppgifterna på respektive länderbyrå inom föreningen, sedan de då så behövs kompletterats efter särskild kontakt med resp. företag.

Därefter sammanställas de inkomna uppgifterna i statistisk nummerordning, varvid i en särskild kolumn angives vad företaget haft att andraga, särskilt beträffande de olika svårigheter exporten av deras produkter mött på den ifrågavarande marknaden. Skrivelser av särskild betydelse för utredningen bifogas denna i avskrift.

Utredningen översändes till HK med en till kommissionen ställd skrivelse, där några slutsatser av utredningen göras jämte eventuella påpekanden inför de förestående förhandlingarna. Vidare översändas exemplar av utredningen till vederbörande byråchef i UD, till riksbanken och till av förhandlingsärendet berörda kommissioner.

Vid utredningsmaterialets närmare bearbetning bruka såväl IK som BK ofta taga närmare kontakt med föreningen för samråd beträffande av föreningens medlemmar framförda exportönskemål. Även med HK står föreningen under denna fas av utredningsarbetet i nära kontakt.

Svenska trävaruexportföreningen.

Föreningen, som har ett 70-tal medlemmar, omfattar cirka 80 procent av trävaruexportörerna.

I sitt svar till HK bygger föreningen på statistik över tidigare export till

ifrågavarande land ävensom på underrättelser om marknadsläget, som föreningen införskaffar genom rapportörer ute på marknaden, vanligen de ledande exportörernas representanter på platsen. I vissa fall gör därjämte föreningens direktör vid personliga besök undersökningar om förutsättningarna för trävaruexport till visst land. På grundval av ifrågavarande material bedömer föreningen de sannolika exportmöjligheterna och tager därvid även hänsyn till de betalningsmässiga förutsättningarna så långt dessa äro av föreningen kända. I vissa fall brukar HK lämna föreningen tillfälle att vid sammanträde ytterligare komplettera sina uppgifter eller understryka särskilda önskemål.

Svenska cellulosaföreningen.

När det gäller viktigare marknader, bruka de till föreningen anslutna företagen genom cirkulär eller vid sammanträden anmodas att framföra sina synpunkter och önskemål beträffande varuutbytet med ifrågavarande land. I fråga om länder av mera sekundär betydelse ur cellulosaelexportens synpunkt brukar man inskränka sig till att under hand kontakta några av de företag, som traditionellt äro ledande exportörer på ifrågavarande land.

I den mån det är påkallat och möjligt lämnas uppgifter angående importlandets försörjningsförhållanden i fråga om råvaror för pappers- och konstsilkeindustrierna samt de möjligheter, som stå till buds att täcka råvarubehovet från andra inköpskällor än Sverige.

I samband med de särskilda avtalsutredningarna bevakar föreningen därjämte frågan om exporten av sulfatindustriens biprodukter.

Frågor rörande importen av glaubersalt, som är det viktigaste råmaterialet, som importeras för cellulosaindustrien, handläggas sedan några år tillbaka av en industriens gemensamma kommitté, vilken ofta direkt till vederbörande myndigheter framför sina synpunkter. Även föreningen brukar emellertid därjämte i förekommande sammanhang ägna uppmärksamhet åt denna importangelägenhet.

Svenska pappersbruksföreningen.

Pappersbruksföreningen omfattar samtliga pappersbruk i landet utom ett mindre.

Det förberedelsearbete, som äger rum inom föreningen, är baserat i första hand på de statistiska uppgifter, som föreningen insamlar från företagen och bearbetar och som ger upplysning om vår egen produktion och produktionskapacitet. Därutöver innehåller materialet data rörande exportländernas konsumtion, produktion och import m. m. Med utgångs-

punkt från detta statistiska material och efter ingående kontakt med de enskilda företagen ävensom på grundval av upplysningar genom förbindelser på respektive marknader utarbetar föreningen exportprognoser för berörda marknader, vilka läggas till grund för de önskemål, som föreningen anmäler till HK. Fortlöpande kännedom om marknadsutvecklingen vinnes genom statistik över order och leveransläge, prisrörelser m. m. ävensom genom marknadsundersökningar i vederbörande land.

Sveriges grossistförbund.

Sveriges grossistförbund omfattar 57 branschföreningar, vilkas medlemmar (c:a 1 500 grossistföretag) föra praktiskt taget alla slags in- och utländska varor.

De branschföreningar, vilkas medlemmar importera eller exportera varor, handlägga genom sina sekretariat vissa för branscherna speciella frågor avseende utrikeshandeln. Vid sidan härav finnes inom grossistförbundet en för utrikeshandelsfrågor gemensam avdelning, utrikeshandelsavdelningen. Som styrelse för denna avdelning fungerar en importnämnd. För överläggningar rörande större principiella frågor avseende importen finnes vidare ett importråd, bestående av ett 80-tal personer, bl. a. representanter för ovannämnda branschföreningar.

Utrikeshandelsavdelningen står i sin verksamhet i fortlöpande kontakt ej endast med grossistförbundets branschföreningar och medlemmar utan även med åtskilliga utanför förbundet stående organisationer (t. ex. Svenska handelsagenters förening) och importörer (varuhus och större detaljimportörer, vissa industrier m. fl.). I importnämnden ingå sålunda även representanter för Svenska handelsagenters förening, Ica och köpmannaförbundets importnämnd. Även de större handelskamrarna äro representerade i importrådet.

När grossistförbundet av HK anmodas att inkomma med yttrande i anledning av förestående förhandlingar, tillställer förbundets utrikeshandelsavdelning samtliga berörda importerande företag ett frågeformulär för anmälan av importönskemål samt synpunkter på den ifrågakommande importen, såsom priser, kvaliteter etc. Dylika formulär utgå jämväl till ett antal firmor utanför grossistförbundet.

Det inkomna materialet bearbetas samt fullständigas genom kompletterande undersökningar, och därvid äga i stor utsträckning överläggningar rum med olika importföretag. Materialet genomgås sedan bransch för bransch, ofta med ledande representanter för viktigare branscher eller med branschföreningarnas sekretariat. Vid uppgörandet av sammanställningen över de inkomna uppgifterna eftersträvas att få en så fullständig bild som möjligt av hela importområdet och härvid sker också en viss

prövning av importönskemålen med hänsyn till leveransmöjligheter, priser och betalningsmässiga förutsättningar.

Under utredningens gång håller utrikeshandelsavdelningen fortlöpande kontakt med vederbörande försörjningskommissioner. Samråd äger även rum med exportföreningen och andra exportorganisationer samt riksbanken i syfte att få en ungefärlig uppfattning om den möjliga ramen för varuutbytet.

Sedan importönskemålen sammanställts, anmäles ärendet, när det gäller större handelsavtal, för importnämnden, där frågan diskuteras ur principiell synpunkt och där förslag till grossistförbundets missivskrivelse, varmed importlistan skall översändas, föredrages och diskuteras. I regel avges yttrandet gemensamt med handelsagenternas förening.

Textilrådet.

Textilrådet är textilindustriens branschorganisation inom Sveriges industriförbund. Rådet omfattar c:a 260 företag med ungefär 45 000 sysselsatta fabriksarbetare, vilket motsvarar inemot 90 % av den i industristatistiken redovisade fabriksarbetarstammen inom textilindustrien. Av textilindustriens olika grenar redovisar trikåbranschen, där det finnes ett stort antal mycket små företag, den lägsta anslutningen eller c:a 70 %.

Rådet, vars verksamhet i stort är uppdelad på skilda utskott, har inom sitt »handelspolitiska utskott» tillsatt speciella importkommittéer för några särskilt viktiga varugrupper, vilka bestå av tekniska experter, inköpschefer etc. med särskilt ingående kunskaper om olika marknader, och vidare har rådet tillsatt en allmän importkommitté med experter på skilda områden.

Sedan HK begärt utredning angående aktuella handelsförhandlingar, sker remiss till de ovan nämnda kommittéerna samt till branschorganisationerna med anhållan om synpunkter och kontingentförslag till komplettering av rådets importplan. Rådet sammanställer sedan svaren och överlämnar sammanställningen, försedd med kommentarer till HK. Exemplar sändas därjämte till IK:s textilavdelning och utrikeshandelsbyrå för kännedom.

I samband med varje handelsavtalsförhandling — ibland före denna, ibland därefter — samlas representanter för textilindustrien, konfektionsindustrien, textilgrosshandeln och textildetaljhandeln samt kooperativa förbundet till sammanträde i den s. k. textildelegationen, vilken är bildad av IK:s textilavdelning och står under ordförandeskap av dess chef. Härvid diskuteras fördelningen parterna emellan av det valutabelopp eller de varukontingenter, som stå eller komma att stå till förfogande för textilimporten från vederbörande land.

Jernkontoret.

Jernkontoret torde ifråga om träkolstackjärn samt det varmvalsade, smidda och slipade stålet representera samtliga tillverkare. Beträffande ferrolegeringar har exportföreningen tidigare gjort utredningar om exportönskemålen men under senare tid har Jernkontoret hållit kontakt med samtliga företag i denna bransch i den mån de varit medlemmar i bruksindustriföreningen.

Med anledning av HK:s remiss tillskriver Jernkontoret de företag inom branschen, som kunna tänkas vara intresserade av export till ifrågavarande land. Med hänsyn till försörjningsläget har hänvändelse i en del fall icke gjorts till samtliga tillverkare. Efter sammanställning av de inkomna svaren bruka överläggningar äga rum med representanter för IK:s järnavdelning och utrikeshandelsavdelning. Härvid prövas de anmälda exportönskemålen ur försörjningssynpunkt samt med hänsyn till vederbörande företags tidigare export på ifrågavarande marknad och de beräknade avsättningsmöjligheterna. Sedan IK:s i samråd med Jernkontoret utarbetade förslag ingivits till HK, förekommer i undantagsfall kontakt mellan HK och Jernkontoret angående ifrågasatta ändringar i förslaget.

Sveriges lantbruksförbund.

Jordbrukets import- och exportintressen kunna väsentligen sägas vara företrädda av Sveriges lantbruksförbund och de till förbundet anslutna riksorganisationerna, Svenska mejeriernas riksförening, Svenska lantmännens riksförbund, Sveriges slakteriförbund, Svenska ägghandelsförbundet, Sveriges skogsägarföreningars riksförbund och Sveriges pålsdjursuppfödarens riksförbund. Utanför dessa organisationers verksamhetsområden falla export och import av egentliga avelsdjur, där vederbörande avelsförening representerar jordbrukarintresset, och av brukshästar, där Statens hästexportberedning har det avgörande inflytandet.

För närvarande äro endast vissa kategorier utrikeshandelsärenden föremål för central beredning i lantbruksförbundet. Förbundet handlägger sålunda alla frågor rörande export av nötkreatur och svin, varvid yttranden inhämtas från berörda avelsföreningar och Sveriges slakteriförbund. Därjämte avger lantbruksförbundet i samråd med riksorganisationerna yttranden över handelspolitiska frågor av allmänt intresse för jordbruket. Återstående, d. v. s. det stora flertalet, export- och importärenden handläggas inom vederbörande riksorganisationer, som pröva frågorna efter hörande av sina underavdelningar. Riksorganisationerna träda — i enstaka frågor av större principiell betydelse efter samråd med lantbruksförbundet — i direkt kontakt med handels- och försörjningskommissionerna.

För de olika statliga myndigheternas uppgifter och arbete i samband med förberedelserna till handelsförhandlingarna lämnas redogörelser i det följande.

Riksbanken.

På riksbanken ankommer att uppgöra en prognos över den sannolika betalningsutvecklingen under den kommande avtalsperioden, särskilt beträffande s. k. osynliga poster, d. v. s. i stort sett icke-varubetalningar. Vidare anmäler riksbanken till HK samt i åtskilliga fall direkt till UD de finansiella frågor av större betydelse för förhandlingarna, som kunna föreligga. Icke sällan finner riksbanken anledning att på eget initiativ med UD upptaga önskemål om förhandlingar beträffande mera väsentliga betalningsfrågor. Riksbankens material vid uppgörandet av prognoser rörande betalningsutvecklingen samt vid påpekanden i övrigt rörande betalningsfrågor är i stort sett följande.

1. UD:s fortlöpande rapportering om betalningsfrågor beträffande det land, med vilket förhandlingar äro aktuella.

2. Framställningar från enskilda eller organisationer beträffande olika betalningsfrågor.

3. Erfarenheter från riksbankens intima samarbete med valutakontoret och därigenom erfarenheter rörande olika transfereringsfrågor med utlandet. Till följd av att de tjänstemän inom riksbanken, vilka ha att handlägga frågor om betalningsavtal, jämväl regelmässigt i icke ringa utsträckning deltaga i valutakontorets arbete, erhålla dessa tjänstemän direkt kontakt såväl med bankerna som med de företag i övrigt, vilka driva affärer på utlandet. Därigenom erhålles automatiskt en viss kännedom angående de specialfrågor, som kunna beröra respektive länder, varjämte en allmän överblick över internationella betalningsfrågor möjliggöres. Riksbanken får vidare genom sina direkta förbindelser med utländska centralbanker ofta på ett relativt tidigt stadium kännedom om aktuella problem på betalningssidan.

4. Statistik över Sveriges betalningsbalans med olika länder. Sådan statistik uppgöres fortlöpande inom riksbankens ekonomiska sekretariat av de under detta sorterande arbetsgrupperna, statistikgruppen och valutagruppen. Som arbetsmaterial vid uppgörande av betalningsbalanserna har riksbanken tillgång till dels direkta uppgifter från bankerna angående deras ställning till utlandet och dels valutakontorets statistik rörande betalningsutvecklingen under närmast föregående avtalsperiod. Sistnämnda statistik uppgöres med ledning av till valutakontoret inflytande s. k. inköps- och försäljningsanmälningar över valutatransaktioner, vilka anmäl-

ningar äro ett nödvändigt underlag för att en valutatransaktion skall kunna genomföras inom valutabestämmelsernas ram.

Vid HK:s utarbetande av utlåtanden i förhandlingsfrågor har riksbanken möjlighet att medverka icke blott genom ett nära samarbete mellan respektive tjänstemän vid förberedelserna till kommissionens utlåtanden utan jämväl i den slutliga handläggningen av utlåtandena, därigenom att vice riksbankschefen är ledamot av HK.

Riksbanken är i allmänhet representerad vid den beredning, där HK:s utlåtande föredrages. Med hänsyn till att frågan om ett betalningsavtals konstruktion, storleken av en ev. swingfund m. m. regelmässigt först kan närmare fastställas på grundval av den fullständiga utredningen av varuutbytets storlek, som HK har att uppgöra, samt med hänsyn till de handelspolitiska överväganden, som UD:s handelsavdelning i anslutning därtill kan finna påkallade, kan den betalningsmässiga uppläggnings av förhandlingarna i regel icke ske förrän i samband med nämnda beredning.

Industrikommissionen.

Inom IK handläggas frågor om handelsavtal av utrikeshandelsbyrån och närmast av den tjänsteman, som handlägger ärenden angående det land, som är i fråga. Vad först angår importen så upprättar ifrågavarande tjänsteman i samråd med kommissionens olika fackavdelningar listor på varor och varukvantiteter, som anses böra tagas upp i avtalet. Utgångspunkten är därvid importplanens kvantitetsdata samt uppgifter om licensgivning och kontingentutnyttjandet under sistförflutna avtalsåret. Härvid förekomma icke några formliga remisser till näringslivet; däremot står IK genom sina fackavdelningar i underhandskontakt med branschorganisationer och enskilda företag.

Vad angår exportsidan består IK:s arbete närmast i en bedömning av uppgifterna i exportföreningens sammanställningar av exportönskemål. Därvid beaktas dels försörjningssynpunkten och dels frågan i vad mån siffrorna kunna anses realistiska. Det torde numera vara endast ett fåtal varor, som man anser sig ur försörjningssynpunkt böra avstyrka export av. Vid bedömandet av om siffrorna äro realistiska har erfarenheten givit vid handen att beträffande flera företag — företrädesvis mindre firmor — en närmare prövning av exportönskemålen erfordras. Denna undersökning brukar ske i samråd med vederbörande sekreterare hos exportföreningen. I de fall, då de angivna önskemålen måste reduceras icke av försörjningsmässiga skäl men på grund av att de äro uppenbart orealistiska, brukar man från IK:s sida i yttrandet till HK angiva att siffran kan ur försörjningsmässiga synpunkter höjas.

Det förslag till yttrande jämte bilagor, som utrikeshandelsbyrån iord-

ningställer, föredrages för kommissionens ordförande men däremot inte i plenum.

Livsmedelskommissionen.

Inom LK sker utredningsarbetet inför förestående handelsavtalsförhandlingar i stort sett efter följande linjer.

1) Sedan LK fått i uppdrag att avgiva yttrande med anledning av förestående förhandlingar med visst land, gör kommissionen utredning rörande utfallet av gällande handelsavtal, vad gäller varor inom kommissionens verksamhetsområde. Utredningen sker på grundval av den inom kommissionen upplagda licensstatistiken, den officiella import- och exportstatistiken samt eventuella rapporter om utnyttjandet av beviljade licenser.

2) Kontakt upptages med HK och övriga berörda myndigheter för att kommissionen för det fortsatta utredningsarbetet skall få en allmän överblick över varuutbytets utveckling under löpande period, över valutaläget och över de allmänna riktlinjer, man tänkt sig följa vid utformningen av nya avtal.

3) Samråd upptages med importörer, exportörer och producenter, eventuellt även med andra intressenter, rörande önskemål och synpunkter på det fortsatta varuutbytet med landet ifråga. För detta samråd gäller i stort sett följande:

Äro i fråga om importen av viss vara importörerna sammanslutna i s. k. importföreningar, sker samråd med dessa föreningar.

Gäller det import av varuslag, för vilka särskilda importföreningar icke finnas, sker samråd direkt med de olika intressentgrupperna (till exempel när det gäller ost med grossistförbundets branschförening, A. S. K.-bolagens ekonomiska förening u. p. a., Ica, Kooperativa förbundet, Riksst) varvid om möjligt samrådet får formen av en gemensam diskussion.

Är handeln icke organiserad, sker samråd med enskilda intressenter, representativa för branschen.

För den händelse producenterna kunna förväntas ha väsentligt intresse av handelsavtalens utformning (exempelvis när det gäller export och import av jordbruksprodukter och fisk), sker samråd även med deras organisationer. Om möjligt söker man härvid sammanföra producenter och handlande till gemensamma överläggningar så att de olika synpunkterna kunna redovisas samtidigt.

4) Utredningsmaterialet blir föremål för prövning och avvägning inom kommissionens utrikessektion mot bakgrunden av önskemålen från intressenterna, uppgjorda planer rörande importen, möjligheterna för varuutbyte ur valutasynpunkt, åtaganden respektive medgivanden till andra

länder, försörjningsläget, priser och kvaliteter på de offererade varorna, varuutbytet under föregående tid etc.

5) Sedan ärendet beretts, föredrages det i kommissionens plenum, varefter skriftligt yttrande avgives av kommissionen.

Bränslekommissionen.

BK:s yttranden i frågor angående handelsavtal avse *dels* importen av kol, koks, oljor (ej smörjoljor), trävaror och specialpapper *dels ock* exporten av sågade trävaror, rundvirke, snickerier och trämanufaktur, pappersavfall, pappersmanufaktur, träkol och trätjära.

Inom BK handhas dessa ärenden av sekreteraren för utrikeshandelsfrågor, som därvid inhämtar yttranden från de olika fackavdelningarna; dessa framlägga sina synpunkter och önskemål i promemorior eller vid muntliga diskussioner. De slutliga yttrandena föreläggas kommissionens ordförande, ibland i närvaro av någon ledamot, men föredragas ej i plenum.

Beträffande kontakten med näringslivet torde i stort sett gälla att BK står i en så intim fortlöpande förbindelse med de olika branschorganisationerna på området, att särskilda remisser vid handläggningen av ifrågasvarande ärenden ej anses erforderliga. I den mån särskilda kontakter förekomma, lära de ej vara regelmässiga utan ske under hand och i den omfattning, som bedömes erforderlig från fall till fall.

Vad först angår importsidan sker i fråga om fasta och flytande bränslen ett kontinuerligt samråd med samtliga kol- och oljebolag. I fråga om trävaror beredes trä- och fanérimportörernas förening tillfälle att framlägga sina önskemål och därjämte brukar tagas direkt kontakt med enskilda importörer. Beträffande specialpapper inhämtas konsumenternas önskemål också genom direkt kontakt.

BK:s yttranden angående exporten av bilade och sågade trävaror grunda sig på prognoser rörande utvecklingen, utarbetade i intimt samråd med berörda branschorganisationer. För att få erforderligt underlag för bedömning av hemmamarknadens behov av dessa trävaror samt storleken av de kvantiteter, som kunna ifrågakomma för export, har BK under en följd av år genom särskilda undersökningar följt utvecklingen på trävaruområdet.

I fråga om rundvirket inhämtas yttranden från stolp-, slipers- och propsexportörernas föreningar, samt i fråga om snickerier och trämanufaktur från Träindustriens branschorganisation och till denna organisation hörande specialföreningar. I fråga om lövträkol och trätjära förekomma inga särskilda fortlöpande kontakter utan sådana upptagas då de motiveras av särskilda omständigheter.

Beträffande pappersavfall har BK sammanträden var fjortonde dag med grossisterna och pappersbruksföreningen. Vad gäller pappersmanufaktur baserar kommissionen i huvudsak sina yttranden på de genom exportföreningen framförda önskemålen och inhämtar därjämte under hand yttranden från vissa branschföreningar samt även enskilda tillverkares synpunkter.

Trafikkommissionen.

De import- och exportfrågor, som falla inom TK:s verksamhetsområde, avse in- och utförsel av motorfordon (även sammansättningsdelar av bilar), fartyg samt gummidäck för bilar.

Den utredning, som företages inom TK, sker på grundval dels av tidigare varuutbyte med det ifrågavarande landet samt de erfarenheter beträffande det svenska behovet, som kommissionen vinner genom sin verksamhet som konsumtionsreglerande myndighet, dels på de uppgifter angående produktionen inom landet, som lämnas av myndigheter, organisationer och enskilda företag.

Såvitt gäller motorfordon brukar samråd ske med exportföreningen, Sveriges automobilindustriförening, Sveriges automobilhandlareförbund och Bilverkstädernas riksförbund. I fråga om export av bilar bruka även Scania-Vabis och Volvo tillfrågas.

Vad angår sjötransportmedel skaffas uppgifter om förutsedda fartygsleveranser genom förfrågningar hos varven; frågor om nybyggen av fartyg för utländsk räkning skola underställas kommissionen för prövning. I fråga om andra sjöfartsspörsmål har kommissionen i en del fall, när tiden så medgivit, infordrat yttrande från redareföreningen.

Priskontrollnämnden.

Priskontrollnämndens yttrande meddelar i huvudsak marknadspriserna på de varuslag, som beräknas komma att upptagas i avtalet. Nämnden underställes i regel ej de listor, som försörjningskommissionerna ingiva till HK. Däremot delgives nämnden HK:s yttrande, vilket dock som regel föreligger först omedelbart innan den statsrådsberedning, där direktiven för förhandlingen fastställas. Nämnden saknar sålunda vanligen tillfälle till en mera systematisk prövning av materialet ur prispolitiska synpunkter. Däremot har nämnden tillfälle att framlägga sina synpunkter i statsrådsberedningen och deltagar nästan undantagslöst genom sakkunnig vid förhandlingarna.

Utöver de myndigheter, för vars arbete i samband med avtalsförberedelserna här redogjorts, erhålla även Clearingnämnden, Riksnämnden för

ekonomisk försvarsberedskap och Sjukvårdsberedskapsnämnden ifrågasättande ärenden på remiss från HK. Med den begränsade verksamhet Clearingnämnden numera har är det huvudsakligen i samband med de svensk-italienska förhandlingarna, som nämnden har att yttra sig, medan Riksnämndens och Sjukvårdsberedskapsnämndens yttranden i stort sett beröra deras önskemål beträffande inköp av olika förnödenheter från utlandet.

Handelskommissionen.

Sedan yttrandena inkommit till HK, sker inom vederbörande ländergrupp bearbetning av materialet. Därvid måste ofta förnyad kontakt tagas med resp. instanser för att kunna sammanjämka skilda intressen och klarlägga olika frågor.

På grundval av det inkomna materialet samt inom kommissionens statistiska avdelning upprättad statistik rörande licensgivning samt import och export ävensom med ledning av på annan väg införskaffade upplysningar om handelsutvecklingen m. m. utarbetas förslag till yttrande. Till yttrandet fogas regelmässigt förslag till kontingentlistor för såväl importen som exporten. I dessa listor finnas även i koncentrerad form införda de olika remissinstansernas synpunkter och de innehålla sålunda en sammanfattning av de uppgifter, som anses erforderliga vid förhandlingarna. Förslaget till yttrande föredrages i kommissionens plenum och sedan det vederbörligen godkänts, ingives det till handelsdepartementet, Samtidigt överlämnas kopior till UD:s handelsavdelning samt till folkhushållnings- och finansdepartementen, försörjningskommissionerna, priskontrollnämnden, riksbanken, Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap samt exportföreningen och ibland grossistförbundet.

Vid de beredningar, som därefter följa inför handelsministern och andra berörda statsråd, och där representanter för de i förberedelsearbetet deltagande myndigheterna samt för vederbörande förhandlingsdelegation deltaga, utformas direktiven för förhandlingarna.

Importplansarbetet.

Då valutasvårigheterna började att särskilt aktualiseras i början av år 1947, uppstälde sig en ny faktor i det handelspolitiska förberedelsearbetet. Det blev erforderligt att skapa en allmän plan för den import, som inom ramen för vårt valutaläge kunde anses möjlig.

Då importplanen måste tjäna såsom en allmän bakgrund vid förberedelsearbetena till de olika bilaterala handelsavtalen, torde det vara motiverat att giva en redogörelse för importplansarbetet.

Det första försöket att skapa en importplan gjordes i samband med att den allmänna importregleringen infördes i mars 1947. Det ankom på den i mars tillsatta importberedningen att upprätta en sådan plan. I beredningen voro förutom HK representerade konjunkturinstitutet, UD, de olika försörjningskommissionerna samt priskontrollnämnden. Erforderliga utredningar verkställdes inom försörjningskommissionerna, riksbanken samt HK:s utredningsbyrå, som samtidigt tjänstgjorde som beredningens kansli. I juli 1947 överlämnade beredningen utredningsmaterialet med kommentarer till regeringen.

Vissa faktorer, bl. a. pundets återgång till inkonvertibilitet medförde emellertid att planen beträffande importen från dollarområdet efter kort tid helt måste sättas ur kraft och ersättas med en nödplan.

I nära samband med den starkt ogynnsamma utvecklingen ifråga om dollartillgångarna tillsattes i september 1947 en import- och exportberedning under ordförandeskap av chefen för handelsdepartementet. Åt beredningens vice ordförande, som tillika var vice ordförande i HK, uppdrogs att utarbeta en importplan för år 1948. Särskilda utredningar verkställdes inom riksbanken och HK rörande den sannolika inkomstutvecklingen under året. Uppskattningarna rörande exportutvecklingen baserades till stor del på från de större branschorganisationerna erhållna informationer ävensom på statistiska uppgifter om utrikeshandelns innehåll. En beräkning gjordes även av inkomsternas fördelning på olika varukategorier. Mot bakgrunden härav upptogs sedan diskussioner med försörjningsmyndigheterna om anpassning av deras försörjnings- och importplaner att svara mot den förutsedda inkomstramen. Med hänsyn till att utredningen förelåg färdig vid en tidpunkt, då ett flertal förhandlingar rörande bilaterala avtal redan igångsatts eller voro under förberedande, kunde dessa avtal icke i större grad påverkas av importplaneringsarbetet. Sin huvudsakliga betydelse fick detta arbete därför genom framläggandet av en särskild hårdvalutaimportplan, som med hänsyn till då rådande valutaförhållanden kom att omfatta Nord- och Sydamerika, vissa länder i Ostasien samt slutligen Schweiz, Tyskland, Portugal och Sovjetunionen. Planen kom att ligga till grund för kvartalsvisa tilldelningar av licensbelopp för import från dessa länder. Omkastningar i valutaläget kommo framför allt under andra halvåret 1948 att nödvändiggöra revisioner i restriktiv riktning av denna plan.

För att i god tid före förhandlingarna hösten 1948 ha en överblick över resurser och behov under 1949 uppdrog handelsministern i maj 1948 åt HK att i samråd med övriga berörda instanser verkställa utredning rörande föreliggande importbehov och betalningsmässiga möjligheter för importen under 1949. Ett första utkast över de sannolika inkomsternas fördelning på viktigare valutakategorier fick tjäna som allmän bakgrund

för försörjningsmyndigheternas utredningar rörande importbehov. Därefter skedde inkomst- och utgiftsberäkningar parallellt, de förra inom HK i samråd med riksbanken och i kontakt med näringsorganisationerna, de senare inom försörjningskommissionerna i kontakt med näringslivet. En viss samordning ägde även rum med arbetet inom investerings- och nationalbudgetberedningen.

I september var den första fasen i utredningsarbetet avslutad och resultatet föredrogos i statsrådsberedningar. Det visade sig emellertid erforderligt att söka skära ned importen och att åstadkomma en sådan fördelning av denna mellan olika valutaområden, att den något så när svarade mot den väntade inkomstutvecklingen. Detta arbete var i stort sett slutfört vid utgången av oktober. Denna gång fullföljdes sålunda tanken på en total importplan med fördelning på vissa länderområden och utredningen blev även färdig i så god tid att den kunnat tjäna som allmän bakgrund vid de under hösten pågående förberedelsearbetena för olika bilaterala avtal.

Förhandlingarna.

För handelsavtalsförhandlingar utses vanligen en delegation bestående av dels ett mindre antal regeringsombud, varav en delegationsordförande, dels sakkunniga och dels experter.

Vanligen utses ombuden av Kungl. Maj:t, varvid utrikesministern samtidigt erhåller bemyndigande att i mån av behov tillkalla sakkunniga. Dock förekommer, att utrikesministern erhåller Kungl. Maj:ts bemyndigande att utse även ombuden. Ersättning till ombud och sakkunniga bestridas av statsverket, medan experterna i regel deltaga i överläggningarna på egen eller resp. organisations bekostnad. Experterna utses av de enskilda näringsorganisationer, som äro intresserade av att låta sig representeras vid förhandlingarna och som av UD tillfrågas, huruvida de önska deltaga. De näringsorganisationer, som härvidlag i första hand ifrågakomma, kunna sägas vara: exportföreningen, cellulosaföreningen, pappersbruksföreningen, Kooperativa förbundet, grossistförbundet, Jernkontoret, Textilrådet och Svenska handelsagenters förening. I den mån särskilda frågor under förhandlingarna kunna väntas uppkomma, som ej falla inom ovanstående organisationers verksamhetsområde, sker hänvändelse även till andra sammanslutningar, såsom trävaruexportföreningen, lantbruksförbundet, industriförbundet och fiskets organisationer, ävensom till enskilda intressenter.

Antalet i en delegation ingående ombud och sakkunniga är helt beroende på omfattningen och karaktären av de avtalskomplex förhandlingarna

avse. Ävenså kan avståndet till förhandlingsorten spela en viss roll så tillvida att man för förhandlingar i avlägsna länder av kostnadsskäl söker i görligaste mån begränsa antalet delegationsmedlemmar.

Beträffande ombudens, de sakkunnigas och experternas inbördes ställning inom delegationen gäller, att ombuden kunna deltaga i samtliga förhandlingar, medan de sakkunniga vanligtvis endast deltaga i de sammanträden, som äga rum mellan underkommittéerna. Som regel tillsättes nämligen vid varje förhandling en eller flera underkommittéer för överläggningar med motsvarande kommitté å motpartens sida om varulistornas sammansättning, om betalningsbestämmelsers utformande etc. En dylik kommitté har vanligen såsom ordförande ett av ombuden, dock icke delegationsordföranden.

I princip deltaga experterna i överläggningarna rörande de speciella frågor, för vilka de utsetts, dock endast i den utsträckning delegationsordföranden anser erforderligt och lämpligt. I övrigt fungera experterna i första hand såsom rådgivare till ombud och sakkunniga vid sidan av förhandlingsbordet.

I fråga om valet av ombud och sakkunniga kunna svårligen några fasta principer anges. Som regel utses delegationsordföranden inom administrationen. Särskilt kunna nämnas de speciella förhandlare i sändebuds tjänsteställning, som under senare år stått till förfogande för sådana uppdrag, och vidare ordföranden i HK och statssekreteraren i handelsdepartementet. I vissa fall ha emellertid även personer utanför administrationen tagits i anspråk, t. ex. exportföreningens verkst. direktör. Dessa förhandlingsledare kunna i viss utsträckning sägas ha var sitt geografiska område, även om gränsdragningen ej är särskilt markant. Stundom utses sändebudet på förhandlingsorten eller vederbörande byråchef på UD:s handelsavdelning till delegationsordförande.

Av övriga ombud utses vanligen chefen för den byrå (eller dennes närmaste man) inom UD:s handelsavdelning, som har ifrågakommande land på sin lott. Beroende på förhandlingarnas art kunna dessutom till ombud utses representanter för riksbanken, HK, IK, LK, priskontrollnämnden o. s. v.

Såsom sakkunniga utses som regel representanter för handels- och försörjningskommissionerna samt priskontrollnämnden, därest dessa icke på annat sätt äro företrädde. Efter hemställan av UD:s handelsavdelning utses dessa av ordföranden i vederbörande krisorgan. Inom HK liksom i fråga om UD:s handelsavdelning blir vanligtvis den person utsedd, som genom sin befattning svarar för det geografiska område, som förhandlingen avser.

Beträffande själva förhandlingarna med motparten lärer svårligen kunna angivas några riktlinjer; uppläggnngen av förhandlingarna växlar starkt

från det ena fallet till det andra, beroende på med vilket land förhandlingen föres eller förhållandena i övrigt.

När förhandlingarna äga rum i utlandet, sker all kontakt mellan förhandlingsdelegationen och de berörda svenska myndigheterna via vederbörande länderbyrå inom UD:s handelsavdelning, som förmedlar de upplysningar delegationen begär.

Vad angår avtalstextens utformning torde vanligen endera parten eller bådadera på förhand hava uppgjort förslag till text eller också utarbetas den under förhandlingarnas gång, ofta med ledning av någon redan existerande överenskommelse. I den mån förslag på förhand upprättas på svensk sida, sker detta vanligen på vederbörande geografiska byrå inom UD:s handelsavdelning eller också på avdelningens kanslibyrå. När det gäller betalningsöverenskommelser, handhaves denna uppgift i allmänhet av riksbankens ekonomiska sekretariat.

Sedan parterna nått fram till en överenskommelse, erfordras, innan avtalet slutligen kan undertecknas, Kungl. Maj:ts och innan det kan ratificeras riksdagens godkännande. De handelspolitiska förhållandena under efterkrigstiden ha lett till att rätt varierande avtalstyper kommit till användning. Då avtalen vidare slutas på i regel tolv-månadersperioder, som blott undantagsvis sammanfalla med kalenderår, ha av båda dessa anledningar särskilda problem uppstått beträffande avtalens behandling av riksdagen. Till dessa frågor ämnar utredningen återkomma i särskild framställning.

Sedan paraffering eller undertecknande skett, brukar, efter samråd med motparten om tidpunkten, från vardera sidan utfärdas en kommuniké angående den träffade överenskommelsen. Den närmare informationen av myndigheterna och näringslivet sker genom att texten utsändes och publiceras.

Texten tillställs — förutom de berörda departementen — riksbanken, kommerskollegium, Riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, handels- och försörjningskommissionerna, priskontrollnämnden, exportkreditnämnden, konjunkturinstitutet och krigsmaterielverket. Av näringsorganisationerna är det ett 30-tal som erhåller texten. Förutom de som under förberedelsearbetet erhålla avtalsärendena på remiss från HK, brukar den tillställas följande organisationer, nämligen Sveriges industriförbund, Sveriges järn- och metallmanufakturörening, Svenska valsjärns- och rörimportörernas förening, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Svenska industriföreningen, handelskamrarna i Stockholm, Göteborg och Malmö, Sveriges köpmannaförbund, Svenska bankföreningen, Sveriges beklädnads- och manufakturhandlareförbund, Sveriges redareförening samt Sjöassuradörernas förening ävensom vissa enskilda företag.

Publiceringen av texten sker sedan gammalt i traktatsamlingen »Sveriges

överenskommelser med främmande makter». På grund av olika omständigheter har det visat sig svårt att inom rimlig tid få texten offentliggjord genom denna publikation. Man har därför under senaste året låtit införa texten även i publikationen »Från Departement och Nämnder». Härigenom kan texten i allmänhet offentliggöras inom någon eller några veckor efter undertecknandet. Dessutom intages texten i propositionen och publiceras sålunda även på detta sätt.

Övervakningen utav avtalen.

Det nuvarande handelspolitiska systemet med dess avtalsmässiga reglering av varuutbytet gör det angeläget, att man noga följer hur handeln utvecklar sig. Dels gäller det att övervaka licensgivningen i det egna landet så att den inte leder till snedvridning av importen. Dels måste man också följa utvecklingen i det andra landet. Härvidlag äro både HK och UD:s handelsavdelning verksamma. Vad särskilt gäller vår egen licensgivning utövas övervakningen i huvudsak av HK. Det åligger gruppcheferna inom HK:s avtalsutredningssektion att följa utvecklingen inom resp. avtalsområden och avgiva rapporter därom till kommissionens direktion. I första hand grundas denna övervakning på statistik rörande licensgivningen samt faktisk import och export, som föres hos HK och försörjningskommissionerna resp. generaltullstyrelsen, samt valutakontorets statistik över betalningar till och från andra länder. Visar det sig att handeln avtalsmässigt sett riskerar att snedvridas, blir detta föremål för undersökning och läget redovisas av vederbörande gruppchef vanligen i form av en promemoria till HK:s direktion. Det ankommer på kommissionen att besluta om behöfliga åtgärder. Som ett viktigt medel när det gäller utjämnande av olikheter och lösande av frågor, som uppkomma under avtalstiden, har man ordnat med blandade kommissioner, sammansatta av representanter för Sverige och vederbörande part i avtalet. Dessa sammanträda under avtalstiden för att söka lösa uppkommande frågor.

Även om det, såsom framgår av det ovan sagda, är HK som har den egentliga övervakningen om hand, ligger det i sakens natur att utrikesförvaltningen både genom handelsavdelningen och beskickningarna får att göra med en hel del frågor angående avtalens tillämpning.

B. Utredningens yttrande.

Allmänna synpunkter.

Enligt direktiven skall det första avsnittet av utredningsuppdraget avse en undersökning av möjligheterna att inom ramen för den nuvarande organisationen rationalisera och effektivisera det handelspolitiska planläggningsarbetet. Detta innebär i främsta rummet, att förberedelserna för handelsavtalsförhandlingar i nuvarande läge böra bibehållas hos HK, som i själva sin verksamhet har möjlighet att fortlöpande registrera förändringar såväl ur handelspolitiska som ur försörjningsmässiga synpunkter. I huvudsak skulle sålunda denna första del av utredningen taga sikte, icke i första hand på förändringar i den handelspolitiska administrationen utan på uppläggningsarbetet, proceduren och arbetsmetoderna. Däremot kommer först i ett senare avsnitt att övervägas frågan hur organisationen av det handelspolitiska utredningsarbetet på längre sikt bör ordnas.

Denna undersökning av möjligheterna att effektivisera och rationalisera det bilaterala avtalssystemets organisation och arbetsformer torde böra inledas med en erinran om önskvärldheten att avveckla detta system och nå fram till en friare handel. Vår utrikeshandel har tidigare varit starkt multilateralt inriktad och det har städse ansetts vara ett framträdande svenskt intresse, att den finge utveckla sig i möjligaste mån fri från handelspolitiska hinder.

Det bilaterala systemets olägenheter för utrikeshandeln och hela näringslivet torde i detta sammanhang icke behöva närmare belysas. Det kan vara tillräckligt att erinra om att detta system medför en bundenhet i varuutbytet, som är ägnad att leda till snedvridning av både handel och produktion, och det står sålunda klart, att det för svensk del är ett angeläget intresse, att utrymme beredes för en så multilateral inriktning av utrikeshandeln som möjligt. Man kan dock heller inte undgå att konstatera att förhållandena ännu inte medgiva en omedelbar avveckling av det nuvarande systemet. Det är emellertid av vikt, att alla möjligheter härvidlag tillvaratagas, och särskilt angeläget är att den handelspolitiska organisationen och arbetsformerna inte få fördröja en sådan utveckling. Strävandena att effektivisera arbetet böra därför taga sikte på att ernå en sådan utformning av organisation och arbetsmetoder, att dessa befordra eller åtminstone inte lägga hinder i vägen för en frigörelse av handeln.

Ett förhållande, som är ägnat att inverka på möjligheterna att skapa regler för det handelspolitiska arbetet, är den starka föränderligheten på detta område. Det måste anses angeläget, att handläggningen i möjligaste mån lämpas efter de skiftande förhållandena, och reglerna böra därför

icke utesluta ett betydande mått av elasticitet med avseende å arbetsformerna. Dessa regler böra därför närmast få karaktären av en allmän ram för verksamheten med uppgift att giva garantier för att olika intressen och synpunkter bliva beaktade under arbetet.

Även om det, enligt utredningens mening, på åtskilliga punkter finnes utrymme för en effektivisering av det handelspolitiska arbetet, så bör emellertid detta förhållande icke heller få bortskymma, att det nuvarande planlägningsarbetet måste anses fylla stora anspråk på effektivitet. Särskilt bör understrykas att den utredning, som framlägges av HK för att ligga till grund vid förhandlingarna, ger en synnerligen omfattande och väl dokumenterad framställning av de aktuella förhållandena.

För att få en överblick över i vilka olika hänseenden en effektivisering av arbetet kan anses erforderlig har utredningen funnit det angeläget att i första hand skaffa sig kännedom om de synpunkter och erfarenheter, som härvidlag föreligga inom näringslivet. I detta syfte ha i stort sett alla näringsorganisationer med anknytning till utrikeshandeln beretts tillfälle att framlägga sina synpunkter i ämnet. I den följande framställningen kommer att i anslutning till de särskilda spörsmål, som behandlas, i korthet redogöras för de synpunkter, som från dessa håll lagts på den nuvarande utformningen av det handelspolitiska arbetet.

Från näringslivets sida har särskilt uppmärksammats frågan om samrådet mellan myndigheterna och näringslivet under de olika faserna av förberedelse- och förhandlingsarbetets förlopp.

Det är knappast erforderligt att närmare belysa den vikt, som näringslivets behov och önskemål alltid måste tillmätas vid handläggningen utav handelspolitiska ärenden. Dels har näringslivet självt ett berättigat intresse att få sina synpunkter och önskemål beaktade vid behandlingen av dessa ärenden och dels är det — delvis sammanfallande därmed — ett allmänt intresse att myndigheterna i sitt arbete tillgodogöra sig den sakkunskap, som finnes inom näringslivet.

När det gäller att bedöma, i vad mån en rationalisering eller effektivisering på detta område kan anses påkallad, måste sålunda stor betydelse knytas vid frågan, huruvida näringslivet får tillfälle att i erforderlig omfattning framlägga sina synpunkter på de aktuella avtalsfrågorna. Å andra sidan måste emellertid också betonas, att de handelspolitiska avgörandena i betydande grad innefatta en avvägning mellan olika enskilda och allmänna intressen och detta gör det naturligt, att tyngdpunkten i arbetet i stor omfattning får läggas hos de statliga organen. Den nuvarande starka regleringen av utrikeshandeln och den därav betingade omfattande administrationsapparaten ha även medverkat till att förskjuta tyngdpunkten till denna statliga administration. En viss förstärkning av näringslivets medverkan i det handelspolitiska arbetet framstår ur dessa synpunkter som önskvärd.

Förberedelserna för de särskilda avtalsförhandlingarna.

Frågan, huruvida det nuvarande planläggningsarbetet ger utrymme för ett tillfredsställande samråd mellan myndigheterna och näringslivet, besvaras olika inom olika branscher.

Från åtskilliga organisationers sida har betonats det goda samarbetet med myndigheterna. Från andra håll har emellertid anförts, att kontakten inte alltid varit tillräcklig. Vissa organisationer ansågo sig sålunda icke ha haft tillfälle att framlägga sina import- och exportönskemål och funno det rent av svårt att avgöra, till vilken myndighet man skulle vända sig i dessa frågor. Sedan uppmärksamheten riktats på dessa förhållanden, torde emellertid en förbättring ha inträtt. Det har också framhållits — och detta torde avse branscherna i gemen — att man väl fått tillfälle att anmäla import- eller exportönskemål, men att man inte beretts möjlighet att i slutskedet av förberedelsearbetet taga del av vidtagna ändringar och hur de svenska import- och exportlistorna slutligt utformats.

Ett avhjälpande av dessa brister har betonats vara angeläget, och därför har föreslagits, att närmare samarbete etableras mellan vederbörande statliga organ och näringslivet, så att dess sakkunskap kunde i större utsträckning utnyttjas. Det påpekandet har också gjorts, att detta samarbete icke — såsom hittills varit fallet — borde vara beroende av avgöranden i det enskilda fallet, utan att det efter vissa riktlinjer bör komma till stånd i varje led av beredningen utav frågor rörande utrikeshandeln och handelsförhandlingarna.

Enligt den nuvarande ordningen är det i stort sett huvudorganisationerna inom de viktigare exportbranscherna, som beredas tillfälle att anmäla exportönskemål. De framställningar, som inte anmälas denna väg, torde emellertid i flertalet fall framföras via exportföreningen eller direkt från vederbörande företag. Även på importområdet synes redovisningen av önskemålen vara tämligen fullständig genom remisserna till grossistförbundet och vissa särskilda företag samt via kontakterna mellan försörjningskommissionerna och näringslivet. I stort sett lärer sålunda den nuvarande ordningen lämna näringslivet tillfälle att framlägga sina synpunkter. I en del hänseenden torde emellertid ett vidgat samråd få anses befogat. Vissa svårigheter äro emellertid förknippade med att åstadkomma större fullständighet på detta område, främst att bemästra ett växande utredningsmaterial och undvika dubbelredovisningar. Det är ur denna synpunkt angeläget, att remissinstanserna utväljas så att största möjliga säkerhet vinnes, att man får tillförlitliga uppgifter, och det torde därför vara nödvändigt med en viss begränsning av remissinstansernas antal. Även i övrigt är det givetvis ur administrativ synpunkt önskvärt, att veder-

börande myndighet icke skall behöva vända sig till ett alltför stort antal organisationer.

I enstaka fall torde det emellertid, i den mån det rör viktiga branscher, vara berättigat att utvidga remissförfarandet. Detta är förhållandet beträffande rederinäringen och sjöförsäkringsväsendet samt i viss omfattning även ifråga om verkstadsindustrien. Rederinäringen representerar väsentliga intressen ej blott i samband med vårt lands export och import utan också såsom en viktig inkomstbringande faktor genom de tjänster, som svensk sjöfart särskilt under senare tid alltmera giver i fråga om transporter mellan främmande länder. Därutöver gör utvecklingen av sjöfartspolitikerna inom vissa länder det påkallat att sjöfartens synpunkter och erfarenheter uppmärksammas i ökad grad. Även ifråga om sjöförsäkringsrörelsen ha under de senaste åren tendenser framträtt, som motivera beaktande. Beträffande verkstadsområdet, vari även inbegripas järn- och metallmanufakturverk och elektrotekniska industrien, torde när fråga är om import av maskiner och verktyg jämväl Sveriges verktygsmaskinaffärers förening böra beredas tillfälle att anmäla de behov, som dess medlemskrets representerar.

Från näringslivets sida har inför utredningen mycket allmänt och starkt understrukits en önskan om livligare fortlöpande kontakt mellan företrädare för olika sidor av landets ekonomiska liv och de myndigheter, som handlägga de handelspolitiska ärendena. Redan nu finnas organ, som äro ägnade att ge näringslivets representanter information om de problem, som handelspolitiken aktualiserar, och tillfälle att deltaga i överläggningar härom. Främst bland dessa må nämnas handelspolitiska rådet, som upprättades år 1945 och som består av ett stort antal representanter för skilda organisationer och intressen på det ekonomiska livets område. Rådet har vid upprepade tillfällen sammanträtt och mottagit redogörelser för frågor av större räckvidd eller av viktigare principiell innebörd. Under senare tid torde rådet icke ha kallats till överläggningar men består alltjämt och torde även i fortsättningen kunna ha en uppgift att fylla. Därutöver finnes också den år 1946 tillsatta handelspolitiska beredningen med uppgift att verkställa utredning om den långsiktiga planeringen av handelspolitiken. Beredningen torde hittills som huvuduppgift haft att behandla de problem, sammanhörande med det förslag till internationell handelscharters, som kommit till utformning i Havanastadgan. I denna fråga har beredningen arbetat gemensamt med 1947 års kommitterade för utrikeshandelsfrågor.

Det torde emellertid kunna sägas, att intetdera av dessa organ är utformat med särskilt aktgivande på de intressen, som från näringslivets sida framförts under utredningens arbete. Såväl det handelspolitiska rådet som den handelspolitiska beredningen torde här få lämnas å sido. Båda

äro av så pass stora dimensioner att de knappast kunna på ett smidigt sätt fungera för den mera fortlöpande och interna kontakt med det aktuella handelspolitiska skeendet, som man från olika håll inom näringslivet uttalat sig för.

Vid sitt övervägande av hur ett tillmötesgående av här berörda önskemål skulle kunna organisatoriskt ordnas har utredningen i första hand diskuterat möjligheten att bereda ökat utrymme för näringslivet i HK. Härför talar framför allt det skälet att det i nuvarande läge är i HK som de handelspolitiska ärendena löpa samman. Där utföres importplansarbetet liksom förberedelserna till de olika handelsavtalsförhandlingarna och där komma också till synes de förskjutningar i utrikeshandeln, som politiska eller ekonomiska åtgärder i utlandet eller som marknadsutvecklingen själv framkallar. Emellertid räknar HK redan nu icke mindre än 11 ledamöter, och en ytterligare ökning av antalet ledamöter skulle komma att göra kommissionen ganska tungrodd. Därtill kommer att kommissionen jämligt sin instruktion har att taga befattning med en hel del ärenden av mera rutinmässig natur. Den måste därför sammanträda ofta, och det skulle onekligen bli rätt tyngande att för behandlingen av ärenden av denna natur nödgas ytterligare taga i anspråk strängt upptagna personer från ledande håll inom näringslivet. Redan nu har visserligen en fördelning av arbetsuppgifterna skett inom HK, så att löpande frågor i viss omfattning behandlas av ett arbetsutskott inom kommissionen, men det kan ändå icke undvikas att ärenden av denna natur liksom vissa frågor av administrativ art komma under hela kommissionens behandling. Det har synts utredningen som om man här stode inför så stora olägenheter av praktisk och personell art, att man icke kan nå en lämplig lösning av frågan om näringslivets förbättrade kontakt med det handelspolitiska arbetet genom en utökning av antalet ledamöter i HK.

Utredningen har därför under sina överväganden kommit fram till att ett särskilt organ borde inrättas för tillgodoseende av näringslivets framförda önskemål. Detta organ, som i fortsättningen kallas handelspolitiska nämnden, skulle utses av Kungl. Maj:t. Dess uppgift skulle vara att mera i stort följa den handelspolitiska utvecklingen. Nämnden borde sålunda beredas tillfälle att taga kännedom om importplansberäkningen och om de allmänna slutsatser beträffande det handelspolitiska handlandet, som denna leder till. Det förhåller sig visserligen så, att de beräkningar, som sammanfattas i importplanen, i sin betalningsmässiga del återgiva summan av från näringslivet självt lämnade uppgifter, men det torde likväl vara fördelaktigt om den ifrågasatta nämnden finge tillfälle att studera den totalbild, som betalningsprognosen ger, och deltaga i överläggningar om de problem, som i samband därmed aktualiseras. Utvecklingen under efterkrigsåren har givit många exempel på förskjutningar i det inter-

nationella läget av både politisk och marknadsmässig natur, och dessa ha stundom kännbart återverkat på Sveriges varuutbyte eller i övrigt aktualiserat problem inom utrikeshandelns område. Stundom ha dessa förändringar rört frågor av viktig principiell innebörd, såsom fallet bl. a. varit i fråga om sjöfarten. Det synes vara lämpligt att ärenden sådana som de här antydda och liknande föredragas inför nämnden till dess information och för att ge nämnden möjlighet att delge myndigheterna sina synpunkter. Det torde också vara till fördel om man vid upptagande av förhandlingar om nya handelsavtal gäve nämnden tillfälle till orientering och överläggningar. Eftersom många av dessa avtal äro av mindre betydelse, torde det endast kunna komma i fråga att den sammanträder inför öppnandet av sådana förhandlingar, som äro av större betydelse för vårt land, eller i sammanhang då frågor av principiell innebörd äro knutna till förhandlingssituationen. Vidare torde regelmässiga översikter över avtalsutvecklingen i dess helhet vara av värde för nämnden.

Denna presentation av de frågor, som man kan förutse skulle komma att upptagas inför nämnden, bekräftar vad i det föregående sagts att det rör sig om sådana ärenden, som äro föremål för övervägande inom HK. För att förebygga att de personer och instanser, som äro engagerade i det handelspolitiska arbetet, bli ytterligare betungade med särskilda föredragningar och sammanträden synes det vara praktiskt att arrangera så att nämndens sammanträden som regel hållas gemensamt med HK. Om nämndens ledamöter i frågor, som kräva ståndpunktstagande, hysa en annan mening än kommissionen, synes man även med denna arbetsform kunna ge möjlighet för nämnden att anmäla sin avvikande mening. Även om detta arrangemang i huvudsak torde kunna praktiseras, utesluter det självklart icke att, om så befinnes praktiskt eller nödvändigt, även särskilda sammanträden med nämnden hållas, och i varje fall måste det vara nämnden obetaget att sammanträda utan samband med HK. Inom nämnden bör finnas en ordförande, som leder förhandlingarna vid nämndens egna sammanträden. Vid de sammanträden, som hållas gemensamt med HK, torde kommissionens ordförande böra leda förhandlingarna.

Det är av stor vikt att antalet ledamöter i nämnden begränsas. Man kan enligt utredningens mening icke räkna med att alla olika branscher inom näringslivet bli företrädda. Här gäller framför allt att utvälja sådana personer, som representera en mera vidsträckt erfarenhet från det ekonomiska livet och ha en vid överblick över svenska och internationella ekonomiska sammanhang. Begränsar man antalet ledamöter i nämnden till en jämförelsevis liten krets, har man också större möjlighet att räkna med att nämnden blir arbetsduglig. Utredningen har vid övervägande av denna särskilda fråga funnit sig böra föreslå, att antalet ledamöter i handelspolitiska nämnden blir fem.

Från vissa håll har anförts, att man rent av funnit det svårt att avgöra, till vilken myndighet man skall vända sig med sina önskemål. Den nuvarande handelspolitiska organisationen är onekligen mycket splittrad och det är uppenbart, att för den, som inte kontinuerligt följer denna verksamhet, kan det te sig svårt att få en översikt av administrationen på området och avgöra, till vilka myndigheter hänvändelser i hithörande frågor böra riktas. För att underlätta en sådan överblick synes det lämpligt att låta sammanställa och publicera en vägledning i ämnet. Den bör innehålla uppgifter rörande de myndigheter, som man från allmänhetens sida kan hava anledning att söka kontakt med i hithörande frågor, med angivande av deras särskilda arbetsområden och överhuvudtaget sådana upplysningar, som kunna vara ägnade att underlätta förbindelserna mellan allmänheten och myndigheterna.

Ett annat förhållande, som i detta sammanhang torde böra beröras, avser möjligheterna att få kännedom om, när förhandlingar skola äga rum. Det skulle vara önskvärt, att näringslivet kunde erhålla uppgifter redan på ett tidigt stadium om tiden för kommande förhandlingar, så att man i god tid före förhandlingarna kunde taga aktuella avtalsfrågor under övervägande och därigenom minska den brådska, som även på detta håll råder i samband med förberedelserna till avtalsförhandlingarna.

Tidsplanerna för kommande förhandlingar under året upprättas inom UD, men då det självklart beror även på motparten när förhandlingar skola kunna äga rum, så måste dessa planer bliva helt preliminära. Om de skola kunna utlämnas, måste därför göras reservationer för ändringar, som kunna komma att vidtagas, och dessutom böra de av samma skäl betraktas som konfidentiella. Med hänsyn till angelägenheten för näringslivet att på förhand kunna planlägga sitt arbete på detta område vill utredningen föreslå, att dessa preliminära tidsplaner tillställas näringsorganisationerna med angivande dock av att uppgifterna äro konfidentiella samt att de äro preliminära och kunna komma att bliva föremål för ändringar. Så snart tiden för förhandlingarna blivit definitivt fastställd, bör jämväl meddelande därom utsändas till organisationerna. Det är önskvärt, att dessa meddelanden givas en tämligen vidsträckt spridning, så att även andra organisationer än dem, som man från myndigheternas sida eljest särskilt samråder med, få tillfälle att, om de så önska, framföra sina synpunkter.

En anledning till svårigheter av olika slag, som gjort sig gällande på detta område, torde vara den brådska, som ofta råder vid handläggningen av dessa ärenden. Ur denna synpunkt är det givetvis önskvärt, att förberedelserna till de särskilda förhandlingarna påbörjas i så god tid som möjligt. Ofta måste man emellertid vara ganska nära avtalsterminernas slut för att överhuvudtaget kunna göra några förberedelser för förhand-

lingarna. Dessförinnan är det nämligen i allmänhet svårt att bedöma utvecklingen av bestående avtal och det betalningsmässiga läget. Förhållandena växla emellertid och det är därför inte möjligt att ange regler för när förberedelserna skola taga sin början, och utredningen vill endast uttala en allmän rekommendation, att, i den mån så är möjligt, förberedelserna till kommande förhandlingar upptagas i god tid.

Brådskan vid handläggningen utav avtalsärenden torde i stor utsträckning sammanhånga med anhopningen av dessa till viss del av året, och det kan därför ifrågasättas, om det inte vore möjligt att ernå en spridning av avtalsterminerna över året, för att man därigenom skall få längre tid för behandlingen av varje ärende. Även på denna punkt vill utredningen nöja sig med ett allmänt uttalande om önskvärdheten av att man vid upprättande av dessa tidsplaner i möjligaste mån söker ernå en spridning utav avtalsterminerna. Det är också angeläget, att man från fall till fall undersöker, om det är lämpligt och möjligt att fastställa avtalen för längre tid än ett år.

Kontakten mellan näringslivet och myndigheterna i handelspolitiska frågor är inte blott beroende av organisationen av arbetet hos myndigheterna och möjligheten att från näringslivets sida orientera sig i den administrativa apparaten. Denna fråga sammanhänger också med möjligheterna för myndigheterna att snabbt vinna kontakt med sådana representanter för de olika branscher, som sitta inne med erforderliga uppgifter och med vilka aktuella spörsmål kunna dryftas. Särskilt i brådskande skeden exempelvis i slutfasen av förberedelsearbetet och speciellt under pågående förhandlingar, gäller det att utan tidsspillan uppnå förbindelse med rätt person för att av denne eller genom dennes förmedling få besked i den aktuella frågan.

Inom de flesta näringsgrenar torde vara väl sörjt för smidiga förbindelser med myndigheterna i dessa frågor och utredningen vill för sin del framhålla angelägenheten av att, där detta inte är fallet, man vill skänka denna sak uppmärksamhet och vidtaga erforderliga åtgärder. På en del håll har man också ställt detta i utsikt. Sålunda har exempelvis Sveriges mekanförbund, Sveriges järn- och metallmanufakturörening samt Sveriges elektroindustriförening bildat ett verkstadsindustriens råd, som i samverkan med befintliga näringsorganisationer skulle stå myndigheterna till tjänst vid såväl förberedelse- som förhandlingsarbetet och möjliggöra en kontinuerlig kontakt med denna bransch.

Exportuppgifternas tillförlitlighet.

Den allmänna planläggningen på det handelspolitiska området kommer för närvarande huvudsakligen till uttryck i importplansarbetet. Detta avser som tidigare framhållits i första rummet att ge en bild av exportinkomsterna och de intäkter, som sjöfart, försäkringar och annan verksamhet samt finansiella nettoinkomster beräknas tillföra landet. Det är på grundval av denna inkomstkalkyl, som totalimporten planeras, liksom också en mera allmän fördelning av importen på särskilda valutaområden uppgöres. De uppgifter, som importplanens inkomstsida bygger på, framkomma i nära samarbete med näringslivet självt och avspeglar den bedömning av marknadsutsikterna, som man vid beräkningstillfället anser sig kunna göra. Att dessa icke kunna vara exakta har tidigare berörts och ligger för övrigt i öppen dag. Vid förberedelserna till de särskilda avtalsförhandlingarna infordras från företagen, väsentligen genom resp. organisationer mera preciserade uppgifter om exportmöjligheter och önskemål. Det är av stor vikt att dessa uppgifter bli så realistiska som möjligt. Uppskattas exportmöjligheterna för lågt, följer därav inom ett bilateralt avtalssystem, att även importen från vederbörande land blir i motsvarande grad mindre än vad den eljest behövde vara. Om å andra sidan företagen ställa i utsikt exportmöjligheter, som äro större än de som sedan kunna realiseras, blir resultatet, att den mot exporten svarande utfästelsen till import från avtalslandet beräknas för högt med risk för att betalningsläget inte kan hållas i avsedd balans. Det är på grund av här antydda omständigheter av vikt att uppgifterna om den beräknade exporten äro så tillförlitliga som möjligt, och detta krav gör sig gällande såväl i fråga om det allmänna importplansarbetet som beträffande förberedelserna till de särskilda avtalsförhandlingarna.

Det har i viss omfattning visat sig att de uppgifter, som myndigheterna erhålla från näringslivet för att läggas till grund vid importplansarbetet och kanske speciellt vid de särskilda avtalsförberedelserna, varit behäftade med brister. Detta torde icke kunna sägas ifråga om t. ex. massa, papper, trävaror, järn och stål samt vissa andra produkter, beträffande vilka exporten sker från företag, som genom sina väl inarbetade förbindelser med köparländerna och med stöd av sin erfarenhet rätt väl kunna bedöma exportmöjligheterna.

Att även för deras del verkligheten ibland kan visa sig mindre väl stämma med beräkningarna är icke uteslutet. Marknadsutvecklingen i världen kan icke och allra minst under ett så labilt skede som det nuvarande med full säkerhet bedömas ens inom dessa varuområden. Det torde icke heller vara möjligt att genom åtgärder av ena eller andra slaget därvidlag nå fram till större exakthet i beräkningarna. Inom andra varuom-

råden, särskilt då fråga icke är om produkter av stapelkaraktär, har det visat sig betydligt svårare att få fram mera pålitliga uppgifter om möjlig export. Detta kan också vara fallet beträffande varor, där det internationella konkurrensläget rymmer stora osäkerhetsfaktorer. Det bilaterala avtalssystemet självt medför för övrigt en benägenhet hos exportörerna inom sådana varuområden att i avtalen med varje land, där vederbörande företag överhuvudtaget räknar med en chans till försäljning av sina produkter, få utrymme för dessa i kontingenten för ifrågakommande vara eller varugrupp. Av olika skäl inträffar sålunda att de till myndigheterna redovisade exportmöjligheterna starkt övervärderats, och det har därför visat sig att i många fall en närmare prövning av uppgifterna är behövlig.

Det är, som här framhållits, en mycket viktig sida av det handelspolitiska förberedelsearbetet att få fram möjligast tillförlitliga uppgifter om den förutsedda exporten. Detta har utan tvivel också beaktats av de organ, som ha sig anförtrodda uppgiften att verkställa de utredningar, som ligga till grund för avtalsförhandlingarna. Utredningen vill understryka vikten av att man i all möjlig mån ytterligare uppmärksammar denna angelägenhet och att näringslivets organisationer lämna all den medverkan, som är dem möjlig, för att man skall lyckas komma fram till en realistisk bedömning av exportmöjligheterna. Att man bland näringslivets organisationer har blicken öppen för denna sak står utom tvivel.

Sålunda har exempelvis inom verkstadsområdet styrelserna för Sveriges mekanförbund samt Sveriges järn- och metallmanufakturörening bildat en gemensam utredningsavdelning, till vilken även Sveriges elektroindustriförening anslutit sig, med uppgift att åstadkomma en säkrare bedömning av verkstadsindustriens exportmöjligheter. För detta ändamål har igångsatts en utredning, som avser att kartlägga den beräknade produktionen och exporten 1950. Uppgifter härom ha sålunda infordrats från organisationernas medlemmar. För att giva prognosen nödig bakgrund hade samtidigt begärts motsvarande uppgifter för år 1948 och i vissa fall även för 1938.

Det förefaller troligt att en undersökning av denna art bör i väsentlig mån kunna bidra till att öka de insamlade exportuppgifternas tillförlitlighet.

Det har även ifrågasatts, om man inte som ett medel att få fram tillförlitligare exportuppgifter borde uppmana företagen att i samband med anmälan om exportönskemål för de särskilda förhandlingarna även lämna uppgifter om den beräknade totala exportkapaciteten. Utredningen anser för sin del att sådana uppgifter skulle vara av stort värde för bedömning av de inkomna exportuppgifterna utan att dock en sådan anordning skulle behöva i någon nämnvärd grad tynga utredningsarbetet. Vederbörande näringsorganisationer torde sålunda när de införskaffa uppgifter om ex-

portönskemål även böra låta företagen ange den totala föreliggande exportkapaciteten. Därigenom torde man erhålla en viss garanti för att exportuppgifterna bli någorlunda realistiska.

Importens fördelning med hänsyn till priserna.

Planeringen av importen sker som framgått av det föregående inom ramen för de beräknade inkomsterna och därinom företages redan då betalningsprognosen föreligger en fördelning av den möjliga importen på de olika valutaområdena med hänsyn tagen till de möjligheter, som dessa betalningsmässigt förutses komma att erbjuda. Denna fördelning är med nödvändighet schematisk och måste vid förberedelserna till de särskilda avtalsförhandlingarna följas upp av en i detalj gående prövning av behov och önskemål ifråga om olika varor. Den i det föregående lämnade redogörelsen torde härvidlag ha givit en bild av hur skilda instanser här äro engagerade och av den metodik som tillämpas.

Det som i allmänhet kännetecknar denna importplanering i ordets strängare mening är den nyss antydda uppdelningen av importen på bestämda marknader. Tvånget till sådan uppdelning kommer att föreligga så länge den nuvarande med få undantag genomförda internationella valutabundenheten består men kan naturligtvis gradvis lättas i den mån som successiva modifikationer i de mellan-statliga betalningsarrangemangen kunna vidtagas. Det är dessutom tydligt att en ökning av exporten i jämförelse med importen i allmänhet och särskilt i förhållande till de länder, vars valutor utan avtalsbundna regler äro konvertibla, kommer att ge åt importen större möjligheter att söka sig till de fördelaktigaste marknaderna. Det nuvarande tillståndet, sådant det framträder särskilt i Europa, vårt land icke undantaget, skapar underlag för att den av valutakrisen betingade marknadsbundenheten leder till ökade priser.

Det har inför utredningen framhållits, att det ligger stor vikt uppå att i möjligaste mån inrikta handeln på sådana länder, där våra inköp kunna ske till fördelaktiga priser. Detta är naturligtvis riktigt och utredningen, som förvissat sig om att de med importförberedelserna sysselsatta myndigheterna söka beakta prissynpunkterna, vill understryka betydelsen av att detta sker i allt högre grad. Detta är av betydelse icke minst för strävandena att komma fram till konkurrenskraftiga priser på de svenska exportvarorna. Inför utredningen har också framförts den tanken att i det angivna syftet skulle vid den allmänna importplaneringen uppgöras en generalplan med en av prisläget i de olika länderna bestämd fördelning av importen.

En sådan inriktning av importen huvudsakligen efter prissynpunkter

hur naturlig den än är i en fri utrikeshandel, där valutornas konvertibilitet möjliggör en större rörlighet, låter sig emellertid icke annat än i begränsad omfattning tillämpas inom ett bilateralt system.

Vid framgång för de under senare tid upptagna strävandena inom Marshall-organisationens (OEEC) ram att lösgöra vissa varugrupper ur det nuvarande kontingenteringssystemet dels genom frilistor och dels genom införande av globala kvoter för länder inom Marshall-gruppen, skulle emellertid ett steg i riktning mot bättre förhållanden vara taget.

Kontingentsystemet.

I anslutning till vad tidigare i olika sammanhang framhållits, måste strävandena till effektivisering av det handelspolitiska arbetet i möjligaste mån taga sikte på att skapa sådan organisation och sådana arbetsformer, som befördra en frigörelse av handeln. Dessa frågor aktualiseras särskilt när det gäller avtalens konstruktion, och det torde därför vara anledning att något beröra det nuvarande kontingentsystemet och dess inverkan på hithörande förhållanden.

Den typ av handelsöverenskommelser, som för närvarande förekommer, innefattar som i det föregående framhållits regelmässigt kontingentavtal eller kontingentlistor. De innehålla sålunda utfästelser från vardera sidan att bevilja import- resp. exportlicenser för i särskilda kontingentlistor uppräknade varuslag inom ramen för angivna värden eller kvantiteter. Vanligen finnes även en diversekontingent, vilken avser att inrymma varor, som icke särskilt angivas i avtalet.

Det torde vara överflödigt att här gå in på en närmare diskussion av de olägenheter, som det nuvarande avtalssystemet medför, eftersom alla de frågor utredningen i sin framställning berör, böttna i de förhållanden, som utmärka den bilaterala handelspolitiken, men det torde, då detta icke uttryckligen framhållits i det föregående, böra påpekas hur hinderlig den bilaterala avtalskonstruktionen i sig själv är för upptagande av nya varor i det internationella varuutbytet. Tvånget att begränsa handelns omfattning för åstadkommande av betalningsmässig balans leder i praktiken som regel till att de varor, som traditionellt ingå i handeln, inte endast, som naturligt är, komma att dominera varulistorna, utan även att nya varor ha svårt att finna utrymme. På längre sikt blir denna verkan av bilateralismen alltmer oläglig.

Detta har även uppmärksammats i den kritik, som från näringslivets sida framförts mot de nuvarande handelspolitiska formerna, och därvid har pekats på olika vägar att övervinna dessa svårigheter. Sålunda har ifrågasatts, om det inte vore möjligt att i avtalen med vissa länder slopa

kontingenterna och i stället övergå till ramavtal för att därigenom bidra till en ökad rörelsefrihet för exportörerna. I varje fall borde avtalen inte upptaga alltför många detaljkontingenter och inskränkande bestämmelser. Från andra håll har anförts, att den framkomliga vägen, när det gällde att stödja exportörerna, vore att skapa rymliga diversekontingenter. Sålunda har ifrågasatts, om man inte för att bereda möjlighet till utveckling borde indela avtalen i en kontingenterad del och en fri sektor, den senare uppgående till viss procent av kontingentdelens eller avtalets värdemässiga volym, varvid varje avtalspart med avseende å den fria sektorn åtog sig att lämna importlicenser för motpartens exportanspråk, oberoende av varans försörjningsmässiga karaktär.

Oaktat de nuvarande förhållandena inte medger, att man helt avhänder sig den kontroll över handelsutbytet, som kontingentsystemet möjliggör, är det dock betydelsefullt, att man söker åstadkomma största möjliga smidighet i systemet; den omsvängning från säljares till köparens marknad, som ägt rum, gör det särskilt angeläget, att man prövar de möjligheter, som stå till buds att giva ökat spelrum för nya varor. Härvidlag torde böra prövas i vad mån en uppmjukning av kontingentsystemet är möjlig, exempelvis genom användande av rymliga diversekontingenter. Den i det föregående berörda inom OEEC övervägda anordningen med frilistor och globalkvoter torde, om den vinner mera allmän användning, leda till övervinnande av flera av de svårigheter, som berörts i det föregående.

Kompensationsaffärer.

En annan väg att bereda ökat utrymme för nya varor, som framhållits i detta sammanhang, utgör kompensationsaffärerna. Från vissa håll har anmärkts mot myndigheternas obenägenhet att tillåta sådana och det har föreslagits, att i avtalen skulle intagas särskilda tillägg för att möjliggöra dylika affärer. Å andra sidan ha också starka invändningar rests mot kompensationsystemet. Det kunde nämligen endast bidra till att skada ansträngningarna att vidmakthålla stabila och enhetliga prisnivåer på världsmarknaden.

Kompensationsaffärerna ha under efterkrigsåren fått en betydande omfattning och visat sig utgöra ett i vissa fall effektivt medel att övervinna sådana hinder för handeln länderna emellan som importrestriktioner, valutornas oförmåga att återspegla de relativa produktionskostnaderna samt knappheten på främmande valutor. Kompensationsförfarandets användbarhet skiftar emellertid i betydande grad; gentemot vissa länder är det i nuvarande läge uteslutet att begagna kompensationsförfarandet, medan det åtminstone i något fall knappast kan undvaras.

Utredningen finner sig av principiella skäl förhindrad att rekommendera

dera ökad användning av systemet med kompensationsaffärer, då detta har till underlag och förutsättning sådana valutamässiga eller allmänt ekonomiska förhållanden, som äro hinderliga för en sund utveckling av den internationella handeln. Fasthållandet vid denna princip bör dock icke hindra, att man, där så ofrånkomligen är nödvändigt för upprätthållandet av varuutbytet, använder även denna form.

Huvudvägen fram mot en rikare utveckling av utrikeshandeln går emellertid mot skapandet av sådana valutapolitiska och betalningsmässiga förhållanden, att den bilaterala handelspolitiken steg för steg kan avskaffas och ersättas med multilaterala former för handeln länderna emellan.

Förhandlingarna.

Även när det gäller förhandlingarna, intar frågan om samrådet mellan myndigheterna och näringslivet en viktig plats. Den aktualiseras i åtskilliga sammanhang, särskilt beträffande delegationernas sammansättning och näringslivets representation i dessa, näringslivsrepresentanternas ställning och kontakten mellan förhandlingsdelegationen och näringslivet.

Med hänsyn till att de olika omständigheter, som inverka på bedömandet av frågan om delegationernas sammansättning, skifta i så hög grad från fall till fall är det svårt att på förhand angiva regler i detta hänseende. Det torde därför i stort sett bliva nödvändigt att härvidlag begränsa framställningen till mera allmänna uttalanden och rekommendationer med huvudsakligt sikte på sådana förhandlingar, som kunna anses bilda normalfall.

Med den utveckling det bilaterala avtalssystemet fått har frågan om tillgången på förhandlingsledare blivit alltmer aktuell och det torde kunna sägas att flera av de olägenheter, som i dag vidlåda det handelspolitiska arbetet, bottna däri att staben av förhandlare varit väl begränsad. Här föreligger en brist, som det är angeläget att bota. Det gäller att på lämpliga vägar nå fram till en erforderlig ökning av den krets av personer, som kunna anförtros ledningen av avtalsförhandlingar.

I viss utsträckning torde det vara möjligt att här räkna med personer även utanför administrationen. Detta har prövats i skilda sammanhang och de möjligheter, som härvidlag kunna vara förhanden, böra utan tvivel alltjämt beaktas.

Man har dock anledning antaga, att det icke skall visa sig möjligt eller lämpligt att i större utsträckning söka en lösning av problemet längs denna linje. Uppgiften som förhandlingsledare är med de arbetsformer, som de bilaterala avtalen nödvändiggöra, synnerligen tidskrävande, enär det här ofta gäller inte bara att leda de årsvis återkommande förhandlingarna utan

även att deltaga i överläggningar under avtalstiden för lösandet av uppkomna frågor och för reglering av förhållanden som utvecklingen under avtalstiden skapat. Förhandlingsledaren bör därför ha möjlighet att ägna rätt avsevärd tid för sådana överläggningar men även för att däremellan följa utvecklingen. Det ligger också i öppen dag, att de bilaterala avtalen med sin i detalj gående reglering av import- och exportmöjligheter på ett helt annat sätt än avtal av den tidigare typen intimt beröra olika grupper eller företags intressen. En förhandlingsledare ur näringslivet självt får därför en så pass utsatt och ömtålig ställning, att man nog torde få räkna med att det endast är i särskilda och relativt begränsade sammanhang, som man för själva förhandlingsledareposten kan eller bör ifrågasätta person utanför administrationen.

Oaktat de svårigheter av olika art, som här uppstålla sig, är det dock enligt utredningens förmenande önskvärt, att man från myndigheternas sida icke underlåter att pröva de möjligheter, som stå till buds, att anlita krafter även utanför förvaltningen för ifrågavarande uppgifter.

I huvudsak är det emellertid nödvändigt att inom själva administrationen hava tillgång till en stab av förhandlare. Frågorna om rekryteringen av dessa förhandlare och deras löneställning och därmed sammanhängande spörsmål torde närmare få beröras i en följande avdelning angående UD:s personalorganisation.

En fråga, som i anslutning härtill torde böra beröras, avser kontinuiteten i personellt hänseende. Det är nödvändigt att de, som leda förhandlingarna, äga en god allmän förtrogenhet med näringslivet och de böra därför beredas tillfälle att under en följd av år ägna sig åt uppgiften. Vidare är det av stort värde om avtalsarbetet för ett land eller en grupp av länder åtminstone under några år får följas av en och samma delegationsordförande, så att han därigenom erhåller så stor kännedom som möjligt om vederbörande land och om våra marknadsrelationer med detta. Möjligheterna att åstadkomma en ökad kontinuitet i personvalet sammanhänga ytterst med frågan, i vilken utsträckning man kan skapa sådana anställningsförhållanden, att det blir möjligt att på ifrågavarande poster under en följd av år behålla samma befattningshavare. Denna fråga torde därför i det följande få ägnas särskild uppmärksamhet. Ett annat spörsmål, som står i visst sammanhang därmed, är den i direktiven uppställda frågan, huruvida delegationsordförandena skola deltaga i eller följa utredningsarbetet. Det är ett självklart önskemål, att de beredas tillfälle att grundligt tränga in i utredningsmaterialet och de olika problem, som förutses kunna uppkomma under överläggningarna med motparten. Det är därför av vikt, att utredningsmaterialet föreligger i så god tid före förhandlingarna, att delegationsordföranden redan i hemlandet kan utan omgång erhålla de kompletterande upplysningar, som på förhandlingsorten

kunna vara svåra att få. Att därjämte särskilt föreskriva att han deltagar i eller följer förberedelsearbetet, är enligt utredningens förmenande icke erforderligt. Ett deltagande i den mer eller mindre rutinmässiga delen av förberedelsearbetet torde heller icke vara av något större värde. Vad som i detta hänseende brister torde för övrigt kompenseras därigenom, att de tjänstemän hos handels- och försörjningskommissionerna, som deltagit i förberedelsearbetet, bruka deltaga som ombud eller sakkunniga i varje fall vid de större förhandlingarna. Därjämte må erinras om den ringa tillgången på förhandlingsledare; om det föreskrives, att dessa även skola deltaga i eller följa förberedelsearbetet, torde denna brist bliva än mer kännbar. Visserligen föreslår utredningen en ökning av antalet förhandlare, men denna är inte beräknad med tanke på en sådan utvidgning av arbetsuppgifterna, som en anordning av detta slag skulle innebära.

Vad beträffar delegationernas sammansättning har man, å ena sidan, liksom inom andra avsnitt av det handelspolitiska arbetet, att taga hänsyn till önskvärdheten av kontakt mellan myndigheterna och näringslivet. Ur denna synpunkt skulle skälen närmast tala för att förhandlingsdelegationerna gäves en så allsidig sammansättning som möjligt.

Å andra sidan framstår kravet på koncentration i förhandlingsarbetet. Närmast får här beaktas den allmänna erfarenheten, att man vinner i effektivitet, om delegationerna sammansätts så, att de komma att utgöra små arbetsdugliga grupper. Även med hänsyn till behövlighet sekretess torde det vara olägligt med stora delegationer.

Inför utredningen har betonats önskvärdheten av att i förhandlingsdelegationerna gäves utrymme för representation för näringslivet. Emellertid skulle det med den struktur landets ekonomiska liv har vara omöjligt att ge de delegationer, som ha att föra förhandlingarna, så stora dimensioner, som erfordrades för en mera mångsidig representation för näringslivet. Detta har heller icke från någon sida ifrågasatts, och utredningen har för sin del stannat vid en rekommendation att i varje delegation — om icke särskilda omständigheter annat föranleda — ett och vid viktigare förhandlingar två av ombuden böra väljas från näringslivets område. Redan nu torde med få undantag näringsarna ha varit på ett eller annat sätt företrädade vid avtalsförhandlingarna, men det har inför utredningen framhållits att det stundom varit svårt att ordna representation för näringslivet på grund av att den eller de personer, som man hänvänt sig till, icke haft möjlighet att i den aktuella situationen ställa sig till förfogande.

Det har syntts utredningen som om en lämplig utväg erbjöde sig däri att representativa organisationer inom det ekonomiska livet anmodades uppgöra förteckning över lämpliga personer, som vore beredda att på myndigheternas anmodan ställa sig till förfogande för förhandlingsarbetet, och att valet av ombud företrädande näringslivet såvitt möjligt måtte ske

inom ramen av den personlista, som på detta sätt komme att föreligga. Därmed borde mera betryggande möjligheter till lösning av här omhandlade fråga kunna åvägabringas. En sådan anordning torde även såtillvida vara att rekommendera, som den borde möjliggöra ökad kontinuitet även ifråga om delegationernas sammansättning.

De sakkunniga böra liksom hittills utses av Kungl. Maj:t eller av utrikesministern enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande, och inte heller i övrigt torde finnas anledning till några förändringar beträffande valet av de sakkunniga.

Valet av experter bör liksom hittills ske inom de delar av näringslivet, som äro intresserade av att låta sig representeras vid förhandlingarna. Vilka organisationer, som skola uppmanas att sända experter, torde även i fortsättningen böra bedömas av UD från fall till fall och några riktlinjer härför torde icke vara lämpligt att uppställa.

I övrigt vill utredningen framhålla önskvärdheten av att man söker förbereda förhandlingarna så grundligt, att behovet av experter i möjligaste mån inskränkes. Problemet, som kunna väntas uppställa sig under förhandlingarna, böra upptagas till överläggning redan under förberedelsearbetet och särskilt angeläget är, att intressemötsättningar, som eljest kunna visa sig under förhandlingarna, bortarbetas redan under förberedelsearbetet.

En brist i den nuvarande ordningen torde sålunda få anses vara, att det endast i jämförelsevis begränsad omfattning förekommer överläggningar mellan både ombud, sakkunniga och experter innan förhandlingsresorna anträdas. De frågor, som komma upp vid förhandlingarna med motparten, hava sålunda understundom inte dryftats innan de begiva sig till förhandlingsorten. Anledningen härtill torde som regel ha varit att utredningsmaterialet till följd av de personalsvårigheter, som de berörda kommissionerna tidvis haft att kämpa mot, kunnat framläggas först omedelbart innan förhandlingarna skolat taga vid. Experterna ha därför ofta saknat kännedom om utgångsläget för förhandlingarna och inte heller haft tillfälle att överväga olika alternativ rörande deras särskilda varuområden. Enligt utredningens mening skulle det vara till gagn för effektiviteten, om sådana överläggningar, som här ifrågasatts, kunde anordnas mera regelmässigt. Därigenom skulle förmodligen en hel del frågor, som eljest under pågående förhandlingar kräva kontakt med hemlandet, kunna klarläggas. Om förhandlingsordföranden ges tillfälle att i tillräcklig grad samråda med experterna innan resan anträdes, torde det också förhända ibland inte ens vara erforderligt att dessa bege sig till förhandlingsorten; det kan vara tillräckligt, att de äro beredda att med kort varsel resa dit, om förhållandena skulle påkalla det. Sammanfattningsvis må sålunda betonas önskvärdheten av att i möjligaste mån förskjuta experternas verksamhet till det förberedande stadiet.

Det har anmärkts, att experternas ställning även under själva förhandlingarna är rätt svävande och att de anse sig inte bliva tillräckligt informerade om instruktionerna och förhandlingsläget. Enligt utredningens mening måste det i och för sig anses önskvärt, att experterna i större utsträckning än som nu sker, hållas underrättade i dessa hänseenden. Emellertid har det understundom visat sig förenat med vissa svårigheter att hålla experterna — särskilt om ett större antal deltaga i förhandlingarna — informerade om förhandlingarnas gång. I varje fall är det en avsevärd belastning om delegationsordföranden, vars tid i allmänhet är synnerligen upptagen av förhandlingsarbetet, skall nödgas upprätthålla denna kontakt. I den mån delegationsordföranden inte själv har tillfälle att handhava denna uppgift, torde den få uppdragas åt annan ledamot av delegationen. Under alla förhållanden bör det emellertid ankomma på delegationsordföranden att avgöra, i vilken utsträckning experterna skola hållas informerade.

Vad särskilt beträffar förhandlingsdirektiven har det understundom visat sig olägligt, att ett stort antal personer äga kännedom om instruktionerna. Det torde knappast kunna på förhand angivas några regler härför, utan det torde få överlåtas på delegationsordföranden att från fall till fall avgöra arten och omfattningen av samrådet med experterna.

Huruvida experterna skola deltaga i förhandlingarna med motparten, torde även få ankomma på delegationsordföranden att avgöra och det samma gäller också frågan, om de skola närvara vid interna överläggningar inom delegationen. Samtidigt bör emellertid betonas vikten av att delegationsordföranden bereder experterna tillfälle att framföra sina synpunkter på aktuella spörsmål, som ligga inom deras verksamhetsområde.

Inför utredningen har även berörts frågan om sådana förändringar i de inför en förhandling uppgjorda import- och exportprogrammen, som kunna bli påkallade med anledning av att motparten icke anser sig kunna acceptera framförda önskemål. Detta torde inträffa vid varje förhandling och det skulle leda till en svårartad belastning av förhandlingsarbetet, om varje sådan fråga skulle hänskjutas till bedömning av myndigheter, organisationer eller berörda företag. Oftast torde man också inom förhandlingsdelegationen eller genom närvarande sakkunniga och experter ha möjlighet att ta ställning till dessa ting. Men det kan naturligtvis hända att frågor uppkomma, som till dimensioner eller art äro sådana att förhandlingsdelegationen varken kan eller bör på egen hand avgöra dem. I sådana fall sker redan nu i regel kontakt med UD:s handelsavdelning, på vilken det ankommer att inhämta behövliga informationer och bedömanden från den myndighet eller den näring, som kan vara berörd. Det har härvid visat sig, att näringslivets organisationer kunnat lämna värdefull hjälp. Utredningen

anser sig i detta stycke icke behöva göra annat än att rekommendera fortsatt tillämpning av den ordning, som redan gäller.

Svenska företag ha ofta egna representanter eller dotterföretag i land, varmed förhandling föres. Att dessa skulle konsulteras under förhandlingarna kan icke uppställas som regel men torde ibland vara möjligt och lämpligt om särskilda förhållanden föreligga.

Övervakningen av handelsavtalen.

Såsom de bilaterala handelsavtalen äro till innebörd och konstruktion är det av stor vikt, att en smidig och fortlöpande övervakning sker av varuutbytet. Erfarenheten har i flera fall visat, att förhållanden kunna inträda i de länder, med vilka avtalen slutits, som ibland starkt försvåra ett genomförande av avtalen i förutsedd ordning. Att snabbt få kännedom om sådana förändringar är nödvändigt för att man skall kunna vidtaga de åtgärder, som motiveras av det uppkomna läget. Det är också uppenbart att det vid förberedelserna till nya förhandlingar är av största vikt att man har tillgång till en aktuell bild av läget och icke minst att man är i möjligaste mån förtrogen med de tendenser eller förändringar, som kunnat iakttagas. Där sådana förändringar äro att hänföra till marknadsfaktorer, som leda till endera att avtalslandets exportförmåga på viktiga områden reducerats eller att dess importmöjligheter avtagit, är den statistiska kontrollen av licensieringen, av valutatillstånden och av det faktiska varuutbytet av särskilt stor betydelse. Andra informationer såsom rapporter från beskickningen i vederbörande land, meddelanden från svenska importörer eller exportörer etc. äro också av stor vikt.

Genom de maskinella hjälpmedel, som HK numera förfogar över, har det blivit möjligt att snabbare och mera fullständigt än tidigare registrera och avläsa växlande tendenser i handeln. Samtidigt som utredningen med tillfredsställelse noterar detta, vill den understryka vikten av att denna angelägenhet även i fortsättningen ägnas uppmärksamhet och att alla möjligheter till ytterligare förbättringar, som eventuellt yppa sig, tillvaratagas.

I detta sammanhang bör också observeras betydelsen av att utlandsrepresentationen där så behöves får sådan förstärkning, att den genom sin rapportering kan ge alla behövliga informationer om sådana händelser och företeelser, som spela roll för avtalsutvecklingen. Till de frågor, som stå i samband härmed, återkommer utredningen i det följande.

Det har inför utredningen framhållits, att man inom näringslivet endast i tämligen begränsad omfattning hade möjlighet att följa, hur handeln inom ramen för gällande avtal utvecklade sig, närmast beroende på

att man inte hade tillgång till de statistiska uppgifter rörande dessa ting, som stode till myndigheternas förfogande. Inte heller förekomme något regelmässigt samråd om sådana förhållanden mellan myndigheterna och näringslivet.

Det har vidare framhållits, att det i nuvarande labila ekonomiska läge vore angeläget, att sakkunskap från näringslivet finge tillfälle att medverka icke blott vid utarbetandet av handelsavtalen utan även vid genomförandet av dessa. Erfarenheten hade nämligen visat, att det i ingångna avtal förutsedda varuutbytet på grund av skilda faktorer stundom komme ur balans. Det vore synnerligen viktigt, att dylika störningar omedelbart noterades och erforderliga åtgärder för återvinnande av balansen vidtoges. Av denna anledning har föreslagits, att näringslivsrepresentationen inom de organ, som för närvarande övervaka utrikeshandeln — närmast HK — måtte förstärkas och att näringslivets representanter i dessa organ etablera en fortlöpande förbindelse med näringslivets organisationer i och för registrering på tidigast möjliga stadium av dylika störningar.

Enligt utredningens mening är det önskvärt, att näringslivet i större utsträckning än hittills beredes möjlighet att följa avtalens förlopp. Ur importörernas och exportörernas synpunkt torde det vara särskilt angeläget att kunna få kännedom om hur kontingenterna i avtalen utnyttjas och att i den mån störningar i handeln förekomma, få framlägga sina synpunkter hos myndigheterna. En ökad insyn i hithörande förhållanden är sålunda, enligt utredningens uppfattning, önskvärd.

I första hand kan ifrågasättas, om inte den statistik, som föres hos myndigheterna angående faktisk import och export, licensgivning och valutaförhållanden, borde offentliggöras. Från myndigheternas sida har man av olika skäl varit tveksam om lämpligheten av att offentliggöra ifrågavarande uppgifter. Sålunda torde denna statistik ensamt för sig knappast ge de upplysningar om läget, som den enskilde importören eller exportören kunde önska. Därtill skulle ofta krävas en vidlyftig kommentar. Vidare är denna statistik redan i sitt nuvarande skick rätt omfattande och det skulle kräva mycket arbete och icke obetydliga kostnader att giva den en tillräcklig spridning.

Dessa invändningar äro utan tvivel sakligt berättigade och de synas utredningen i varje fall motivera, att man avstår från tanken på ett regelmässigt framläggande av ett i detalj gående och utförligt kommenterat material. Men även med en sådan begränsning, som praktiska skäl torde göra nödvändig, borde det vara möjligt att lämna ökad information om hur de ingångna avtalen fungera.

Vissa sammanfattande rapporter regelbundet offentliggjorda torde ha ett icke obetydligt värde. För närvarande sammanställer HK för internt bruk kvartalsrapporter angående avtalen med olika länder. Dessa rap-

porter innefatta enligt utredningens mening det väsentligaste av de uppgifter, som man inom näringslivet skulle behöva för att kunna följa avtalsutvecklingen. Utredningen vill därför föreslå, att man i fortsättningen giver offentlighet åt dessa rapporter, förslagsvis genom att införa dem i publikationen Kommersiella meddelanden. Från publikationens sida har under hand förklarats, att den i princip inte hade något att erinra mot en sådan anordning.

En viktig del av övervakningen anknyter sig till licensgivningen i vederbörande andra land. Det är angeläget att tillse, att våra handelspartners tillämpa avtalen i förutsedd ordning och att hinder för varuutbytet, som av olika anledningar kunna uppkomma, avlägsnas eller mildras. Denna sida av övervakningen innebär en ökad arbetsbelastning för de svenska beskickningarna i utlandet, som för dylika angelägenheter skull måste stå i god kontakt med myndigheterna i vederbörande land och vara beredda att ingripa för tillvaratagande av svenska intressen. På grund av bristande personaltillgång på beskickningarna har emellertid denna uppgift ofta fått eftersättas och en utökning av personalen inom utrikesrepresentationen framstår redan ur denna synpunkt såsom synnerligen angelägen.

Avd. II. Den handelspolitiska administrationen.

Även med avseende å den handelspolitiska administrationen ha aktualiserats olika spörsmål angående möjligheterna till effektivisering. Sålunda har redan i direktiven angivits, att uppmärksamhet borde ägnas frågan, huruvida tillräcklig och kunnig personal stode till HK:s förfogande. Under överläggningarna har även ifrågasatts, huruvida man genom en samordning av kriscommissionernas utredningsorgan, särskilt HK:s och IK:s utredningsavdelningar, kunde åstadkomma en rationalisering av det handelspolitiska planläggningsarbetet och detta spörsmål har även behandlats av Krisförvaltningens effektiviseringskommitté. Vidare har utrikesministern i skrivelse till utredningen uppdragit åt denna att till behandling upptaga frågan om en effektivisering av utrikesförvaltningens organisation i vad avsåge handläggningen av kommersiella och handelspolitiska angelägenheter.

A. Krisförvaltningen.

I det föregående har framhållits, att den handelspolitiska organisationen, sådan den gestaltats under krisförhållandena, är mycket splittrad. För den, som inte kontinuerligt följer verksamheten, kan det därför te sig svårt att få en översikt av administrationen på området och avgöra, till vilka myndigheter hänvändelser i hithörande frågor böra riktas; redan ur denna synpunkt är det önskvärt, att administrationen är så enhetlig som möjligt. Även i övrigt innefattar det emellertid betydande olägenheter, att arbetet är uppdelat på ett flertal olika myndigheter; särskilt olämpligt är, att den nuvarande anordningen i viss omfattning leder till dubbelarbete och detta torde ha en tendens att öka, ju mer verksamheten utvecklas hos de skilda organen.

Dessa förhållanden ha aktualiserat frågan om en samordning av kommissionernas arbete och särskilt har ifrågasatts möjligheten av att av HK:s och IK:s utredningsorgan bilda en gemensam avdelning. En viss tvekan har dock gjort sig gällande härvidlag med hänsyn till risken för att försörjningssynpunkterna inte skulle komma att beaktas på samma sätt,

om IK:s utredningsbyrå överflyttades till HK; man kunde nämligen ifrågasätta om de olika intressen, som IK och HK hade att företräda, skulle kunna tillvaratagas av en och samma myndighet. Emellertid har utredningen för sin del funnit övervägande skäl tala för en sådan centralisering av utredningsarbetet till ett gemensamt organ.

Vid sitt ställningstagande har utredningen haft tillfälle att taga del av ett inom Krisförvaltningens effektiviseringskommitté upprättat förslag till en dylik omorganisation. Kommittén har undersökt möjligheterna att koordinera organ med närbesläktade arbetsuppgifter inom HK och IK. Därvid har särskilt befunnits angeläget att snarast åstadkomma en samordning av de båda kommissionernas centrala utredningsavdelningar. En sådan skulle, enligt kommitténs mening, erbjuda väsentliga fördelar, speciellt med hänsyn till den nära släktskapen mellan de arbetsuppgifter, som åvila dessa. Och vidare skulle kunna skapas förutsättningar för att snabbara göra det material tillgängligt, som framlägges för bedömande av de särskilda avtalsfrågorna.

Enligt kommitténs förslag bör en gemensam utredningsavdelning övertaga de funktioner, som nu åvila de båda organen; dock skulle de uppgifter, som nu utföras av den i HK:s utredningsavdelning ingående statistiska sektionen, enligt ett av kommittén tidigare framlagt förslag, överföras till en för de båda kommissionerna gemensam statistisk byrå.

Den gemensamma utredningsavdelningen föreslås skola organiseras med ett kansli jämte tre sektioner, nämligen en handelsavtalssektion, en planläggningssektion och en sektion för särskilda utredningar, vartill komme en expedition med skriv- och räknecentraler.

Handelsavtalssektionen skulle närmast motsvara HK:s utredningsavdelnings sektion för handelspolitiska ärenden och IK:s utredningsbyrås avdelning för handelsavtal och den skulle delas upp på ett antal ländergrupper. Arbetsuppgifterna skulle huvudsakligen bestå i handelsavtalsutredningar, andra handelspolitiska utredningar, instruktions- och kontrollverksamhet i samband med avtalens tillämpning samt löpande information gentemot andra myndigheter och allmänheten.

Planläggningssektionen skulle övertaga de uppgifter, som nu ålåg grupp II inom HK:s utredningsavdelnings sektion för allmänna utredningar och IK:s utredningsbyrås planläggningssektion, och arbetet skulle i princip uppdelas efter varuområden. Sektionens uppgift skulle vara att följa försörjningsläget inom de olika varuområdena, utarbeta förslag till importplaner samt svara för det sakliga underlaget för de s. k. Marshallutredningarna.

Sektionen för särskilda utredningar skulle närmast motsvara nuvarande grupp I inom HK:s utredningsavdelnings sektion för allmänna utredningar och IK:s utredningsbyrås sektion för särskilda utredningar.

Den skulle i huvudsak bli ett organ för Marshall-arbetet och vidare borde allmänna remisser och tulltekniska frågor samt vissa specialutredningar hänföras dit.

Enligt utredningens mening synes det framlagda förslaget i de delar, som här refererats, innebära en lämplig lösning av ifrågavarande spörsmål. Utredningen, som saknar anledning att ingå på en prövning av förslaget i övrigt, vill sålunda för sin del tillstyrka, att en samordning av ifrågavarande utredningsorgan företages i huvudsaklig överensstämmelse med det av effektiviseringskommittén framlagda förslaget.

Vad angår förhållandena inom TK och BK må framhållas, att motsvarande uppgifter inom TK äro mycket begränsade och av speciell natur, varför här inte föreligger något problem av samma art som beträffande IK. Inom BK finnes anställd en sekreterare, som handhar insamlandet av uppgifter, som erfordras för besvarandet av HK:s remisser vid avtalsförberedelserna. Även här äro förhållandena av den art att man icke synes kunna nå ökad effektivisering genom överflyttning av personal till den föreslagna utredningsavdelningen.

I samband med avvecklingen av TK torde de frågor rörande avyttring av tonnage, vilka kommissionen hittills handlagt, kunna överföras till valutakontoret. De synpunkter rederinäringen önskar framföra på handels- och betalningsavtalens utformning synas liksom hittills böra behandlas av UD:s handelsavdelning resp. valutakontoret. BK:s uppgifter på det handelspolitiska området torde i samband med kommissionens avveckling få övertagas av HK.

Vad angår LK:s sektion för utrikes- och licensärenden vill utredningen framhålla, att, då frågan om organisationen av en blivande statens jordbruksnämnd ännu är föremål för behandling av särskilda sakkunniga, utredningen saknar anledning att i detta övergångsskede rekommendera någon förändring i den bestående ordningen. Utredningen vill dock framhålla, att man bör eftersträva att nå så stor enhetlighet som möjligt vid behandlingen av de handelspolitiska frågorna. Därest jordbruksnämnden skall övertaga handläggningen av importärenden, som nu handläggas inom LK, böra de begränsas till dem, som oavvisligen sammanhånga med nämndens jordbrukspolitiska regleringsuppgifter.

Vad beträffar HK:s personalproblem, som utredningen enligt direktiven har att beakta, torde kunna sägas, att genom samordning av HK:s och IK:s utredningsorgan synes en icke oväsentlig arbetsbesparing kunna vinnas. Personalbesättningen torde därför för närvarande kunna bedömas som relativt tillfredsställande. Tjänsternas tillfälliga karaktär medför emellertid risker för täta personalbyten.

B. Utrikesförvaltningen.

Tidigare vidtagna förstärkningar.

Utrikesförvaltningen har viktiga uppgifter att fylla ifråga om Sveriges kommersiella förbindelser med andra länder och vid upprepade tillfällen under det senaste årtiondet har också frågan om förstärkning av representationen utomlands varit föremål för uppmärksamhet.

Sålunda berördes i *1938 års exportutrednings betänkande* jämväl utrikesrepresentationens personalstat. En av utredningen gjord undersökning rörande behovet av personalförstärkning i vissa länder, särskilt Brasilien, Brittiska Indien, Canada, Cuba och övriga västindiska öar, Nederländska Indien, Nya Zeeland och Siam, resulterade i att två nya tjänster inrättades, nämligen dels en befattning som förste vicekonsul vid det olönade konsulatet i Wellington, dels ock en befattning som andre legationssekreterare vid beskickningen i Rio de Janeiro. Ett förslag av exportutredningen om inrättande av en särskild befattning som förste legationssekreterare med placering på Cuba föranledde inte någon åtgärd med hänsyn till att ifrågavarande önskemål ansågs kunna tillgodoses med anlitan av någon redan befintlig befattning i samband med vissa planerade förflyttningar.

På den s. k. *Amerikautredningens* initiativ ha såväl UD:s handelsavdelning som representationen utomlands undergått en rad viktiga förändringar av organisatorisk art. Utredningen föreslog i sitt betänkande den 14 april 1943 en utökning av handelsavdelningen med en byrå för syd- och mellanamerikanska handelsfrågor, närmast såsom ett komplement till den särskilt för kommersiella uppgifter avsedda personalförstärkningen vid beskickningarna i Syd- och Mellanamerika. Sedan denna fråga under krigsåren lösts med en provisorisk anordning, har från och med budgetåret 1946/47 inrättats en särskild byrå på handelsavdelningen för syd- och mellanamerikanska ärenden.

Beträffande Sveriges representation på de amerikanska kontinenterna ha följande åtgärder vidtagits på grundval av *Amerikautredningens* förslag:

Generalkonsulsbefattningen i Montreal har indragits och en sändebuds-befattning upprättats i Ottawa.

Konsulsbefattningarna i Chicago och San Francisco ha förändrats till generalkonsulsbefattningar och vicekonsulsbefattningen vid generalkonsulatet i New York till en konsulsbefattning.

Därjämte ha nya befattningar inrättats vid följande beskickningar, nämligen en förste legationssekreterare vid var och en av beskickningarna i Buenos Aires, Lima, Mexico, Ottawa och Rio de Janeiro och vid beskickningen i Washington två förste legationssekreterare. Vid var och en av

beskickningarna i Caracas och Bogotá ha anställts ett legationsråd och en kanslist samt vid envar av beskickningarna i Havana och Santiago de Chile en kanslist. Generalkonsulatet i San Francisco resp. konsulatet i Minneapolis ha förstärkts med en befattning som andre vicekonsul samt generalkonsulatet i Chicago med en vicekonsulsbefattning och slutligen har inrättats en ordinarie kanslistbefattning, avsedd för generalkonsulatet i New York.

Ett av Amerikautredningen i särskild skrivelse den 9 december 1943 framställt preliminärt förslag angående representationen i Sydafrikanska Unionen, som dittills utövats av en lönad generalkonsul i Pretoria, har lett till förordnande av ett sändebud därstädes från och med den 1 oktober 1944. Från och med budgetåret 1945/46 har sändebudsbefattningen i Pretoria gjorts permanent, varvid befattningen som generalkonsul indragits. Samtidigt ha inrättats dels en befattning som andre beskickningssekreterare, dels ock en kanslistbefattning, båda avsedda för beskickningen i Pretoria.

Uppförandet av en sändebudsbefattning i Canberra från och med budgetåret 1947/48 samt därmed sammanhängande indragning av generalkonsulsbefattningen i Sydney kan också i viss mån sägas utgöra en följd av Amerikautredningens uttalande om önskvärdheten att de svenska representationerna i brittiska dominions omorganiserades till beskickningar. Som ytterligare en fas i denna utveckling kan betecknas Kungl. Maj:ts beslut att upprätta en beskickning i Wellington med ett beskickningsråd såsom *chargé d'affaires en pied*.

I 1947 års statsverksproposition anmälde utrikesministern, att till utrikesdepartementet ingått en framställning från *Sveriges allmänna exportförening*, *Sveriges industriförbund* samt *Sveriges grossistförbund* angående önskvärdheten av att de nuvarande befattningarna såsom *chargés d'affaires* i Chile, Colombia och Venezuela ersattes med sändebudsposter. Denna hemställan motiverades med en hänvisning till den ökade betydelse, som måste tilläggas dessa länder såsom marknader för svensk import och export. Utrikesministern framhöll i detta sammanhang, att, innan frågan om eventuell ändring av Sveriges representation i Sydamerika upptoges till prövning, man syntes böra taga del av de erfarenheter, som kunde komma att göras av den *studiedelegation under ledning av H. K. H. Hertigen av Halland*, som vid tidpunkten för statsverkspropositionens avlämnande besökte den sydamerikanska kontinenten.

Delegationen framlade efter sin hemkomst i februari 1947 vissa preliminära förslag rörande en förstärkning av utrikesrepresentationen i Sydamerika. Sålunda föreslogs i första hand, att sändebudsposter måtte upprättas i Chile, Colombia och Venezuela, alldenstund anordningen med *chargés d'affaires* av flera skäl icke vore tillfredsställande, bland annat

med hänsyn till det svenska näringslivets ökade intresse för ifrågavarande länder. Delegationen förordade vidare inrättandet av en självständig officiell representation i Uruguay, där de svenska intressena allttjämt tillvaratogs av sändebudet i Buenos Aires. Vidare framhölls önskvärdheten av en förstärkning av de mindre beskickningarna i Sydamerika med lönade tjänstemän i mellangraderna.

I anslutning till dessa förslag har från och med budgetåret 1948/49 bestämts, att i länder, där en självständig diplomatisk representation anses böra finnas men där beskickningen ledes av en chargé d'affaires, Kungl. Maj:t må kunna, då så befinnes lämpligt, förordna, att denne skall under sin tjänstgöring i vederbörande land erhålla ställning som sändebud. Dylik ställning har numera tilldelats chargés d'affaires i Athén, Bogotá, Caracas, New Delhi och Santiago de Chile. Ifrågavarande anordning, vartill motsvarigheter lära finnas i vissa andra länder bl. a. Danmark, medför icke några ökade kostnader för statsverket, enär därav berörda tjänstemän bibehållas vid nuvarande lönegrad och avlöningsförmåner, ortstillägg etc.

Delegationens förslag om särskild diplomatisk representation i Uruguay har resulterat i upprättande av en självständig beskickning i Montevideo. Den förestås av ett beskickningsråd såsom chargé d'affaires en pied, för vilket ändamål tagits i anspråk en redan befintlig befattning i UD. Önskemålet om personalförstärkning i Sydamerika i mellangraderna har i övrigt icke föranlett annan åtgärd än ett uttalande i 1948 års statsverksproposition, som av riksdagen lämnats utan erinran, att det syntes få ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för gällande personalstat från fall till fall vid behov vidtaga erforderliga åtgärder.

Utrikesdepartementets sjöfolksakkunnige har på grundval av en rad inspektionsresor till konsulaten i de större hamnstäderna i Västeuropa samt i Sydamerika särskilt med sikte på behandlingen av sjöfolksärenden uppgjort vissa förslag till förstärkning och omorganisation av den konsulara representationen i frågavarande länder, vilka i viss omfattning kunnat förverkligas genom provisoriska anordningar.

I det betänkande, som den 20 maj 1948 avgivits av särskilt tillkallade sakkunniga, rörande *vissa utrikeshandelsfrämjande åtgärder*, har bl. a. föreslagits, att till beskickningar och konsulat i länder, som äro eller kunna bliva av betydelse för svensk utrikeshandel, må knytas personer med praktisk erfarenhet från sådan verksamhet. Till en början skulle två eller tre sådana personer — som de sakkunniga valt att kalla handelssekreterare — utsändas, varvid som exempel på lämpliga arbetsfält nämnts Sydafrikanska Unionen, Turkiet samt vissa länder i Sydamerika. Frågan om utsändandet av handelssekreterare borde enligt utredningen avgöras av kommerskollegium efter uttryckligt medgivande av utrikesdeparte-

mentet och efter samråd med representanter för olika näringsintressen. Chefen för handelsdepartementet framhöll därvid i statsverkspropositionen bl. a., att anställandet av handelssekreterare skulle innebära ett försök med en ny arbets- och anställningsform med avseende å utrikesförvaltningens kommersiella uppgifter, som förefölle honom väl värd att prövas. Ej minst torde handelssekreterarna kunna bli till nytta på avlägsna marknader, dit man av lätt insedda skäl hade svårt att för skiftande kommersiella studieuppdrag utsända särskilda stipendiater eller undersökare. Ifrågasvarande förslag har resulterat i att Kungl. Maj:t, med disponerande av ett av riksdagen för bl. a. detta ändamål anvisat anslag till åtgärder för främjande av varuutbytet med främmande länder, nyligen förordnat tre handelssekreterare, nämligen en i Sydafrikanska Unionen med placering i Pretoria, en i Argentina med placering i Buenos Aires samt en i Amerikas Förenta Stater med placering i Chicago.

Efter förslag av Sveriges allmänna exportförening har Kungl. Maj:t innevarande år vidtagit ytterligare förstärkning av den handelspolitiska representationen. Sålunda ha vid beskickningarna i Haag, London, Madrid och Rio de Janeiro samt konsulatet i Frankfurt am Main för tiden intill utgången av juni 1950 anställts *kommersiella biträden* med uppgift att biträda vid handläggningen av handelspolitiska och eljest utrikeshandelsfrämjande ärenden samt att studera och rapportera om avsättningsmöjligheter för svenska produkter ävensom leveransmöjligheter för sådana produkter, som äro av särskilt intresse ur svensk försörjningssynpunkt. Medan kostnaderna för handelssekreterarna bestridas av riksstatsmedel, utgå kostnaderna för de kommersiella biträdena av handels- och sjöfartsfondens varuutbytesmedel.

Den nuvarande organisationen.

Av Kungl. Maj:t den 20 maj 1949 fastställd personalförteckning för UD, vilken gäller från och med budgetåret 1949/50, upptager 38 befattningshavare å ordinarie stat tillhörande kategorien diplomatisk eller konsulär personal. Denna grupp omfattar kabinettssekreteraren, cheferna för departementets fyra avdelningar — politiska avdelningen, rättsavdelningen, handelsavdelningen och personalavdelningen — protokollchefen, 10 byråchefer, 8 förste sekreterare, 11 andre sekreterare och 3 förste kanslister eller kanslister. Därtill komma 5 extra ordinarie förste sekreterare.

Utanför den ordinarie staten finnas en biträdande kabinettssekreterare, en biträdande avdelningschef, för närvarande placerad på rättsavdelningen, samt en extra befattning såsom andre kanslisekreterare. I anledning av Sveriges anslutning till konventionen angående europeiskt ekonomiskt

samarbete (OEEC) har handelsavdelningen ökat med en extra byråchef och två förste sekreterare.

För att nöjaktigt tillgodose personalbehovet inom UD under och efter kriget ha vidare ett antal vid beskickningar och konsulat placerade tjänstemän, företrädesvis i sekreteraregraderna, tillfälligt inkallats för tjänstgöring i departementet. Antalet tjänstemän, som på detta sätt tillförts departementet och varmed utlandsrepresentationens personal samtidigt minskats, utgjorde vid utgången av augusti 1949 sex.

Slutligen äro 17 attachéer placerade i UD. Sammanlagt tjänstgöra f. n. 72 diplomatiska och konsulära tjänstemän i departementet, varav 29 tillhöra handelsavdelningen. Bland dessa 29 tjänstemän äro chefen för handelsavdelningen (handelschefen) och en handelsförhandlare, medan de övriga fördela sig på de olika byråerna enligt följande plan.

Kanslibyrån	De geografiska byråerna					Internationella byrån
	I	II	III	IV	V	
1 s	bch	1 s	bch	1 s	1 s	bch
kanslisekr.	1 s	1 s	2 s	1 s	2 s	1 s
att	att	2 s	att	2 s		1 s
		2 s		2 s		2 s
		att				att
		att				att

bch = byråchef

1 s = förste sekreterare

2 s = andre sekreterare

att = attaché

De olika *geografiska byråerna* omfatta följande länder:

I byrån: Danmark, Norge, Finland, Island, Schweiz, Österrike;

II byrån: Storbritannien, Brittiska dominions, övriga länder inom sterlingområdet, Väst-Tyskland, Främre och Bortre Orienten, Etiopien;

III byrån: Nederländerna, Belgien, Frankrike, Italien, Grekland;

IV byrån: Sovjetunionen, Polen, Öst-Tyskland, Tjeckoslovakien, Ungern, Jugoslavien, Rumänien, Bulgarien;

V byrån: Spanien, Portugal, Latinamerika.

De geografiska byråernas uppgifter bestå under nuvarande förhållanden i att medverka i handelsavtalsförhandlingar och vid behandlingen av sådana frågor, som kunna uppkomma under avtalstiden. I själva förhandlingsarbetet deltar ofta chefen för vederbörande byrå, stundom som delegationens ordförande eller som dennes ställföreträdare. Vid de förhandlingar, som äga rum utomlands, sker kontakten mellan delegationen och berörda svenska myndigheter via vederbörande byrå.

De frågor, som kräva beaktande under avtalstiden, anknyta sig i första hand till handelsavtalens tillämpning och en stor del av arbetstiden tages i anspråk för besvarande av förfrågningar, som enskilda företag och branschorganisationer rikta till byrån angående avtalen. En annan viktig uppgift för byråerna hänför sig till de blandade kommissioner, som bruka sammanträda under avtalstiden för att dryfta frågor angående avtalens tillämpning. De rapporter angående det ekonomiska och finansiella läget i olika länder samt angående valuta- och importreglering etc., som inkomma från beskickningarna, genomgås på vederbörande geografiska byrå och distribueras av denna till berörda myndigheter och näringsorganisationer. Till byråerna anknytas även en rad speciella frågor, såsom utredningar om ekonomisk lagstiftning i utlandet, inbjudningar till mässor, m. m.

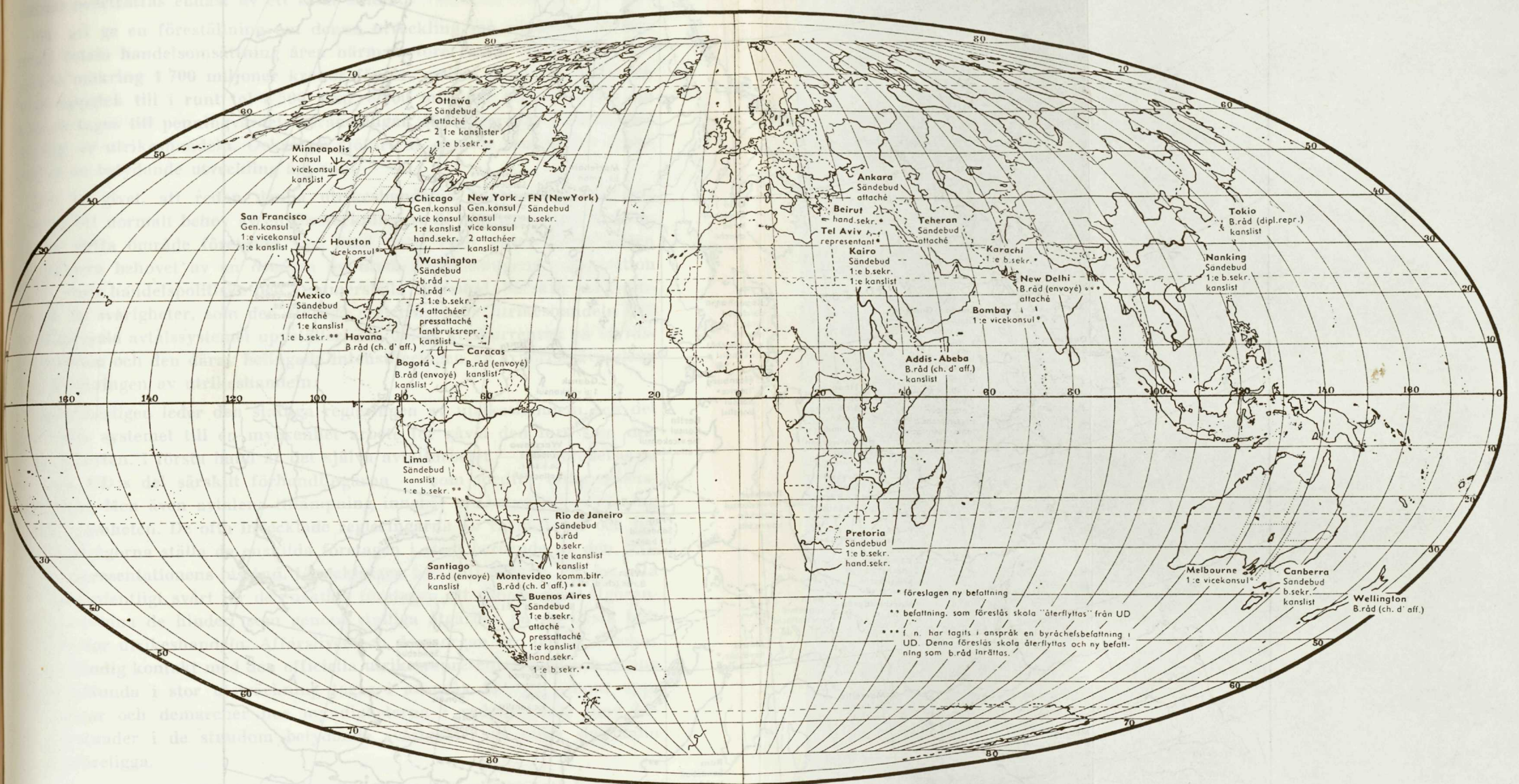
Kanslibyrån, som tillkom år 1948, har bl. a. till uppgift att handlägga vissa ärenden, som eljest skulle åvila handelschefen. På grund av handelschefens stora arbetsbörda har det varit nödvändigt att vissa ärenden, som eljest skolat föredragas inför denne, i stället föredragits inför chefen för kanslibyrån, som också under handelschefens semester eller tjänsteresor handlagt löpande handelschefsärenden. Utöver dessa allmänna uppgifter har kanslibyrån handhaft bl. a. följande, nämligen mottagande och fördelning av handelsavdelningens post, sammanställning och fördelning av konseljären, granskning och i vissa fall uppsättande av statsrådsprotokoll, utkast till propositioner, förslagstexter till handels- och betalningsöverenskommelser, översättning av sådana texter och ombesörjande av deras publicering, utarbetande av tekniska föreskrifter av löpande natur, som icke helt falla inom en viss geografisk byrås område. Genom en omorganisation, som ägde rum i början av oktober 1949, har kanslibyrån utöver de nu nämnda ärendena fått att handlägga vissa koordinerande uppgifter beträffande även övriga avdelningars verksamhetsområde. Vidare skall den syssla med ärenden, vilka kabinetssekreteraren handlägger och som av honom överlämnas till byrån för beredning. I samband med denna omorganisation har byrån direkt underställts kabinetssekreteraren.

Internationella byrån förbereder och förmedlar instruktioner respektive informationer till vederbörande svenska delegation vid internationella överläggningar och förhandlingar rörande ekonomiska frågor. Sådana uppgifter har byrån handhaft när det gällt organisationen för europeiskt ekonomiskt samarbete, studiegruppen för en europeisk tullunion, det nordiska ekonomiska samarbetet, det ekonomiska samarbetet inom FN:s ram, Internationella handelsorganisationen (ITO), Allmänna tull- och handelsavtalet (GATT) samt Internationella sjöfartsorganisationen (IMCO).

I fråga om handeln med Amerikas Förenta Stater fullgör byrån motsvarande uppgifter, som åvila de geografiska byråerna.

Enligt gällande personalförteckning avseende *Sveriges representation i utlandet*, vilken jämväl fastställts av Kungl. Maj:t den 20 maj 1949, att gälla tills vidare från och med budgetåret 1949/50, finnas sammanlagt 124 befattningshavare å ordinarie stat, nämligen 32 sändebud, 6 generalkonsuler, 23 beskickningsråd, handelsråd eller konsuler, 21 förste beskickningssekreterare eller förste vicekonsuler, 12 beskickningssekreterare eller vicekonsuler samt 30 förste kanslister eller kanslister. Förteckningen upptager också ett extra ordinarie beskickningsråd samt 3 extra ordinarie förste beskickningssekreterare eller förste vicekonsuler. Vidare finnas 3 extra ordinarie beskickningssekreterare eller vicekonsuler samt 15 extra ordinarie kanslister. Dessutom har som ett led i personalförstärkningen i anledning av Sveriges anslutning till den s. k. Marshall-organisationen (OEEC) inrättats tre extra befattningar vid beskickningen i Paris, nämligen såsom handelsråd, förste beskickningssekreterare och beskickningssekreterare. Frånräknas de 6 befattningshavare, vilka temporärt »hemflyttats» för tjänstgöring i departementet, omfattar den utomlands placerade diplomatiska och konsulära personalen utom attachéer och pressattachéer, för närvarande 143 ordinarie, extra ordinarie och extra tjänstemän.

Utrikesrepresentationens personalstat upptager för närvarande 46 attachéer, av vilka, såsom ovan sagts, 17 för närvarande äro placerade i utrikesdepartementet. Antalet utomlands stationerade attachéer utgör därför 29. Vid ett antal beskickningar tjänstgöra dessutom pressattachéer, vilkas antal för närvarande uppgår till 8. Den utomlands placerade diplomatiska och konsulära personalen, inkl. attachéer och pressattachéer, omfattar följaktligen 180 tjänstemän. Deras placering framgår av bifogade två kartor, på vilka även utmärkts de förstärkningar, som föreslås i det följande.

Ottawa Sandebud attaché
2 1:e kanslister
1:e b.sekr.**

Minneapolis Konsul vicekonsul kanslist

San Francisco Gen.konsul 1:e vicekonsul 1:e kanslist

Houston vicekonsul

Chicago Gen.konsul vice konsul 1:e kanslist hand.sekr. 2 attachéer kanslist

New York FN (New York) Sandebud b.sekr.

Washington Sandebud b.råd h.råd 3 1:e b.sekr. 4 attachéer pressattaché landbruksrepr. kanslist

Mexico Sandebud attaché 1:e kanslist 1:e b.sekr.**

Havana B.råd (ch. d' aff.)

Bogotá B.råd (envoyé) kanslist

Caracas B.råd (envoyé) kanslist

Lima Sandebud kanslist 1:e b.sekr.**

Rio de Janeiro Sandebud b.råd b.sekr. 1:e kanslist kanslist

Santiago B.råd (envoyé) kanslist

Montevideo komm.bitr. B.råd (ch. d' aff.)**

Buenos Aires Sandebud attaché pressattaché 1:e kanslist hand.sekr. 1:e b.sekr.**

Ankara Sandebud attaché

Beirut hand.sekr.*

Tel Aviv representant*

Kairo Sandebud 1:e b.sekr. 1:e kanslist

Teheran Sandebud attaché

Karachi 1:e b.sekr.*

New Delhi B.råd (envoyé)*** attaché

Bombay 1:e vicekonsul*

Addis-Abeba B.råd (ch. d' aff.) kanslist

Pretoria Sandebud 1:e b.sekr. hand.sekr.

Tokio B.råd (dipl.repr.) kanslist

Nanking Sandebud 1:e b.sekr. kanslist

Melbourne 1:e vicekonsul*

Canberra Sandebud b.sekr. kanslist

Wellington B.råd (ch. d' aff.)

* föreslagen ny befattning
 ** befattning, som föreslås skola "återflyttas" från UD
 *** i n. har tagits i anspråk en byråchefsbefattning i UD. Denna föreslås skola återflyttas och ny befattning som b.råd inrättas.

Sve
 betyda
 räknat
 För
 lands
 gjord
 1948
 hänsy
 öknin
 perio
 De
 medf
 att p
 aktu
 i vad
 hålla
 det k
 mar
 och
 Up
 bilat
 yttr
 och
 upp
 av v
 taln
 ciel
 är v
 den
 ska
 av
 mä
 val
 rec
 ku
 in
 ov
 rä

Utredningens yttrande.

Sveriges utrikeshandel har under de senaste decennierna genomgått en betydande utveckling och nått en sådan omfattning att den per invånare räknat överträffas endast av ett fåtal länder.

För att ge en föreställning om denna utveckling må nämnas, att vårt lands totala handelsomsättning åren närmast före första världskriget utgjorde omkring 1 700 miljoner kronor för år, medan den åren 1947 och 1948 uppgick till i runt tal 8 500 resp. 8 900 miljoner kronor. Även om hänsyn toges till penningvärdets förändringar, föreligger här en avsevärd ökning av utrikeshandeln. Också på sjöfartens område har under denna period en betydande utveckling ägt rum.

Det är givet, att redan denna utrikeshandelns kontinuerliga tillväxt medför ett normalt behov av en förstärkning av de statliga organ, som ha att på detta område företräda vårt land. Men även andra förhållanden aktualisera behovet av en översyn av utrikesförvaltningens organisation i vad avser handelspolitiska och kommersiella spörsmål. Särskilt må framhållas de svårigheter, som den statliga regleringen av utrikeshandeln och det bilaterala avtalssystemet uppställer, den ökade konkurrensen på världsmarknaden och den därav betingade intensifieringen av exportsträvandena och spridningen av utrikeshandeln.

Uppenbarligen leder den statliga regleringen av utrikeshandeln och det bilaterala systemet till en myckenhet arbete för såväl den inre som den yttre tjänsten. I första hand är det själva avtalsarbetet — förberedelserna och för UD:s del särskilt förhandlingarna — som medför olika arbetsuppgifter. Men även avtalens tillämpning innebär en betydande utökning av verksamheten. De ofta invecklade regleringarna av varuutbytet och betalningsfrågorna ställa de enskilda företagen i stort beroende av den officiella representationens bistånd. Utvecklingen har gått därhän, att det ofta är utomordentligt svårt för de enskilda företagen att genom egna åtgöranden övervinna de hinder, som genom statliga åtgärder på de flesta håll skapats för utrikeshandeln. Affärslivet och dess organ äro därför i behov av en ständig kontakt med den officiella utrikesrepresentationen och denna måste sålunda i stor utsträckning tagas i anspråk för att genom uppvaktningar och demarcher hos myndigheterna i vederbörande land bereda lättnader i de stundom betydande svårigheter av olika slag, som kunna föreligga.

Även om man på det internationella planet ådagalägger ett betydande intresse för en liberalisering av handeln länderna emellan, ter det sig dock ovisst, när några mera avsevärda förändringar härvidlag skola kunna påräknas. I varje fall torde man få räkna med att ett betydande statligt

inflytande över utrikeshandeln kommer att kvarstå i ett stort antal länder; även om en viss normalisering av förhållandena skulle äga rum.

Det är givet, att även det internationella samarbetet på de ekonomiska och handelspolitiska områdena (OEEC, ITO, GATT etc.), som efter kriget fått en mycket stor omfattning, medfört betydande arbetsuppgifter för utrikesförvaltningen.

Den svenska utrikeshandeln företer en relativt stark koncentrerings på ett fåtal marknader såväl när det gäller exporten som importen. Sålunda faller en betydande del av den svenska införseln och utförseln på ett fåtal av de stora industriländerna och det må framhållas, att åren 1936 och 1937 53,4 resp. 51 procent av det totala värdet av vår utförsel belöpte på de tre största avnämarnländerna. Efterkrigsåren ha visserligen uppvisat förhållanden, som inte torde kunna ge en helt tillförlitlig bild av utvecklingen, men det synes dock som om en bestämd tendens till ökad spridning av exporten skulle föreligga, och det kan nämnas att åren 1946 och 1947 belöpte 31,4 resp. 35,1 procent på de tre länder, som då voro de största avnämarna av den svenska exporten. Denna spridning av utrikeshandeln torde ur flera synpunkter motsvara ett handelspolitiskt och kommersiellt intresse och det synes därför vara anledning att i möjligaste mån stödja denna tendens. Emellertid medföra dessa förhållanden ökade arbetsuppgifter för utrikesförvaltningen och i samma riktning verkar den senaste tidens intensifiering av exportsträvandena.

Det är naturligt, att den betydande ökning av utrikesförvaltningens arbetsuppgifter, som förhållandena medfört, också skapat svårigheter att inom den förefintliga kostnadsramen tillgodose personalbehovet. Visserligen har det senaste decenniet medfört icke obetydliga förstärkningar på detta område, men det är likväl uppenbart, att dessa inte varit tillräckliga för att fylla de ökade kraven, och i detta sammanhang synes även böra framhållas, att flera andra länder, som med hänsyn till utrikeshandeln torde kunna jämföras med Sverige, ha en betydligt större utlandsrepresentation än vårt land.

Inte minst har personalorganisationens otillräcklighet kommit till uttryck vid de överläggningar, som utredningen hållit med representanter för näringslivet. Från åtskilliga håll har sålunda med stor skärpa betonats angelägenheten av en förstärkning såväl av beskickningarna i utlandet som av UD:s handelsavdelning.

Utredningen har verkställt en inventering av läget dels inom den yttre representationen och dels inom departementets handelsavdelning för att kunna precisera de ur handelspolitiska och kommersiella synpunkter i särskild grad aktuella personalbehoven. Härvid har utredningen utgått från den aktuella situationen men förutser, att den handelspolitiska och kommersiella utvecklingen snart nog kan komma att nödvändiggöra för-

stärkningar även i andra länder. Skulle detta bli händelsen och utvecklingen icke leda till minskat personalbehov på andra håll, torde utredningen få återkomma.

Den yttre representationen.

Innan utredningen går in på en diskussion av de olika aktuella personalbehoven inom den yttre representationen, må erinras om den »hemflyttning» av tjänster, som ägt rum under krigs- och efterkrigsåren. För att kunna på ett nöjaktigt sätt tillgodose personalbehovet ha vid ett antal beskickningar och konsulat placerade tjänstemän, företrädesvis i sekretäregraderna, tillfälligt inkallats för tjänstgöring inom departementet och vid utgången av augusti 1949 funnos inom departementet sex tjänster, som på detta sätt blivit föremål för »hemflyttning». En förstärkning av utrikesförvaltningens personalorganisation torde i första hand böra taga sikte på att möjliggöra ett återförande till utlandsrepresentationen av de hemflyttade tjänsterna, där detta i varje särskilt fall befinnes erforderligt.

Vid bedömandet av personalbehovet torde även frågan om de kommersiella biträdenas framtida ställning böra beaktas. Såsom redan i det föregående berörts, ha kommersiella biträden förordnats vid beskickningarna i Haag, London, Madrid och Rio de Janeiro samt konsulatet i Frankfurt am Main. Dessa befattningar, vilka betraktas såsom av mer tillfällig natur, ha inte inordnats i utlandsrepresentationens lönestat. Kostnaderna bestridas, såsom tidigare framhållits, av handels- och sjöfartsfondens varuutbytesmedel.

Även om man bör räkna med att dessa befattningar kunna bli erforderliga även för en tid framåt, är det svårt att för närvarande bedöma varaktigheten av de arbetsuppgifter det här är fråga om. Med hänsyn härtill har det inte ansetts lämpligt att för närvarande ingå på prövning av behovet av ändrade anställningsformer för dessa befattningshavare. Det synes sålunda riktigast, att den nuvarande anställningsformen såsom kommersiella biträden tillsvidare bibehålles och att man, sedan ytterligare erfarenheter vunnits, tar upp ärendet till förnyat övervägande, varvid även synes böra prövas frågan, hur kostnaderna för dessa befattningar böra täckas. Ett utnyttjande av handels- och sjöfartsfonden måste betraktas som en nödfallsutväg och det vore, enligt utredningens mening, olämpligt att i fortsättningen förbruka fondmedel för detta ändamål. Med hänsyn till dessa arbetsuppgifters art synes det kunna ifrågasättas, huruvida icke befattningarna, i den mån de anses böra bibehållas, böra bekostas av medel, som må kunna anvisas för utsändande av handelssekreterare.

Utredningen har även övervägt frågan, om man vid en förstärkning av utlandsrepresentationen bör använda den nya anställningsformen handelssekreterare. Med vissa undantag, för vilka särskilt redogöres, har emellertid utredningen funnit de arbetsuppgifter, som påkalla personalförstärkningar, närmast vara av den art att de böra handhas av befattningshavare inom den ordinarie utrikesrepresentationen. Vid bedömandet av detta spörsmål torde också böra tagas i visst beaktande, huruvida arbetsuppgifterna äro av den varaktighet, att de motivera inrättande av permanenta tjänster. Handelssekreteraretjänsterna torde vara lämpligare, när det gäller att tillgodose mera tillfälliga personalbehov, med hänsyn till att dessa befattningshavare anställas för vissa perioder. Emellertid kan mot bakgrunden av den rådande knappheten på personal göras gällande, att den måttliga personalökning, varom här är fråga, icke ger anledning antaga, att personalbeståndet i ett kommande skede skulle befinnas för stort. Härtill kommer, att det ur rekryteringssynpunkt måste anses angeläget att ha tillgång till fasta tjänster.

Vid den inventering av personalbehovet inom utrikesrepresentationen, som företagits, har utredningen funnit förstärkningar erforderliga i följande länder, nämligen Amerikas Förenta Stater, Argentina, Australien, Canada, Chile, Grekland, Indien, Indonesien, Israel, Italien, Mexico, Pakistan, Peru, Portugal, Syrien-Libanon och Uruguay. Vidare har befunnits erforderligt med ett bibehållande av de befattningar som kommersiella biträden, vilka inrättats i Brasilien, Nederländerna, Spanien, Storbritannien och Tyskland.

Även i åtskilliga andra länder skulle en utökning av representationen i och för sig vara önskvärd och behövlig. Med hänsyn till det budgetära läget har emellertid utredningen begränsat sig till att endast upptaga sådana länder, där en förstärkning icke kan undvaras utan betydande olägenheter för utrikeshandeln.

Här nedan lämnas redogörelser för de handelspolitiska och kommersiella relationerna med de länder, i vilka förstärkningar befunnits erforderliga eller fortsatt behov av kommersiella biträden ansetts föreligga, med angivande tillika av de förslag, som i anslutning härtill framkommit.

Amerikas Förenta Stater.

Det torde inte vara erforderligt att närmare belysa den amerikanska marknadens särskilt under nuvarande förhållanden utomordentligt stora betydelse för vår utrikeshandel. Angelägenheten att skapa gynnsamma betingelser för handeln med detta område har uppmärksamrats i ökad omfattning och de överväganden, som förekommit i dessa frågor, ha helt

nyligen resulterat i att en handelssekreterare anställts med placering i Chicago.

Vidare har övervägts att inrätta ett lönat konsulat i Los Angeles-området. Det är i främsta rummet sjöfartsintressena, som motivera en förstärkning av representationen inom detta område, men även ur de svenska exportföretagens synpunkt är en förstärkning av den officiella representationen inom detta område önskvärd. Utredningen vill sålunda för sin del tillstyrka det framkomna förslaget om upprättande av ett lönat konsulat i San Pedro.

En annan fråga, som dryftats i detta sammanhang, avser behovet av en förstärkning av den svenska representationen i Texas och förslag har framkommit om anställande av en lönad vicekonsul i Houston. Med hänsyn till den synnerligen starka ekonomiska utvecklingen i detta område och de möjligheter, som denna torde innebära för svensk export, har utredningen för sin del funnit sig böra tillstyrka detta förslag.

Argentina.

Argentina är vår viktigaste exportmarknad i Sydamerika. Före kriget gick 1—2 % av vår export dit. 1947 var siffran 5,9 % (191 miljoner kronor) och 1948 3,8 % (153 miljoner kronor).

Argentina är inbegripet i en betydelsefull industrialiseringsprocess, som medför stora möjligheter för avsättningen av svenska verkstadsprodukter. Likaså utgör Argentina en gynnsam marknad för den svenska massa- och pappersexporten. Då Argentina under de senaste åren infört en omfattande importkontroll, har den svenska exporten dit att räkna med svårigheter, för vilkas övervinnande en förstärkning av beskickningen torde vara erforderlig.

Beskickningen i Buenos Aires består av ett sändebud, en förste beskickningssekreterare, en attaché, en pressattaché och en förste kanslist och därjämte är till beskickningen knuten en handelssekreterare.

Med hänsyn till ovanberörda omständigheter finner sig utredningen böra föreslå, att den befattning som förste beskickningssekreterare, vilken under krigsåren hemflyttats till departementet, återföres till beskickningen.

Australien.

Den svenska exporten till Australien efter kriget mötte till en början betydande svårigheter till följd av de australiska myndigheternas ytterst restriktiva importpolitik gentemot vårt land. Sedan handeln emellertid blivit föremål för avtalsmässig reglering, varigenom diskrimineringen mot svenska varor de facto kom att upphöra, har varuutbytet kontinuerligt

ökat. 1948 uppvisade rekordsiffror för den svensk-australiska handeln (export 93 miljoner kronor, import 61 miljoner kronor).

Genom en överflyttning av sterlingländernas import från hårdvaluta-till mjukvalutaländer torde man även i fortsättningen kunna räkna med goda avsättningsmöjligheter på den australiska marknaden för svenska varor. Den ökade konkurrensen, framför allt från den brittiska exportindustriens sida — som i Australien har förmånen av betydande preferentstullar — torde emellertid göra det angeläget, att de i Australien etablerade svenska exportföretagen och deras representanter även i fortsättningen erhålla ett effektivt fortlöpande stöd från den svenska representationen därstädes.

Beskickningen i Canberra består av ett sändebud, en beskickningssekreterare och en kanslist. I övrigt förekommer emellertid inte någon lönad svensk representation i detta land men däremot ett tiotal olönade konsulat eller vicekonsulat. Sålunda finnes i Melbourne ett olönat konsulat och det är till detta, som behovet av förstärkning av representationen i Australien i huvudsak hänförs.

Genom de ökade svensk-australiska handelsförbindelserna har denna hamn erhållit en växande betydelse för den svenska sjöfarten. En omfattande handel är koncentrerad till Melbourne och det kan nämnas, att den federala myndighet, som har hand om alla frågor rörande den australiska exporten, nämligen den till Department of commerce and agriculture hörande Export marketing branch överflyttat till denna stad. Dess kommersiella betydelse har uppmärksamats av våra ledande exportföretag, av vilka flera förlagt sina huvudkontor dit, och vissa av dem ha också betydande fabriksanläggningar på denna plats.

Utvecklingen av Sveriges handel och sjöfart på detta land har sålunda gjort en förstärkning av representationen i Melbourne erforderlig och utredningen vill därför för sin del förorda inrättande av en lönad förste vicekonsulsbefattning i Melbourne.

Brasilien.

Handelsförbindelserna med Brasilien präglas av den stora svenska importen därifrån av kaffe och på senare år av bomull. Traditionellt föreligger på grund härav ett svenskt importöverskott. 1948 uppgick importen sålunda till 111 miljoner kronor och exporten till allenast 77 miljoner kronor. Inför de brasilianska myndigheternas allt oftare framförda krav på reglering i hårdvaluta av eventuella svenska betalningsunderskott och med hänsyn till de olägenheter av olika art, som skulle föranledas av ytterligare begränsning av kaffe- och bomullsimporten, har under 1949 den svenska exporten starkt intensifierats. Emellertid föreligger i fråga

om Brasilien behov av ökad upplysnings- och förmedlingsverksamhet rörande våra exportmöjligheter.

Beskickningen i Rio de Janeiro består för närvarande av ett sändebud, ett beskickningsråd, en beskickningssekreterare, en förste kanslist och en kanslist ävensom ett kommersiellt biträde. Det är uppenbart, att fortsatt behov föreligger av den förstärkning, som erhållits genom anställandet av det kommersiella biträdet.

Canada.

Sveriges handel med Canada är av betydligt mindre omfattning än flertalet jämförliga europeiska länders. Importen hade 1947 ett värde av 52 miljoner kronor och 1948 av 35 miljoner. Exporten uppgick samtidigt till allenast 11 resp. 10 miljoner kronor.

Den canadensiska marknaden är på grund av landets ofantliga utsträckning tämligen svårbearbetad, men, då Canada är ett dollarland, förefaller det angeläget att intet försummas för att öka vår export dit.

För detta ändamål synes det böra övervägas att representationen i detta land, vilken för närvarande endast består av ett sändebud, en attaché och två förste kanslist, återfår den förste sekreterarebefattning, som hemflyttats till departementet.

Chile.

Exporten har under efterkrigsåren varit mellan 16 och 21 miljoner kronor, vilket innebär betydande ökning jämfört med förkrigsåren. Vi ha normalt ett stort importöverskott på Chile beroende i första hand på koparköpen. Importen hade sålunda 1946 och 1947 ett värde av 37 miljoner kronor, ehuru den av särskilda skäl 1948 begränsades till inemot 10 miljoner.

Beskickningen i Santiago de Chile, vilken består av ett beskickningsråd (envoyé) och en kanslist, synes vara i behov av en viss förstärkning. Utredningen har dock icke ansett sig böra framlägga förslag om inrättande av någon ytterligare tjänst vid denna beskickning. Den utökning av beskickningen i Lima, som föreslås i det följande, torde nämligen i viss omfattning kunna utnyttjas även för beskickningen i Santiago och utredningen får därför hänvisa till vad som anföres beträffande representationen i Peru.

Grekland.

Handeln på Grekland har under efterkrigsåren kännetecknats av stora svenska exportöverskott. Sålunda svarade 1947 mot en import av 3,7 mil-

joner kronor en export av 19,3 miljoner. För 1948 voro siffrorna 9,2 resp. 25,1 miljoner kronor. För 1949 har förutsetts ett exportöverskott av ej mindre än 35 miljoner kronor, att betalas genom begagnande av en grekisk dragningsrätt på Sverige inom ramen för det intereuropeiska betalningsavtalet, vilket innebär, att Sverige erhåller motsvarande belopp i dollars.

Den nuvarande personalbesättningen — ett beskickningsråd med envoyés ställning — är icke tillräcklig för att handhava de uppgifter, som varuutbytet aktualiserar. För att möjliggöra detta är inrättandet av en tjänst som beskickningssekreterare vid beskickningen i Athén erforderligt.

Indien.

Den svenska exporten på Indien har visserligen under efterkrigsåren visat en ständig ökning — 31,7 miljoner kronor 1947 och 55 miljoner kronor 1948 (i dessa siffror ingår även Pakistan). Denna tendens torde emellertid för tillfället få anses ha kulminerat på grund av mera restriktiv inställning från de indiska myndigheternas sida. Importen från Indien och Pakistan tillsammans uppgick 1947 till 37 miljoner och 1948 till 68 miljoner kronor. Under januari—juli 1949 hade importen från Indien enbart ett värde av 18 miljoner kronor.

Indien erbjuder med sin befolkning på över 300 miljoner invånare en betydande potentiell marknad, som just nu förefaller att börja öppnas för de västerländska industristaterna.

Beskickningen i New Delhi består av ett beskickningsråd med envoyés ställning samt en attaché. För den förstnämnda befattningen har man nödgats taga i anspråk en byråchefsbefattning inom UD, vilket givetvis endast måste betraktas som en nödfallsutväg, och det är uppenbarligen angeläget att denna befattning snarast återföres till departementet. För att möjliggöra detta får utredningen sålunda föreslå, att vid beskickningen i New Delhi inrättas en tjänst såsom beskickningsråd.

I samband med inrättande av beskickningen i New Delhi har det lönade generalkonsulatet i Bombay ersatts med ett olönat konsulat, vilket sedermera omvandlats till ett olönat generalkonsulat. Det är emellertid uppenbart, att detta enorma område icke kan täckas genom den nuvarande representationen. Bombay torde för närvarande betraktas som Indiens viktigaste affärscentrum och de flesta svenska företag med egen representation i Indien ha dessa förlagda dit. Dessutom ha flertalet övriga utländska beskickningar avdelat kommersiell personal till Bombay.

I detta sammanhang må även framhållas, att Kungl. Maj:t anvisat medel för orienterande marknadsundersökningar i Indien. En av exportföreningen

för detta ändamål anställd person har anknutits till beskickningen i New Delhi samt har huvudsakligen sin placering i Bombay.

Med hänsyn till de möjligheter, som den indiska marknaden innefattar för vårt land, och Bombays betydelse såsom kraftcentrum inom det indiska näringslivet synes det befogat med en förstärkning av vår officiella representation där. Utredningen vill sålunda föreslå, att vid generalkonsulatet i Bombay anställs en lönad förste vicekonsul.

Israel.

Handeln med Israel har under efterkrigstiden kontinuerligt ökat, ett förhållande som varit särskilt påtagligt under första halvåret 1949, d. v. s. från brittiska mandatets upphörande och fientligheternas avslutande. Exporten uppgick sålunda 1948 till 7,4 miljoner kronor och under första halvåret 1949 till 9,6 miljoner kronor. Importen, som under angivna perioder haft ett värde av 5,6 resp. 8,9 miljoner kronor, har nästan uteslutande bestått av citrusfrukter. Israel är ett land under uppbyggnad och erbjuder goda avsättningsmöjligheter för en rad svenska exportvaror. Det torde vara av särskild vikt att just nu, under landets organiseringsperiod, upparbeta den svenska exporten.

Under den brittiska mandattiden var Sverige representerat genom konsulatet i Jerusalem, Tel Aviv och Haifa. Konsulatet i Jerusalem har numera avslutat sin verksamhet. De båda andra konsulatet, som äro olönade, existera fortfarande men ha på grund av rådande förhållanden begränsade möjligheter att tillgodose svenska ekonomiska och kommersiella intressen i Israel. Frånvaron av en ur förhandlingssynpunkt erforderlig rapportering om Israels handelspolitiska status samt svårigheterna att erhålla kontakt med de israeliska myndigheterna ha förorsakat betydande olägenheter. Även må erinras att den svenska sjöfarten på detta land är av stor betydelse.

Utredningen vill för sin del förordna, att en svensk representant snarast möjligt placeras i Tel Aviv, men anser sig icke kunna fatta ståndpunkt till i vilken egenskap en sådan representant lämpligen bör anmälas. Utredningen vill emellertid framhålla, att han bör erhålla en sådan ställning, att han kan träda i förbindelse med vederbörande myndigheter. Någon befattning inom utrikesförvaltningen synes icke för närvarande kunna upprättas för ändamålet. Däremot synes angeläget, att medel för utsändande av en dylik representant ställas till förfogande, förslagsvis från anslaget till åtgärder för främjande av varuutbytet med främmande länder.

Italien.

Italien har under efterkrigsåren spelat en procentuellt betydligt större roll i Sveriges utrikeshandel än tidigare. 1947 härstammade 4 %, d. v. s. 206 miljoner kronor, av vår totala import därifrån; 1948 voro siffrorna 3,4 % och 168 miljoner kronor, medan vi 1938 endast togo 1,5 % därifrån (30 miljoner kronor). Även exporten har avsevärt ökat från omkring 35 miljoner kronor åren före kriget till 92 resp. 88 miljoner under 1947 och 1948. Ett betydande importöverskott föreligger likväl i den svensk-italienska handeln.

Beskickningen i Rom består av ett sändebud, ett beskickningsråd och en attaché. I övrigt förekommer icke någon lönad representation i detta land. Däremot finnas ett tjugotal olönade konsulat eller vicekonsulat, bl. a. ett konsulat i Milano.

Svårigheter föreligga att bevaka handelsutbytet med Italien och i all synnerhet har det visat sig svårt att med den nuvarande representationen i Milano få det bistånd från den officiella representationens sida, som skulle vara önskvärt för näringslivets del. Med hänsyn till att de flesta importörer — särskilt på textilområdet — ha sina kontakter i denna stad torde det få anses önskvärt med en förstärkning på denna plats.

För närvarande har man tillfälligt beaktat behovet av en förstärkning genom att vid det olönade konsulatet därstädes anställa en biträdande tjänsteman. Många skäl tala emellertid för att träffa en mera permanent anordning.

Ett alternativ, som i slutskedet av utredningens överläggningar i dessa frågor framkommit, är möjligheten att bilda en handelskammare i Milano, en fråga som väckts inom de svenska kretsarna därstädes. Undersökningarna i denna fråga ha ännu inte fortskridit så långt att man kan närmare bedöma möjligheterna att realisera en sådan tanke, vilken emellertid synes vara värd att tagas under närmare övervägande. En annan lämplig anordning är att i Milano placera en handelssekreterare. Om tanken att inrätta en handelskammare där skulle vinna fastare form, skulle förordnandet av en handelssekreterare innebära en lämplig övergångsanordning.

Utredningen vill sålunda på anförda skäl föreslå, att en befattning som handelssekreterare inrättas med placering i Milano.

Mexico.

Handeln med Mexico har, liksom med Latinamerika i övrigt, numera en betydligt större omfattning än före kriget. Exporten, som under förkrigsåren icke nådde upp till 9 miljoner kronor, hade 1947 ett värde av 24 och 1948 av 29 miljoner kronor. Importen översteg under förkrigsåren exporten och höll sig omkring 12 miljoner kronor. Efter kriget har den

varierat starkt: 23 miljoner 1946, 32 miljoner 1947 och endast 13 (av valutaskäl) 1948. Vissa av de råvaror, som normalt tagits från Mexico, kunna möjligen i ökade kvantiteter uppdrivas på andra marknader, men på längre sikt är det förmodligen nödvändigt att räkna med större svenska inköp i Mexico.

Med hänsyn till dessa förhållanden ävensom till de stora intressen, som den svenska industrien har i detta land, synes det erforderligt att beskickningen i Mexico City, vilken för närvarande består av ett sändebud, en attaché och en förste kanslist, erhåller förstärkning. Denna torde i främsta rummet böra ske genom återflyttning av den befattning som förste beskickningssekreterare, vilken hemflyttats till departementet.

Nederländerna.

Nederländernas andel i den svenska exporten och importen har under efterkrigsåren ökat betydligt sedan 1930-talet. Handelsomslutningen år 1948 uppgick till över 500 miljoner kronor, medan motsvarande siffra för år 1938 var endast 150 miljoner. Årets omslutning beräknas uppnå 600-miljonerstrecket.

Det mycket invecklade och restriktiva holländska importlicenssystemet har nödvändiggjort, att de officiella svenska representanterna noga följa såväl de enskilda affärstransaktionernas behandling hos de nederländska myndigheterna som handelsns utveckling i stort. I många fall äro ingripanden från beskickningen nödvändiga för att utverka licenser för import till Nederländerna av angelägna svenska exportprodukter.

Indonesien med sina cirka 70 miljoner invånare representerar en betydande marknad och det synes angeläget att vårt land så snart möjlighet därtill är för handen söker nå en tillfredsställande lösning av frågan om svensk representation i Batavia. Emellertid lära — enligt vad som är utredningen bekant — undersökningar för närvarande pågå av möjligheterna att lösa denna fråga, och utredningen har därför icke ansett sig böra nu taga ställning till detta spörsmål.

Beskickningen i Haag består för närvarande av ett sändebud, en förste beskickningssekreterare, en beskickningssekreterare samt ett kommersiellt biträde. Det synes uppenbart att i varje fall under den närmaste framtiden fortsatt behov av det kommersiella biträdet föreligger.

Pakistan.

Före den 1 januari 1949 redovisas Pakistan icke separat i svensk tullstatistik utan tillsammans med Indien. Under de första sju månaderna i år uppgick exporten dit — huvudsakligen papper och massa — till ett

värde av 5,2 miljoner kronor. Importen, bestående främst av bomull, hudar och jute, uppgick till 9,3 miljoner. Från officiell pakistansk sida har stort intresse visats för ökade inköp från Sverige. Med sin befolkning på över 80 miljoner erbjuder Pakistan en stor potentiell marknad. Det är emellertid att förvänta, att landets handelspolitiska orientering i väsentlig grad kommer att bestämmas av utvecklingen under de närmaste åren. Det är därför angeläget att icke försitta någon tid, därest man önskar i Pakistan upparbeta en marknad för svenska produkter.

Beträffande detta land har nyligen beslutits, att diplomatiska förbindelser skola upptagas, innebärande för Sveriges del, att sändebudet i Teheran ackrediterats jämväl i Karachi. Denne kan emellertid endast tidvis vistas där och Sveriges ende på platsen bosatte representant är en olönad konsul. Ur handelspolitisk och kommersiell synpunkt synes en dylik utformning av vårt lands officiella representation i Pakistan knappast kunna anses tillfredsställande. Det förefaller sålunda önskvärt, att en lönad tjänsteman placeras i Karachi och utredningen vill för sin del föreslå, att en förste beskickningssekreterare anställs där.

Peru.

Exporten till Peru är visserligen av en ganska begränsad omfattning — något över 9 miljoner kronor under vardera av 1946 och 1947 och 5 miljoner kronor 1948. Sedan numera importlicenssystemet radikalt ändrats, har den svensk-peruanska handeln under de första sju månaderna år 1949 resulterat i ett exportöverskott om icke mindre än 6,7 miljoner kronor.

Eftersom det ankommer på beskickningen i Lima att övervaka och befrämja varuutbytet med jämväl Bolivia och Ecuador, bör i detta sammanhang nämnas att Sverige på båda dessa länder har exportöverskott i dollars. 1947 och 1948 resulterade sålunda handeln med Bolivia i överskott om 1,5 resp. 3,9 miljoner kronor och handeln med Ecuador i överskott om 1,7 resp. 2,9 miljoner kronor.

Beskickningen i Lima, som består av ett sändebud och en kanslist, torde få anses vara i behov av en förstärkning. Såsom i det föregående framhållits torde denna i viss omfattning kunna utnyttjas även för beskickningen i Santiago de Chile. Bl. a. skulle det vara önskvärt att för båda dessa beskickningar få tillgång till en tjänsteman, som kan vikariera för beskickningscheferna under deras semestrar och tjänstledigheter.

Utredningen vill sålunda föreslå, att till beskickningen i Lima återföres den befattning som förste beskickningssekreterare, vilken hemflyttats till departementet.

Portugal.

Portugals alltmera utpräglade ställning som hårdvalutamarknad torde ha bidragit till att vår import från detta land, som under de första efterkrigsåren stigit till cirka 27,5 miljoner kronor från 7,6 miljoner kronor 1938, år 1948 åter gått tillbaka något till 18,7 miljoner kronor. Samtidigt kunde dock exporten dit, som utgjorde 5,4 miljoner kronor år 1938, 1948 bibehållas vid ungefär samma nivå som under 1946 och 1947 nämligen omkring 40 miljoner kronor. Vårt gällande avtal med Portugal förutser emellertid ett balanserat varuutbyte, varför våra exportmöjligheter torde bli beroende av vår import från denna allt hårdare marknad.

Portugal har hittills försett oss med en rad viktiga produkter som kopra, sisal, harts, kork och wolfram men även mindre viktiga som t. ex. sardiner och viner. Av vår egen export äro verkstadsprodukterna relativt väl inarbetade på den portugisiska marknaden. Det portugisiska importlicenssystemet har ökat arbetsuppgifterna för våra officiella representanter.

Den nuvarande representationen med ett sändebud och en kanslist är icke tillräcklig för dessa uppgifter och det skulle i och för sig vara önskvärt att förstärka beskickningen med en beskickningssekreterare. Utredningen har emellertid funnit, att man i avvaktan på ytterligare erfarenheter bör pröva, om icke behovet av personalökning tillsvidare kan tillgodoses genom att man placerar en attaché vid denna beskickning. Kostnaderna härför torde kunna inrymmas inom tillgängligt anslag för avlöning av attachéer.

Spanien.

Efter krigsslutet har vår handel med Spanien successivt ökat i betydelse (omslutning 1947 — 74 miljoner kronor, 1948 — 108,2 miljoner kronor), varvid ett mindre svenskt importöverskott i huvudsak täckts med fraktinkomster. Då handeln haft att kämpa med åtskilliga svårigheter, såsom den höga spanska prisnivån, varubristen och den i Spanien tillämpade licenspolitiken, ha ingripanden genom våra officiella representanter ofta varit nödvändiga för att tillvarataga de svenska intressena.

För nästa avtalsperiod (1949—50) förutses en svensk import på 75 miljoner kronor samt en export på 70 miljoner kronor.

Spanien utgör en viktig och under utveckling stadd marknad, men så länge varuutbytet måste bilateralt balanseras erbjuder den särskilda problem, som kräva omsorgsfullt beaktande.

Beskickningen i Madrid består för närvarande av ett beskickningsråd, en beskickningssekreterare, en attaché och en kanslist, varjämte under innevarande år anställt ett kommersiellt biträde. Den förstärkning, som

erhållits genom detta biträde, har varit synnerligen befogad och fortsatt behov därav föreligger otvivelaktigt.

Storbritannien.

Storbritannien har traditionellt varit en av vårt lands mest betydande exportmarknader med ett årligt exportöverskott före kriget på mellan 150 och 200 miljoner kronor. Under de första efterkrigsåren minskades detta årliga överskott till cirka 50 miljoner kronor och 1948 medförde rentav ett underskott i balansen på cirka 150 miljoner kronor; samtidigt steg omslutningen detta år till över 1 500 miljoner kronor, medan förkrigssiffrorna stannat vid mellan 600 och 700 miljoner kronor. Det svenska underskottet balanserades emellertid mer än väl av våra sterlingtillgodohavanden, vilka i början av år 1948 uppgingo till 35 miljoner £. För innevarande år har man räknat med ett bibehållande av 1948 års omslutning i varuutbytet, dock med bättre balans mellan import och export åstadkommen genom en stegring av den svenska exporten. Storbritanniens dominerande betydelse som handelspartner torde ytterligare komma att ökas genom ömsesidiga importöverflyttningar från dollarområdet och andra länder, som ej devalverat, samt i den mån de inom ramen av det europeiska ekonomiska samarbetet planerade liberaliseringsåtgärderna träda i kraft.

I detta sammanhang må också understrykas den betydelse, som representationen i Storbritannien har för våra handelsförbindelser med de brittiska kolonierna.

Beskickningen i London består för närvarande av ett sändebud, ett beskickningsråd, ett handelsråd, 2 beskickningssekreterare, 2 attachéer, en pressattaché, en lantbruksattaché, en förste kanslist och ett kommersiellt biträde.

Ett bibehållande av det kommersiella biträdet vid beskickningen i London torde få anses ofrånkomligt.

Syrien och Libanon.

Sveriges export till Syrien och Libanon uppgick under 1948 till nära 3 miljoner kronor, medan vår import från de båda länderna belöpte sig till 0,9 miljoner kronor. Under åren efter kriget har den svenska exporten till de berörda områdena visat en stigande kurva. Handelsutbytet har sålunda under åren 1945—1948 lämnat ett svenskt exportöverskott om cirka 2 miljoner kronor per år.

Den svenska exporten till Syrien och Libanon har huvudsakligen omfattat papper och papp, verkstadsprodukter, sågade och hyvlade trävaror

samt transportmedel. Vår import därifrån har bl. a. bestått av hudar och skinn, spånadsämnen, tobak och frukt.

De båda ländernas betydelse som marknad för svensk export torde vara i stigande.

Av de båda länderna utgör Libanon med huvudstaden Beirut det viktigaste handelscentrum. Möjligheter till handelskontakter med det stora marknadsområde, som bildas av arabstaterna Irak, Transjordanien och Saudi-Arabien, finnas även i Beirut.

Sändebudet i Kairo är ackrediterat jämväl i Beirut och Damaskus men är givetvis genom det betydande avståndet förhindrat att effektivt bevaka de svenska handelsintressena i Syrien och Libanon. I dessa länder representeras Sverige i övrigt endast av två beskickningen i Kairo underställda honorärkonsulat, förlagda till Beirut och Damaskus. Denna representation är enligt utredningens mening ej tillfyllest för att Sveriges kommersiella intressen skola kunna tillvaratagas på ett tillfredsställande sätt. Utredningen vill därför föreslå, att representationen i Syrien och Libanon förstärkes, och förordar, att detta sker genom utsändandet av en handelssekreterare, vilken gentemot vederbörande myndigheter bör erhålla konsular status. Utredningen får sålunda föreslå, att en befattning som handelssekreterare inrättas med placering i Beirut.

Västtyskland.

Före kriget var Tyskland en av våra mest betydande importmarknader med ett svenskt årligt importöverskott på 100 miljoner kronor av en omslutning på cirka 700 miljoner kronor. Efter kriget har av naturliga skäl handeln med de olika ockupationszonerna i Tyskland kunnat återupptagas endast successivt och i begränsad omfattning. Redan förra året hade emellertid omslutningen av vår handel med Västtyskland — d. v. s. de amerikanska, brittiska och franska ockupationszonerna — kommit upp till 250 miljoner kronor med ett svenskt exportöverskott på 40 miljoner kronor. Detta överskott reglerades huvudsakligen genom utnyttjande av de medel, som av Sverige ställts till de västallierades förfogande för finansierandet av Västtysklands import från Sverige (de s. k. Washingtonmedlen).

1949 års svensk-västtyska handelsavtal, som senare utsträckts att gälla till den 30 juni 1950, förutser en väsentlig utökning av varuutbytet. Den totala omslutningen under nu gällande avtalsperiod torde komma att uppgå till inemot 1 miljard kronor. Vår export utgöres huvudsakligen av järnmalm, skogsindustriprodukter och livsmedel; importen domineras av sådana viktiga produkter som koks, valsverksprodukter, maskiner, kemikalier och textilvaror. Den svenska exporten har hittills stött på vissa svårigheter, som hottnat dels i den ökade penningknappheten på den

tyska marknaden, dels i bristande importlicensiering på västtysk sida för svenska varor. I sistnämnda avseende ha fortlöpande diskussioner ägt rum mellan vår officiella representation i Västtyskland — närmast konsulatet i Frankfurt am Main — och tyska vederbörande. Även i fortsättningen torde det bliva erforderligt att upprätthålla en nära kontakt med vederbörande tyska instanser i handelspolitiska och kommersiella frågor. Ifrågavarande konsulat består av en förste vicekonsul, 2 attachéer och ett kommersiellt biträde.

För berörda ändamål är det erforderligt att även fortsättningsvis hava tillgång till den förstärkning, som erhållits genom anställande av ett kommersiellt biträde vid konsulatet i Frankfurt am Main.

Uruguay.

Vår handel med Uruguay, som under de sista förkrigsåren visat ett svenskt importöverskott på omkring 1,5—2 miljoner kronor vid en om Slutning, som gick upp till mellan 5,5 och 8 miljoner kronor, har efter kriget *dels* avsevärt ökat i omfattning (omslutning 1946—34,8 miljoner kronor, 1947 — 46,4 miljoner kronor, 1948 — 25,4 miljoner kronor), *dels* — efter införandet av importregleringen — visat ett svenskt exportöverskott.

Sedan betalningarna mellan Sverige och Uruguay avtalsmässigt reglerats, torde handelsutbytet sannolikt komma att i huvudsak balansera. Å uruguayisk sida ha under senare tid importrestriktiva åtgärder gjort sig gällande. Sålunda är all import numera beroende av förhandstillstånd, varvid licensgivningen i stort skall anpassas efter den uruguayiska handelsbalansens läge i förhållande till respektive importländer. En följd av dessa regler är, att en nedskärning av den svenska importen tenderar att påverka möjligheten att i Uruguay erhålla importtillstånd för svenska exportvaror. För att kunna övervinna dessa svårigheter torde det vara av vikt att de svenska exportörerna erhålla ett kontinuerligt stöd från beskickningen i Montevideo.

Vår import från Uruguay utgöres i huvudsak av så viktiga varor som hudar, ull och foderkakor, medan exporten koncentrerar sig till massa, papper, maskiner och apparater samt verktyg och dylikt.

Behovet av diplomatisk representation i Uruguay har tillgodosetts genom inrättande år 1949 av en beskickning i Montevideo, vilken förestås av ett beskickningsråd såsom chargé d'affaires. För detta ändamål har tagits i anspråk en byråchefsbefattning i UD. Denna anordning måste emellertid betraktas som en nödfallsutväg och det är därför erforderligt att för detta ändamål inrätta en särskild befattning såsom beskickningsråd.

Utrikesdepartementets handelsavdelning.

Vad beträffar handelsavdelningen vill utredningen i första hand framhålla behovet av en personalökning på de ledande posterna. Den betydande ökningen av verksamheten har medfört, att handelschefens arbetsbörda blivit alltför omfattande och betungande och om effektiviteten skall kunna upprätthållas, synes det oundgängligt att ernå en avlastning. Särskilt angeläget är att man får en befattningshavare, vilken liksom handelschefen kan ha överblick över hela det handelspolitiska området och som kan biträda handelschefen vid ledningen av verksamheten och uppehålla dennes befattning vid ledigheter och tjänsteresor.

Utredningen har för sin del funnit detta lämpligast böra ske genom inrättande av en befattning såsom biträdande handelschef. För att kunna förvärva en tillräckligt kvalificerad person torde det vara erforderligt att denna befattning placeras åtminstone i lönegraden Co 14.

I ett föregående avsnitt har utredningen framhållit, att flera av de olägenheter, som vidlåda det handelspolitiska arbetet, torde bottna däri att staben av förhandlare vore väl begränsad och det gällde därför att på lämpliga vägar nå fram till en erforderlig ökning av den krets av personer, som kunde anlitas som förhandlingsledare.

Det skulle givetvis vara önskvärt att en sådan stab bildades på så sätt att man till handelsavdelningen knöte ett tillräckligt antal särskilt erfarna och skickliga förhandlare, hos vilka denna verksamhet kunde koncentreras. Emellertid är det svårt att i själva organisationen och rutinarbetet inordna ett erforderligt antal befattningshavare i den jämförelsevis höga tjänsteställning, som skulle erfordras för att kunna förvärva de mest kvalificerade förhandlarna till dessa befattningar.

Ur dessa synpunkter torde det inte vara lämpligt med mer än en särskild befattning som handelsförhandlare. Därjämte torde emellertid biträdande handelschefen i betydande omfattning få fylla en motsvarande funktion. Handelschefen själv torde däremot med hänsyn till sin arbetsbörda endast i jämförelsevis begränsad omfattning kunna åtaga sig förhandlingsuppdrag. Tidigare har framhållits, att ordföranden för HK liksom statssekreteraren i handelsdepartementet i vissa fall anlitas som förhandlingsledare. Detta torde alltjämt i viss utsträckning vara möjligt. I övrigt bör man — i den mån inte personer utanför administrationen anlitas, en fråga, som av utredningen tidigare berörts — i stort sett få anförtro dessa uppgifter till handelsavdelningens byråchefer. De böra så till vida utgöra grundstommen i staben av förhandlare att de stå till förfogande och kunna mottaga förhandlingsuppdrag i sådana fall, då annan förhandlingsledare inte anlitas.

För den nuvarande befattningen som handelsförhandlare har tagits i

anspråk tjänsten som sändebud i Berlin. Det är emellertid erforderligt att denna tjänst frigöres så att den kan disponeras för sitt egentliga ändamål och därför erfordras, att en särskild befattning som handelsförhandlare inrättas. I likhet med befattningen som biträdande handelschef torde den böra placeras i lönegraden Co 14.

En olägenhet när det gäller att anlita cheferna för handelsavdelningens olika byråer som förhandlingsledare är, att de inte ha den tjänsteställning, som kan vara önskvärd vid förhandlingar. Även om det inte är befogat att av denna anledning inrätta högre befattningar, är det dock erforderligt att envar av handelsavdelningens sju byråer ställs under en ordinarie byråchefs ledning. Den hittills på vissa byråer tillämpade anordningen med en förste sekreterare såsom tjänsteförrättande byråchef är inte heller i övrigt tillfredsställande; det måste anses önskvärt att dessa befattningshavare erhålla den tjänsteställning, som svarar mot deras arbetsuppgifter.

Antalet för avdelningens sju byråer avsedda byråchefsbefattningar utgör för närvarande fem. Av dessa disponeras emellertid två för beskickningarna i Montevideo och New Delhi. Därest, såsom föreslagits, två beskickningsrådstjänster inrättas för dessa beskickningar, skulle ifrågasvarande två byråchefsbefattningar kunna återföras till handelsavdelningen. Under sådana förhållanden erfordras därför två nya byråchefstjänster, nämligen en för kanslibyrån och en för IV byrån. Utredningen vill sålunda föreslå, att två nya befattningar som byråchefer inrättas.

I anslutning härtill må framhållas angelägenheten av att dessa tjänster rekryteras med sikte bl. a. på att byråcheferna skola kunna anförtros förhandlingsuppdrag och likaledes är det angeläget att de erhålla den träning, som är erforderlig för att de skola kunna fullgöra sådana uppdrag.

I avsnittet om förhandlingsarbetet har understrukits behovet av kontinuitet med avseende å de personer, som anlitas som förhandlare, och därvid har betonats att möjligheterna härtill ytterst torde sammanhänga med frågan, i vilken utsträckning man kunde skapa sådana anställningsförhållanden, att det bleve möjligt att på ifrågasvarande poster under en följd av år behålla samma person.

Frågan om kontinuiteten måste tillmätas stor betydelse och detta gäller inte bara förhandlarna utan även övriga tjänstemän på handelsavdelningen. Det är önskvärt att på denna avdelning hava personal med intim kännedom om de kommersiella förbindelserna med olika länder — en kännedom, som kan vinnas endast genom en icke alltför kortvarig tjänstgöring på samma plats. Emellertid är det svårt att hålla en sådan fast stab för det handelspolitiska arbetet. Det är av vikt att tjänstemännen på beskickningarna inriktas på handelsfrågor och i stor omfattning få tjänstgöra på handelsavdelningen. Det måste sålunda med avseende å personalbe-

ståndet förekomma en ständig cirkulation mellan handelsavdelningen och den yttre representationen. Även om det sålunda inte är möjligt att skapa en fast stab av tjänstemän på handelsavdelningen, är det dock angeläget att det inte förekommer alltför täta personbyten på de ledande posterna. Svårigheterna att under längre tid behålla befattningshavare på dessa tjänster torde intimt sammanhånga med de ekonomiska villkoren, vilka få anses i stort sett fördelaktigare inom den yttre än inom den inre tjänsten. Härtill kommer, åtminstone när det gäller de högre befattningarna på handelsavdelningen, att dessa i jämförelsevis betydande omfattning äro förbundna med en representationsskyldighet, som medför avsevärda kostnader.

Till vissa tjänstemän inom UD utgå särskilda representationsbidrag. Sålunda uppbär kabinettssekreteraren och chefen för pressbyrån dylika bidrag å 8 000 kronor för år.

Utredningen vill för sin del föreslå, att nu ifrågavarande befattningshavare — handelschefen, biträdande handelschefen och den särskilde handelsförhandlaren — tillerkännas motsvarande bidrag.

När det gäller byråchefstjänsterna är det särskilt angeläget med en avvägning mellan kravet på kontinuitet och behovet av cirkulation mellan yttre och inre tjänst. Kontinuiteten torde här i främsta rummet få sökas på den vägen att man tillser att på varje byrå finnes en befattningshavare, som tjänstgjort längre tid på byrån och därför är särskilt förtrogen med dess arbetsuppgifter.

Den av utredningen i det föregående föreslagna »återflyttningen» till respektive beskickningar av fyra befattningar som förste beskickningssekreterare nödvändiggör att lika många tjänster upprättas inom departementet om befattningarna i mellangraderna skola kunna bibehållas vid sitt nuvarande antal. För att erhålla en bättre proportion mellan olika slag av tjänster anser utredningen det emellertid önskvärt att av de tjänster, som sålunda inrättas för att möjliggöra en »återflyttning», endast en inrättas såsom förste sekreterarebefattning, medan de andra placeras i andre sekreteraregraden.

Emellertid är det uppenbart att det nuvarande antalet befattningar som sekreterare och attachéer inte är tillräckligt för att tillgodose de alltmer ökade krav, som ställas på handelsavdelningens personal. Redan de nuvarande arbetsförhållandena göra det erforderligt med en förstärkning inom denna personalkategori. Härtill komma svårigheterna att med det nuvarande antalet befattningar inom de lägre graderna i rimlig mån tillgodose kravet på kontinuitet och dessa förhållanden komma givetvis att än mer accentueras, i den mån byråcheferna mera regelmässigt anlitas som förhandlingsledare. Utredningen har med hänsyn härtill funnit ytterligare

fyra befattningar erforderliga för att tillgodose det mest angelägna personalbehovet.

I första hand har övervägts om icke förstärkningen kunde ske genom en ökning av antalet attachéer. Med hänsyn till de särskilda krav, som denna är avsedd att tillgodose, har emellertid utredningen funnit övervägande skäl tala för att ifrågavarande befattningar inrättas såsom andre sekreteraretjänster.

Efter inrättande av de föreslagna nya befattningarna skulle handelsavdelningens personalplan få följande utseende:

Handelschefen						
Biträdande handelschef			Handelsförhandlare			
Kansli- byrån	De geografiska byråerna					Internationella byrån
	I	II	III	IV	V	
bch	bch	bch*	bch	bch	bch*	bch
<u>1 s</u>	<u>2 s</u>	1 s	<u>1 s</u>	<u>1 s</u>	2 s	1 s
<u>2 s</u>	<u>2 s</u>	2 s	<u>2 s</u>	2 s	<u>2 s</u>	1 s
<u>2 s</u>	att	2 s	<u>2 s</u>	2 s		2 s
att		att	att	att		<u>2 s</u>
		att				att

bch = byråchef

2 s = andre sekreterare

1 s = förste sekreterare

att = attaché

De av utredningen föreslagna nya befattningarna äro understruktna.

* Från den yttre representationen »återflyttad» befattning.

Beräknade kostnader för de föreslagna förstärkningarna.

Kostnaderna till avlöningar m. m. för de föreslagna ökningarna av antalet konsulära och diplomatiska befattningar inom den yttre representationen torde kunna beräknas på följande sätt.

Befattning	Löne-grad	Årslön inkl. rörligt tillägg	Orts-tillägg	Utom-europeiskt tillägg	Ch.-d'aff. tillägg	Summa
Beskickningsråd						
1) Montevideo	Ca 33	17 256	14 000	5 000	2 000	38 256
2) New Delhi		17 256	24 000	5 000	2 000	48 256
Förste beskickningssekreterare i Karachi	Ca 29	14 808	16 000	5 000		35 808
Förste vicekonsul						
1) Bombay		14 808	15 000	5 000		34 808
2) Melbourne		14 808	12 000	5 000		31 808
Beskickningssekreterare i Athén	Ca 24	11 460	6 000			17 460
Vicekonsul i Houston		11 460	14 000	3 000		28 460
		101 856	101 000	28 000	4 000	234 856

Till dessa kostnader å i runt tal 235 000 kronor komma prisutjämnings-tillägg och barnbidrag för dessa befattningshavare, vilka beräknas till 79 000 kronor. Sammanlagt skulle sålunda kostnaderna för dessa befattningar uppgå till $(235\ 000 + 79\ 000 =) 314\ 000$ kronor.

De föreslagna förstärkningarna inom den yttre representationen torde även medföra vissa kostnader för biträdes hjälp och hyror, vilka utredningen uppskattat till 60 000 kronor.

Även i övrigt synes för ifrågavarande ändamål få räknas med vissa kostnader exempelvis för resor och expenser. Det är emellertid synnerligen svårt att på nuvarande stadium uppskatta dessa kostnader. Med hänsyn härtill och då det här är fråga om jämförelsevis begränsade belopp, vilka delvis torde kunna täckas inom ramen för tillgängliga förslagsanslag, har utredningen icke ansett sig böra upptaga dessa i beräkningarna.

De föreslagna befattningarna i Beirut, Tel Aviv och Milano ha kostnadsberäknats till 40 000 kronor för envar av dem, eller sålunda tillhoppa 120 000 kronor.

De föreslagna nya befattningarna inom UD:s handelsavdelning ha beräknats medföra följande lönekostnader.

Befattning	Lönegrad	Arslön inkl. rörligt tillägg
Biträdande handelschef	Co 14	21 528
Handelsförhandlare		21 528
Byråchefer:		
1) kanslibyrån	Ca 33	17 256
2) IV byrån		17 256
Förste sekreterare	Ca 29	14 808
Andre sekreterare		
1) kanslibyrån	Ca 24	11 460
2) »		11 460
3) I byrån		11 460
4) »		11 460
5) III byrån		11 460
6) V byrån		11 460
7) internationella byrån		11 460
		172 596

Härtill komma kostnaderna för de föreslagna representationsbidragen åt handelschefen, biträdande handelschefen och handelsförhandlaren, vilka skulle uppgå till ($3 \times 8\,000 =$) 24 000 kronor.

Sammanlagt skulle sålunda för samtliga ifrågavarande ändamål erfordras ($314\,000 + 60\,000 + 120\,000 + 173\,000 + 24\,000 =$) 691 000 kronor.

Detta belopp fördelar sig på olika anslag enligt följande uppställning.

	Kronor
Utrikesdepartementet: Avlöningar	197 000
Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Diplomatsk och konsulär personal m. m.	314 000
Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Skrivbiträden	50 000
Kontorskostnader åt lönade tjänstemän	10 000
Åtgärder för främjande av varuutbytet med främmande länder	120 000

Utredningen hemställer sålunda, att nämnda belopp, 691 000 kronor, måtte anvisas för ifrågavarande ändamål och med den fördelning på olika anslag, som ovan angivits.

Avd. III. Sammanfattning.

De handelspolitiska arbetsformerna i nuvarande läge betingas av den alltsedan krigsslutet rådande krissituationen i fråga om de internationella betalningarna och den härav föranledda vidsträckt utbredningen av bilateral handelsavtal med strängt genomförd kontingentering av export och import. Det är allmänt känt, att denna ordning är ur många synpunkter besvärande. Den belastar såväl den handelspolitiska administrationen som näringslivet med en mängd arbetsuppgifter, som under den multilaterala handelspolitikens skede voro alldeles okända. Den redogörelse för organisation och metoder inom den nutida handelspolitiken, som utredningen i det föregående lämnat, torde vara rätt belysande såväl i fråga om det handelspolitiska arbetets omfattning och karaktär som beträffande många av de svårigheter och problem, som föreligga. Någon väsentlig minskning av det arbete, som förberedelserna till och genomförandet av handelsavtalsförhandlingarna nu kräver och som övervakningen av varuutbytet nödvändiggör, lär icke stå att vinna annat än i samband med övergång till en friare utrikeshandel med multilateral inbörd. Under den senare tiden ha också glädjande nog tecken härtill kunnat skönjas. För vårt land, vars intresse av en sådan utveckling är uppenbart, måste det vara angeläget att i all möjlig mån stödja dessa strävanden. Emellertid torde man få räkna med att det på grund av de ännu kvarstående allvarliga rubbningarna i Europas ekonomi ännu kan dröja innan handelspolitikens omläggning i multilateral riktning nått så långt, att de nuvarande arbetsformerna kunna mera väsentligt ändras. För den närmaste framtiden torde man därför få utgå ifrån att den nuvarande av krisläget betingade administrationen ännu ej kan avvecklas eftersom flera av dess arbetsuppgifter kunna väntas bestå, även om vid en liberalisering av varuutbytet åtskilliga förenklingar utan tvivel kunna vinnas. Utredningen har emellertid vid sin översyn av det handelspolitiska arbetet haft att utgå från den aktuella situationen, och det som här sammanfattningsvis återges tager sålunda hänsyn till det nu rådande läget.

Såsom framgår av den föregående framställningen har utredningen funnit det vara angeläget att utröna, vilka önskemål man från närings-

livets sida haft att anföra beträffande den bestående administrationen och de hittills tillämpade arbetsformerna.

I förberedelserna till avtalsförhandlingarna äger för närvarande ett vittförgrenat samarbete med näringslivet och dess organisationer rum. Något skäl att påyrka större förändringar härvidlag har icke framkommit under utredningens arbete, men på vissa punkter ha önskemål framställts, som torde förtjäna beaktande. De svårigheter, som under efterkrigsåren framträtt ifråga om sjöfarten och sjöförsäkringsverksamheten, torde sålunda motivera att aktuella frågor inom dessa områden ytterligare uppmärksammas. Beträffande förberedelsearbetet ha önskemål framställts om ett mera utvecklade samråd beträffande export- och delvis även importärenden, berörande särskilda områden inom verkstadsindustrien, järn- och metallmanufakturen samt den elektrotekniska industrien. Utredningen har funnit att praktiska fördelar skulle stå att vinna härigenom. De organisatoriska föranstaltningar, som i detta sammanhang lära vara att vänta inom dessa industrier, torde också ge förutsättningar för en förbättrad kontakt.

Det har visat sig, att flera av de svårigheter, som anmälts inför utredningen, sammanhänga med att avtalsförhandlingarna nu äro koncentrerade till en relativt kort period av året och att därav följer en arbetsbelastning och brådska, som på olika sätt vålla olägenheter. Till övervinnande av dessa har utredningen ansett sig böra rekommendera en ökad spridning i tiden av avtalsförhandlingarna och en prövning av möjligheterna att fastställa avtal för längre tid än ett år.

Då det är av stor betydelse, att de exportuppgifter, som anmälas under förberedelserna till de särskilda avtalsförhandlingarna, äro så realistiska som möjligt, har utredningen ansett sig böra understryka vikten av att myndigheterna inom de områden, där brister härvidlag visat sig förekomma, kunna påräkna näringsorganisationernas och företagens medverkan för ernående av ett i möjligaste grad hållbart underlag för exportbedömningen.

Den nu gängse avtalskonstruktionen har ofta visat sig hinderlig för upptagande av nya varor i utrikeshandeln. Utredningen fäster uppmärksamheten vid denna särskilda angelägenhet. Med ett mera allmänt införande av sådana frilistor för importen, som på senaste tid aktualiserats, torde vissa av de svårigheter, som hittills förelegat, kunna övervinnas, och vid bibehållande av nuvarande avtalskonstruktion synes böra övervägas vidtagande av sådana anordningar, att rymliga diversekontingenter införas i avtalen eller också att avtalen indelas i en kontingenterad del och en fri sektor. Den senare skulle kunna angivas till viss procent av kontingentsektorns eller avtalets totala värdemässiga volym. En sådan anordning förutsätter emellertid att varje avtalspart med avseende å den fria sektorn

förbinder sig att lämna importlicenser för motpartens exportanspråk oberoende av varans försörjningsmässiga karaktär.

I fråga om kompensationsaffärer finner sig utredningen av principiella skäl förhindrad att rekommendera ökad användning av sådana, då de ha till underlag och förutsättningar förhållanden, som äro till hinder för en sund utveckling av den internationella handeln. Fasthållandet av denna principiella grundsyn bör dock icke hindra att man, där så ofrånkomligen är nödvändigt för upprätthållandet av varuutbytet, använder även denna bytesform.

En kontinuerlig övervakning av varuutbytets förlopp är av stor vikt, så att oförutsedda förskjutningar kunna tidigt beaktas. Härvidlag kan konstateras en betydande förbättring sedan HK fått till förfogande moderna maskinella hjälpmedel för den statistiska registreringen av handelns utveckling. I den mån ytterligare förbättringar äro möjliga böra de utnyttjas. Önskan om ökade möjligheter att följa avtalsutvecklingen har uttalats från näringslivets sida. Utredningen har funnit att denna skulle kunna tillmötesgåas genom publicering av de kvartalsrapporter, som HK för närvarande sammanställer för internt bruk.

När det gäller förhandlingarna, intar frågan om samrådet mellan myndigheterna och näringslivet en viktig plats, ej minst i samband med delegationernas sammansättning. Det gäller därvidlag att på lämpliga vägar nå fram till en ökning av den krets av personer, som kunna anförtros ledningen av avtalsförhandlingar, och man bör ej underlåta att pröva möjligheterna att anlita krafter utanför administrationen. Emellertid torde man få räkna med att endast i relativt begränsade sammanhang kunna eller böra ifrågasätta person utanför denna. I huvudsak är det sålunda nödvändigt att inom administrationen ha tillgång till ett erforderligt antal personer, som kunna tjänstgöra som förhandlare. Särskilt angeläget är att skapa en viss kontinuitet med avseende å valet av förhandlare, så att avtalsarbetet för ett land eller en grupp av länder åtminstone under några år får följas av samma delegationsordförande. Såsom framhålles i det följande föreslår utredningen inrättande av två nya befattningar inom handelsavdelningen, nämligen en som handelsförhandlare och en som biträdande handelschef, vilkas innehavare skulle kunna regelmässigt fungera som delegationsordförande.

Delegationernas sammansättning i övrigt bör ske med sikte på att finna en lämplig avvägning mellan kravet på koncentration samt önskvärdheten av större mångsidighet. Utredningen rekommenderar, att varje delegation, om inte särskilda omständigheter annat föranleda, skall omfatta ett, eller när det gäller viktigare förhandlingar, två ombud från näringslivet. För detta ändamål böra representativa organisationer inom det

ekonomiska livet anmodas uppgöra förteckning över lämpliga personer, som äro beredda att ställa sig till förfogande och bland vilka ifrågavarande ombud böra utväljas.

Beträffande sakkunniga och experter har utredningen icke funnit anledning föreslå ändring i den ordning, som hittills tillämpats.

Utöver de önskemål om kontakt mellan myndigheterna och näringarna, som här berörts, har inför utredningen från skilda håll framhållits behovet av en anordning, som gäve möjlighet för personer med representativ anknytning till näringslivet, som besutto omfattande erfarenhet och vid överblick över svenska och internationella ekonomiska sammanhang att mera i stort följa den handelspolitiska utvecklingen och delta i överläggningar om de problem, som denna aktualiserar.

Utredningen har funnit det önskemål, som sålunda framförts, vara värt beaktande.

Efter närmare prövning av i vilken organisatorisk form detta lämpligast skulle kunna tillgodoses, har utredningen funnit sig böra föreslå inrättandet av ett särskilt organ för ändamålet. Detta organ, av utredningen förslagsvis benämnt handelspolitiska nämnden, skulle bestå av fem personer och utses av Kungl. Maj:t.

Såsom närmare belysts i den föregående framställningen utföres det utredningsarbete, som föregår handelsförhandlingarna inom olika sedan kristiden kvarstående kommissioner därvid dock det huvudsakliga arbetet är anförtrött HK. Då det skulle innebära åtskilliga fördelar, om större enhetlighet härvid kunde åvägbringas, och särskilt de utredningsuppgifter rörande utrikeshandeln, som nu äro anförtrödda IK, kunde sammanföras med dem, som åvila HK, vill utredningen i anslutning till ett av Krisförvaltningens effektiviseringskommitté framlagt förslag förorda en sammanslagning av HK:s och IK:s utredningsorgan. Genom en sådan samordning torde en icke oväsentlig arbetsbesparing kunna vinnas och någon förstärkning av HK:s personal torde inte för närvarande vara erforderlig.

Inom utrikesförvaltningen föreslås vissa förstärkningar både ifråga om den yttre representationen och beträffande utrikesdepartementets handelsavdelning.

Den kontinuerliga tillväxten av vår utrikeshandel och sjöfart har medfört ett normalt behov av en förstärkning av de statliga organ, som ha att på detta område företråda vårt land. Men även andra förhållanden påkalla en översyn av utrikesförvaltningens organisation i vad avser handelspolitiska och kommersiella spörsmål. Särskilt har det bilaterala avtalsystemet ökat arbetet för beskickningarna. Den stegrade konkurrensen på världsmarknaden och den behövliga intensifieringen av exportsträvandena ställa också ökade anspråk på utlandsrepresentationen. Här i korthet an-

tydda förhållanden leda uppenbarligen till en betydande ökning av arbetet för såväl den yttre som den inre tjänsten i utrikesförvaltningen.

När det gäller den yttre representationen föreslås följande förstärkningar:

Under och efter kriget »hemflyttade» befattningar som förste beskickningssekreterare föreslås skola återföras till resp. beskickningar i Buenos Aires, Lima, Mexico och Ottawa.

Följande nya tjänster föreslås skola inrättas:

1. två befattningar som beskickningsråd, den ena vid beskickningen i Montevideo och den andra vid beskickningen i New Delhi; de byråchefstjänster på handelsavdelningen, som tagits i anspråk för dessa ändamål, böra därvid återföras till avdelningen;

2. en befattning som förste beskickningssekreterare vid beskickningen i Karachi;

3. två befattningar som förste vicekonsul, varav en i Bombay och en i Melbourne;

4. en befattning som beskickningssekreterare vid beskickningen i Athén;

5. en befattning som vicekonsul i Houston i Texas;

6. befattningar som handelssekreterare i Milano och i Beirut samt en representant i Tel Aviv.

En attaché föreslås bliva placerad vid beskickningen i Lissabon.

De förstärkningar, som erhållits genom anställandet av kommersiella biträden, har utredningen funnit fortfarande erforderliga. Den nuvarande anställningsformen har ansetts böra bibehållas tills ytterligare erfarenheter vunnits. Det ifrågasättes emellertid, om inte befattningarna böra bekostas av medel, som anvisats för utsändande av handelssekreterare.

Vad angår UD:s handelsavdelning har utredningen, såsom redan nämnts, funnit sig böra föreslå inrättande av en befattning som handelsförhandlare och en befattning som biträdande handelschef. Vidare föreslås inrättande av två nya befattningar som byråchefer. Utredningen har ansett, att handelsavdelningens byråchefer ävenledes böra utnyttjas som förhandlare, när annan icke anlitas.

Handelschefen, biträdande handelschefen och handelsförhandlaren föreslås erhålla särskilda representationsbidrag å 8 000 kronor.

Med anledning av den föreslagna återflyttningen till resp. beskickningar av fyra förste sekreteraretjänster bör inom handelsavdelningen inrättas motsvarande antal tjänster och utredningen föreslår att en befattning som förste sekreterare och tre befattningar som andre sekreterare inrättas för detta ändamål. Därjämte föreslår utredningen en förstärkning med fyra nya befattningar som andre sekreterare.

Sammanlagda kostnaderna för ifrågavarande förstärkningar ha beräknats till 691 000 kronor.

48. 1945 års universitetsberedning. 4. Studenternas sociala ursprung, betyg i studentexamen, vidare utbildning, yrkesval m. m. Idun. 320 s. E.
49. Betänkande rörande hjälp åt egnahemsägare och bostadsrättshavare som drabbats av arbetslöshet. Beckman. 101 s. S.
50. Betänkande med förslag till löne reglering m. m. för lärarpersonalen vid statsunderstödda folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter. Kihlström. 303 s. FI.
51. Sjöfolkets arbetslöshet i utländsk hamn. Idun. 57 s. H.
52. Om inrättande av ett rättsvetenskapligt forskningsråd. P. M. utarbetad av inom Kungl. ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga. Idun. 26 s. E.
53. Betänkande med förslag till ordnande av den andliga vården vid sjukhusen. Idun. 234 s. E.
54. 1945 års universitetsberedning. 5. Examina och undervisning, universitetsstatistiken. Beckman. 387 s. E.
55. Utredning beträffande privata skolor för yrkesutbildning med förslag till bestämmelser om tillsyn. Hæggström. 103 s. E.
56. Betänkande med förslag till förordning om ändring i vissa delar av Kungl. Maj:ts förordning den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar m. m. Marcus. 87 s. FI.
57. Utredning angående de handelspolitiska arbetsformerna m. m. Katalog och Tidskriftstryck. 87 s., 2 kartor. H.

Statens offentliga utredningar 1949

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvärd.

Utredning med förslag om lösdrivarlagens upphävande m. m. [4]
Kriminalvård i frihet. Fångvärdsstyrelsens utredning ang. skyddsarbetets organisation m. m. [6]
Betänkande ang. förbättrad insyn i enskilda företags ekonomiska förhållanden. [8]
Betänkande med förslag till lag om registrerade föreningar m. m. [17]
Betänkande med förslag till lag om sjömansskatt m. m. [27]
Betänkande med förslag till nya medborgarskapslagar för Danmark, Norge och Sverige. [45]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Kommunallagskommitténs betänkande 2 med förslag till ändrade bestämmelser om ersättning åt innehavare av kommunala förtroendeuppdrag. [24]

Statens och kommunernas finansväsen.

1944 års allmänna skattekommitté. 3. Betänkande ang. beskattning av realisationsvinster, m. m. samt ackumulerade inkomster. [9]
Betänkande med förslag till ändrade bestämmelser rörande beskattningen av äkta makar. [47]
Betänkande med förslag till lönereglering m. m. för lärarpersonalen vid statsunderstödda folkhögskolor och lantruksundervisningsanstalter. [50]

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Betänkande med förslag till indexreglering av folkpensionerna. [7]
Utredning rörande folkpensionärernas bostadsförhållanden och bostadskostnader. [12]
P. M. med synpunkter på det svenska långtidsprogrammet. I anslutning till OEEC:s interimrapport. [15]
1945 års skogshärbärgesutrednings betänkande. 2. Utredning med förslag till lagstiftning rörande tillfälliga bostäder vid skogs- och flottnings- m. fl. arbeten. [19]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 9. Tiden juli 1947—juni 1948. [30]
Social upplysning. [31]
Utredning i anslutning till 1949 års nationalbudget. [36]
Klientelet på arbetshemmen. En socialpsykologisk utredning om försumliga försörjare och störande understödstagare. [37]
Betänkande rörande hjälp åt egnahemsägare och bostadsrättshavare som drabbats av arbetslöshet. [49]
Sjöfolkets arbetslöshet i utländsk hamn. [51]

Hälso- och sjukvård.

Betänkande om sinnesslövrården. [11]

Allmänt näringsväsen.

Elkraftutredningens redogörelse nr 2:17. Redogörelse för detaljdistributörerna samt deras råkraftkostnader och priser vid distribution av elektrisk kraft. Värmlands län. [10] 2: 3—4. Uppsala län och Södermanlands län. [29] 2: 1—2. Stockholms stad och Stockholms län. [42]
Betänkande med förslag till livsmedelsstadga m. m. [43]
Betänkande med förslag till vissa åtgärder till rationalisering av gat- och kantstensindustrin. [44]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Norrlandskommitténs principbetänkande. Första delen. Norrländska utvecklingslinjer. [1] Andra delen. Särskilda utredningar. [2] Tredje delen. Utåtanden och förslag i vissa frågor. [3]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Lagberedningens utlåtande angående lagstiftning om gräns mot allmänt vattenområde. [23]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kvalitetsforskning och konsumentupplysning. [18]
Betänkande rörande avbetalnings- och förskottsöp m. m. [33]
Utredning angående de handelspolitiska arbetsformerna m. m. [57]

Kommunikationsväsen.

Principer och metoder för kostnadsberäkningar vid statens järnvägar. [5] Bilagor. Produktions- och kostnadsstrukturen vid statens järnvägar. [14]
Svensk hamnbyggnadspolitik. [21] En generalplan för rikets farleder och hamnar. [33]
Betänkande med förslag angående ändrade grunder för fördelning och uttagande av kostnad för byggande och underhåll av skogsvägar. [34]

Bank-, kredit- och penningväsen.

1945 års bankkommitté. Betänkande med förslag om inrättande av en statlig affärsbank. [13]
Betänkande med förslag till förordning om ändring i vissa delar av Kungl. Maj:ts förordning den 27 juni 1927 (nr 321) om skatt vid utskiftning av aktiebolags och solidariska bankbolags tillgångar m. m. [56]

Försäkringsväsen.

1945 års försäkringsutredning. 1. Principbetänkande rörande försäkringsväsendet. [25] 2. Betänkande med förslag till lag om trafikförsäkring m. m. [26]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Dissenterlagskommittén. Betänkande med förslag till religionsfrihetslag m. m. [20]
Folk- och skolbibliotek. Betänkande och förslag avgiven av folkbibliotekssakkunniga. [28]
Yrkesutbildning för varubud m. fl. [32]
Skolöverstyrelsens utlåtande över vissa av 1940 års skolutrednings betänkanden och 1946 års skolkommissionens principbetänkande jämte sammanfattning av avgivna yttranden. [35]
Betänkande angående statens konstsamlingars organisation och lokalbehov. [39]
Betänkande med förslag angående förenklat rekvisitions- och granskningsförfarande beträffande vissa statsbidrag till folkskoleväsendet. [40]
Betänkande och förslag angående studiehjälperksamheten vid de allmänna läroverken m. fl. statliga och statsunderstödda läroanstalter. [41]
1945 års universitetsberedning. 4. Studenternas sociala ursprung, betyg i studentexamen, vidare utbildning, yrkesval m. m. [48]
Om inrättande av ett rättsvetenskapligt forskningsråd. [52]
Betänkande med förslag till ordnande av den andliga vården vid sjukhusen. [53]
1945 års universitetsberedning. 5. Examina och undervisning, universitetstatistik. [54]
Utredning beträffande privata skolor för yrkesutbildning med förslag till bestämmelser om tillsyn. [55]

Försvarsväsen.

Promemoria över preliminär utredning rörande befälsrekryteringen inom försvaret. [16]
Betänkande rörande gallring av handlingar hos vissa av försvarets myndigheter. [22]
Betänkande med utredning i vissa värnpliktsfrågor. [46]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Stockholm 1949

Katalog och Tidskriftstryck